

अनुक्रमणिका

विषय	पन्नाङ्क.
१. प्रस्तावना	१
२. अभिधम्मसंगह	१-५५
(१) चित्तसंगहविभाग	१
(२) चेतसिकसंगहविभाग	६
(३) पक्खिण्णकसंगहविभाग	१२
(४) वीयिसंगहविभाग	१७
(५) धीयिमुत्तसंगहविभाग	२२
(६) रूपसंगहविभाग	२९
(७) समुत्थयसंगहविभाग	३५
(८) पथपसंगहविभाग	४१
(९) कम्मद्वानसंगहविभाग	४७
३. सहानुक्रम	५७
४. शापावुत्तम	८५

પ્રસ્તાવના

સામાન્ય રીતે હાલના બૌદ્ધોના બે ભાગ પડે છે—ઉત્તરના બૌદ્ધો અને દક્ષિણના બૌદ્ધો. ટિબેટ, મંગોલીયા, ચીન અને જાપાનના બૌદ્ધો ઉત્તર-બૌદ્ધો કહેવાય; અને મિલેન, દક્ષિણેશ, મિયામ અને કામ્બોડિયાના બૌદ્ધો દક્ષિણ બૌદ્ધો કહેવાય. ઉત્તરના બૌદ્ધો પોતાને મહાયાનના અને દક્ષિણના બૌદ્ધોને હિનયાનના કહે છે.

બૌદ્ધ મંથોમા નીવન્મુક્તિ અથવા 'બોધિ' જન પ્રકારની મનાય છે. તે આ પ્રમાણે—'ધ્રાવક-બોધિ', 'પ્રત્યેક-બુદ્ધ-બોધિ' અને 'સમ્યક્-સંબોધિ.' 'ધ્રાવક' એટલે બુદ્ધ પાસે ધર્મ શીખનાર, નેઓની નીવન્મુક્તિને 'ધ્રાવક-બોધિ' કહે છે. 'પ્રત્યેક બુદ્ધ' એટલે ગુરુ પામે ઉપદેશ લીધા વિના સ્વસ્મૃતિથી બુદ્ધ થાય છે તે, પણ તેનામા થીના લોકોને તારવાનું સામર્થ્ય નથી હોતું. તે અર્થેય યોગે કોઈ પણ તત્કાન્ત સ્થિતિમા એકલો રહી વિમુક્તિ-મુક્ત અનુભવે છે. તેની 'બોધિ' ને 'પ્રત્યેક બુદ્ધ-બોધિ' કહે છે. 'સમ્યક્-સંબોધિ' એટલે ગુરુ વિના જે સર્વ ધર્મને જાણે છે, અને પોતાના સામર્થ્યથી થીનાનો પણ ઉદ્ધાર કરે છે. આવા સ્વયમ્બુદ્ધો ઘણા છે. તેમાં આ વલ્લભના છેલ્લા સ્વયમ્બુદ્ધ ગૌતમ બુદ્ધ છે.

મહાયાન પંથના અનુચારિઓને પહેલાં બે 'બોધિ' પમદ નથી; તેમને તો 'સમ્યક્-સંબોધિ' જ જોઈએ. અનેક જન્મોમાં અમંડળ પ્રાણીઓનું હિત માથી અનંત કાલ પછી સમ્યક્-સંબુદ્ધ થઈ મોક્ષ મેળવશે એ તેમનું ધ્યેય છે. શાન્તિદેવત્રાચાર્ય રહે તે —

પૂર્વે સર્વમિદં કૃત્વા યન્મયામાદિત્તે શુભમ્ ।
 તેન ય્યાં મર્મપ્રત્યાની મર્મદુઃખપ્રત્યાનિરૂપ ॥
 મુચ્યમાનેષુ સત્ત્વેષુ મે મે પ્રામોદમાગરાઃ ।
 તેરેષુ નનુ પર્વાસે મોક્ષેનારમિત્તેન તિમ્ ॥'

(આ પ્રમાણે આ વર્તુ કરીને મને મે દુઃખ મળ્યું છે તેના કહે મર્મ પ્રાણીઓના સર્વ દુઃખની શાન્તિ કરનાર થાઉં । મર્મ પ્રાણીઓનો ઉદ્ધાર પતાં તારામાં મે પ્રમોદમાગર ઉતરે છે તે વચ નર્મ ! અગમિક મોક્ષર્મ શુ !) આ રીતે સર્વ પ્રાણીઓનો ઉદ્ધાર કરીને ત્ર આપમે મોક્ષમાં ત્રવું જોઈએ; અને આપી ત્ર પોતાનો પંપ મહાયાન પંપ છે એમ ઉત્તર દેશોના બોદ્ધો માને છે; અને દક્ષિણ દેશોના બોદ્ધોને તેમો હીનયાન કહે છે, કારણ કે તેઓ ફક્ત પોતાના દુર્ગતી ત્ર દર્શકાર રાને છે; અર્થેન યદ મોક્ષ મેઝવવા તરફ ત્ર તેમનું પ્યેય હોય છે.

દક્ષિણના બોદ્ધમાહિત્યમાં 'મહાયાન' અને 'હીનયાન' જ શબ્દો વીચ્છિન્ન મળતા નથી. પોતાના પંપને તેઓ 'ચેરવાદ' (મ્યવિરવાદ) પંપ કહે છે. બુદ્ધના પરિનિર્વાણ પછી ત્રણ મહિને મહાકાશ્યપ, આનંદ, ઉપાધિ કટ્યાદિ મહામ્યવિરોણ ગજગૃહમાં એકઠા થઈ બુદ્ધના ઉપદેશનો મંદ્રદ કર્યો. મો વચ્ચે પછી વૈશાલી નગરીમાં 'યસ' મ્યવિરના પ્રયામપી બિધુ-સંઘની મોટી સભા મળી; અને તેમાં ધર્મપ્રંયોનું પુનઃ સંશોધન કરવામાં આવ્યું. માર્વમીમ અશોકના સમયમાં પણ મોમાલ્લિપુત્ર તિમ્મ મ્યવિરના અવ્યક્ષપણા નીચે એક મોટી સભા મેળી થઈ અને તેમાં ગ્રીતી વાર બુદ્ધના ઉપદેશોનું સંશોધન કરવામાં આવ્યું. આ પરપરા દક્ષિણના બોદ્ધોમાં ચાલતી હોવાથી તેઓ પોતાને મ્યવિરવાદી કહેવડાવે છે. દીપવંમ અને કથાવત્પુ-અટ્ટકથામાં અશોકના સમયે બોદ્ધોના અદાર મેદ યયા જુવું વર્ણન છે. તેમાં મેને મહામંથિક કહે છે તેજ મહાયાન પંપના અનુયાયીઓ

૧. વન્ને શ્લોકો મોવિચર્યાવતારમાથી લખેલા છે. પહેલો ગ્રીત્રા પારિચ્છેદમાં છે, અને બીજો દશમા પારિચ્છેદમાં હોવો જોઈએ.

હો ૫ થુ આધુનિક. પણિતો અનુમાન કરે છે. પરંતુ આ મહાસંપિરોની કાવ્યમાં સવિન્નર ઉદ્દેગ પાતિમાદિત્યમાં મળતા નથી.

સ્પષ્ટિરણ સંપના અનુદયાધીઓને તેમ પ્રિપિટક ધંપ પૂજ્ય છે તેમ મહાવાન સંપના અનુદયાધીઓને પણ છે. ફરક કેવલ ધ્યેય પૂરતો છે. પ્રિપિટક ધંપ મૂલ પાતિ આપમાં છે. તેના મુલપિટક, વિનયપિટક તથા અભિધમ્મપિટક દ્વા પ્રજા ભાગ છે. મહાવાન સંપાધીઓ આ ધંપોનો સંપૂર્ણ આપમાં અનુવાદ કરી તેમાં ઘણું મનું દાગલ કરી દીધું છે; અને પોતાને અનુભૂત રીતે તેનો અર્થ કેમાદવા પ્રદાન પણ કર્યો છે. શુદ્ધ મગલાનના અને તેમના પ્રાચીનતમ અનુદયાધીઓના શુદ્ધ અને મરલ વિચારો પાતિમાવાના પ્રિપિટક ધંપોમાં છે. અને આ ધંપોના અધ્યામર્થી મહાવાન સંપના ધંપોનો અધ્યામ પણ મુલ્ય થાય છે. જ. કાવ્યમાં વિદ્વાનોનો એકમત છે.

પ્રિપિટક ધંપોનું સામાન્ય સ્વરૂપ આપણા આ મ્લ નથી. તેને માટે ય. સ્વતંત્ર એવ છગરો પડે. અહિં આ અનારે અભિધર્મ પૂરતો જ વિચાર કરવાનો છે. અભિધર્મના ધમ્મમંગળિ, નિર્ગ, પાતુકયા, પુમ્મલપમ્મણિ, કયાવન્યુ, ચમક અને પટ્ટાન દ્વા માત પ્રકરણો છે. આ કયા શુદ્ધે જ ઉપદેશો છે જ. શ્રદ્ધાલુ છોરોની માન્યતા છે. અને તેને ટેકો આપવાનો પ્રદાન અભિધમ્મ અટ્ટકયાકરે અટ્ટસાત્તિની નામની ધમ્મમંગળિની અટ્ટકયાના આરમ્ભમાં કર્યો છે. કયા કાવ્યોનો વિચાર કરના અભિધમ્મપિટક, મુલ અને વિનય જ. બે પિટક પડીલાલા કાલે રવાયેલો હોયો મોરુળ. સ્પષ્ટ રીતે મળાદ આવે છે. કયાવન્યુ પ્રકરણ તો મોમ્મલિડુલ નિમ્મે અસોક રાજાના સમયમાં રચ્યું જ. અટ્ટકયામાં સ્પષ્ટ ઉદ્દેગ છે; અર્પાત્ પહેલાં ચાર પ્રકરણ તેની પહેલાં કેટલાક સમયે અને ઉત્તરનાં બે તેની પાંચ કેટલાક સમયે રવાયા હોય.

ધમ્મમંગળિ જ. તેનો મર્મમાં પ્રાચીન ધંપ છે તેનો જ ને મહત્ત્વવાળો પણ છે. કારણ કે મર્મ અભિધમ્મનો વાયો તેના ઉપર રવાયેલો છે. યમાં

સર્વ પદાર્થોના મિશ્ર મિત્ર વિભાગ કરી તેનો અર્થ નિશ્ચય કર્યા પ્રયત્ન કરેલો છે. ઉદાહરણ તરીકે પહેલી જ 'ત્રિક' ગ્યો. સર્વ પદાર્થોને 'કુસલ ધર્મા', 'અકુસલ ધર્મા' અને 'અત્યાક્રુત ધર્મા' ત્રણ વિભાગ પાઠી પછી કુસલ ધર્મ કયા, અકુસલ કયા અને અત્યાક્રુત કયા એનો વિસ્તારથી વિચાર કર્યો છે. આ ચાલતમાં જ જગમગ થયેલો પોળાં ભાગ રોકેલો છે. બીજા વિભાગોનો અર્થ સંક્ષેપમાં કર્યો છે; કારણ જેણે દેખાય છે કે—પહેલા ત્રિકનો અર્થ બરાબર સમજ્યા પછી ચાલીના વિભાગોનો અર્થ તે પ્રમાણે સમજવો મુલમ પડશે એવો અંતર્યામીનો કે—અંતર્યામીનો—ઉદ્દેશ હશે.

અનિચ્છ હોડ પરિણામમાં મુલ્યકારક તે કુસલ, નિચ્છ હોડ પરિણામમાં દુઃસ્વકારક તે અકુસલ. આ સિવાયના બાકી વધા અત્યાક્રુત. 'બીજી રીતે કહીએ તો લોભમૂલક, દ્વેષમૂલક અને મોહમૂલક કર્મો અકુસલ કહેવાય છે, અને અલોભમૂલક, અદ્વેષમૂલક તથા અમોહમૂલક કર્મો કુસલ કહેવાય છે. આહિઆ અલોભ એટલે કેવલ લોભનો અભાવ નથી, પણ મનુષ્ય જાતિને ઉપયોગી થવાની ઉત્કટ ઇચ્છા; અદ્વેષ એટલે પ્રેમ અને અમોહ એટલે સાત્ત્વિક જ્ઞાન એવો અર્થ સમજવો જોડે.

અત્યાક્રુત ધર્મના રૂપ અને નામ એવા બે મુલ્ય મેદ છે. રૂપ એટલે વધી જડસૃષ્ટિ અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો. આ વધાને કુસલ કે અકુસલ કહી શકાય નહિ. છતાં આ ચાર મહાભૂતો અને તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી જડસૃષ્ટિ કુસલ અકુસલનું મોટું કારણ થઈ પડે છે.

અત્યાક્રુત નામના (મનના) બે મેદ છે, પહેલો વિપાક અને બીજો ક્રિયા. વિપાકમાં નીચેની શ્રાવતોનો સમાવેશ થાય છે. ચક્રુવિજ્ઞાનઆદિ પંચ વિજ્ઞાન, આ વિજ્ઞાનથી તે રાગ દ્વેષ મોહ અથવા અરાગ, અદ્વેષ, અમોહ

ઉત્પન્ન થાય ત્યાં સુધીનો મનોન્યાયાર^૨ અને પૂર્વજન્મના કુશલ અકુશલ કર્મને સ્ત્રીધે પ્રાપ્ત થતું પ્રતિમન્ત્રિ^૩ વિજ્ઞાન.

ક્રિયા એ પ્રકારની છે. એક સર્વ સાધારણ પ્રાણીઓની ક્રિયા અને સ્ત્રીની અર્જવની ક્રિયા. તેમાં પહેલાના પ્રશ્ન બેદ છે. 'પચદ્વારાવજ્જન', 'મનોદ્વારાવજ્જન' અને 'વોદ્ધપન.' પ્રાણીઓની ઇન્દ્રિયો વિષયોના સંબંધમાં પડેલી હોય તે તે સમયે પ્રાણીનું ચિત્ત અમુક એક ઇન્દ્રિય તરફ વળે છે. આ પ્રકારે પચદ્વારાવજ્જન કરે છે, પ્રાણી તે તે પ્રવૃત્તિને સ્ત્રીધે ચિત્ત પાંચમાંથી એક તે ઇન્દ્રિય તરફ વળે છે જે વિચારમાં સ્વપ્નરૂપે ચિત્ત મુક્તવાલની સામનો તરફ વળે છે તેને મનોદ્વારાવજ્જન કહે છે; અને જેના કહે ઇન્દ્રિયો દ્વારા મહત્તાં રૂપ ચિત્ત પ્રાપ્ત્ય સ્વપ્નરૂપે વિષય તરફ સ્પષ્ટ થાય છે તેને વોદ્ધપન કહે છે. વાલ્કલિક રીતે આ બંને—મનોદ્વારાવજ્જન અને વોદ્ધપન—એક જ જાણનાં ક્રિયાઓ છે.

અર્જવની ક્રિયામાં કયાં મામાન્ય યોગેના કુશલમાં બહુ જ થોડો વચ્ચે છે કુશલ કર્મોનો વિષય હોય છે. ત્યારે ક્રિયા કર્મોનો વિષય હોતો નથી. કુશલ કર્મ જટલે મામાન્ય માણમોળ કરેલું સત્કર્મ અને

૨ આ મનોન્યાયારની હોદ્દા શણ જે ગગ દ્રેષ આદિકમાં લઈ જાય છે તે 'વોદ્ધપન' કહેવાય છે.

૩ કુશલ અથવા અકુશલ કર્મના વિષયને સ્ત્રીધે વ્યક્તિ—અન્તઃકરણ પુનર્જન્મરૂપે વેદ થાય છે. વર્ધાશયમાં પ્રવેશ કરવાની પ્રથમ શણને અને વેદાદિમાં ઉત્પત્તિની પ્રથમ શણને 'પટિમન્ત્રિ' (પ્રતિમન્ત્રિ) કહે છે. આ અન્તઃકરણ આગીર્જીમાં સત્તાવસ્થે કાયમ રહે છે, અને તેના આધારે પ્રાણી નર્ત કુશલ, અકુશલ, અને ક્રિયા કર્મો કરે છે. આ આગીર્જીમાં અગ્નિરૂપે રહેનાર અન્તઃકરણને 'ભાગ' (ભગાહ) કહે છે. અન્તઃકરણમાં આ અન્તઃકરણને 'ચુતિ' (ચુતિ=મરણ) કહે છે.

ક્રિયા ઇટલે જીવન્મુક્ત અર્હન્તોષ કરેલું સત્કર્મ. કુશલ કર્મોમાંથી અકુશલ સંભવી શકે છે પરંતુ ક્રિયા કર્મોમાં અકુશલનું મિશ્રણ કદી પણ થઈ શકતું નથી.

આનો થોડોકં જુલાસો અસ્થાને નહિ ગણાય. સાંસારિક મનુષ્ય દાન દે છે, શીલરક્ષણ, ધ્યાન, ભાવના વગેરે કરે છે અને ઇનો આસ્વાદ લે છે. તેના પરિણામે અભિમાન, તૃષ્ણા ઇત્યાદિ દુર્ગુણ ઉત્પન્ન થવાનો સંભવ છે ઇટલે કે દાન શીલ વગેરે કુશલ કર્મોમાંથી અકુશલ કર્મો ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. પણ અર્હન્તની સ્થિતિ આવી નથી. તે જોકે બીજા સામાન્ય જન પ્રમાણે જ દાન, શીલ, ધ્યાન, ભાવના વગેરે કર્મો આચરે તોપણ તેની સર્વ વાસનાનો ક્ષય થયો હોવાથી તેના અન્તઃકરણમાં અભિમાન વગેરે દુર્ગુણોનો આવિર્ભાવ કદી પણ થતો નથી.

सर्वपापंस् अकरणं कुशलंस् उपमं पदा ।

मच्चित्तपरियोदपनं एतं बुद्धान सासनं ॥

આ ધમ્મપદના શ્લોકમાં આજ અર્થ ચોક્કસી રીતે કહેલો છે. “લોભ-મૂલક, દ્વેષમૂલક, અને મોહમૂલક કોઈ પણ કર્મ કરવું નહિ. અલોભમૂલક, અદ્વેષમૂલક અને અમોહમૂલક સર્વ પુણ્ય કર્મો સારી રીતે કરવાં, અને પોતાનું ચિત્ત આ શુભ કર્મોમાં પણ આસક્ત ન થવા દેતા શુદ્ધ રાખવું એ બુદ્ધોનું શાસન છે.”

બુદ્ધ મગવાને કર્મને જ અત્યંત પ્રાધાન્ય આપ્યું છે. તેઓ કહે છે કે “કમ્મસ્સજોમ્હિ કમ્મદાયાદો કમ્મયોનિ કમ્મવન્નુ કમ્મપટિસરણો, યં કમ્મં કરિસ્સામિ કલ્લ્યાણ વા પાપકં વા તસ્મ દાયાદો મવિસ્સામી તિ પન્નન્નિતેન અમિણ્હં પચ્ચેક્કિવત્તબ્બં ॥” (કર્મ એજ મારું ધન છે, કર્મ એજ મારો વારસો છે, કર્મ એજ મારો મન્થુ છે, કર્મમાંથીજ મારી ઉત્પત્તિ છે, કર્મ એજ મારું શરણ છે, મેં પુણ્ય કે પાપ કર્મ છું કરીશ તેનો જ મને

ધારસો મલશે એમ પ્રવ્રજિતે ધારંવાર વિચાર કરવો જોઈએ.) અર્થાત્ અકુશલ કર્મોનો ત્યાગ કરી કુશલ કર્મો કરવાથી જ મોક્ષ મળે છે. એક પ્રસંગે વૈશાલીમાં સિંહ સેનાપતિએ બુદ્ધને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, “મદન્ત, ઘણા જોકો આપને અક્રિયાવાદી કહે છે; તેઓના કહેવા પ્રમાણે આપ સ્વેચ્છા અક્રિયાવાદી છો?” બુદ્ધે જવાબ આપ્યો, ‘સિંહ! એક રીતે મને અક્રિયાવાદી કહી શકાય. પાપી વિચારો ક્રિયામાં મુકવા નહિ, પાપી વિચારોનો નાશ કરવો, પાપી વિચારોને મનમાં આવના પગ નહિ દેવા, એવો હું ઉપદેશ કરું છું. આ દૃષ્ટિથી જોઈએ, તો હું અક્રિયાવાદી સ્વરૂપ. પણ જો બીજો કોઈ મને ક્રિયાવાદી કહે તો તેનું કહેવું પણ સ્વોત્તર કહેવાય નહિ; કારણકે પવિત્ર વિચારોને ક્રિયામાં મુકવા, કુશલ મનોવૃત્તિને બઢાવવી, સદિચ્છાનુસાર વર્તન કરવું એવો હું ઉપદેશ કરું છું. આ દૃષ્ટિથી જોઈએ તો હું ક્રિયાવાદી છું.”

બુદ્ધના આ કર્મયોગમાં અને ભગવદ્ગીતાએ પ્રતિપાદિત કરેલા કર્મ-યોગમાં ઘણો મોટો ફરક છે. ભગવદ્ગીતાનું એવું કહેવું છે કે ચાતુર્વર્ણ્ય ર્દ્ધિરે ઉત્પત્ત્ય કરેલ હોવાથી એ વર્ણમાં જન્મ થયો હોય તે વર્ણને અનુસરીને કર્મ કરવું જોઈએ; અને તે કર્મમાં આસક્તિ રાખ્યા વિના વર્તવું જોઈએ. સદ્વિધોનો ધર્મ શુદ્ધ કરવાનો છે; અને શુદ્ધ માઠમાઠ સાથે શુદ્ધ કરવાનો પ્રસંગ આવે તો પણ તે મોક્ષમાર્ગ ન છે એમ સમજી નિરપેક્ષપણે શુદ્ધ કરવું તે તેનું કર્તવ્ય છે; અને આમ કરવાથી જ તેને મુક્તિ મળે. બૌદ્ધોને આ વર્ણવ્યવસ્થા પમદ નથી. તેઓની કર્તવ્યની કમોટી રાગ, દ્વેષ અને મોહનો ત્યાગ કરી નિરપેક્ષતા, પ્રેમ અને જ્ઞાનપૂર્વક, કર્મ મનત કર્યા કરવું એમાં છે. અર્થાત્ કોઈ પણ જાતિનો માણસ આ પ્રમાણે વર્તે તો તે અર્હત્ થઈ શકે.

વેદાન્તીઓનું જોય જેમ નિર્ગુણ પરબ્રહ્મ છે તેમ બૌદ્ધોનું જોય નિર્વાણ છે. નિર્વાણને બૌદ્ધો શૂન્ય કહે છે અને દ્રવ્યને વેદાન્તી નિર્ગુણ કહે છે.

અર્થે દુકન છે; શબ્દ માત્ર જૂદા છે. પણ, નિર્વાણ તત્ત્વમાંથી નિર્માણ થયું કે જગત્માંથી નિર્વાણતત્ત્વ નીકળ્યું આ વાદમાં બુદ્ધ નથી. બુદ્ધ કહે છે, 'પુરિમા ભિક્ષવે ! કોટિ ન પન્નાયતિ અવિચ્છેદ' 'મિધુઓ, અવિદ્યાનું મૂળ ડારણ કહી શકાય તેમ નથી.' મંમાર દુ. છે અને નિર્વાણ સાન્નિદાયક છે, અને તેનો માર્ગ કટીણ તો તે મન્ત્રમ કરવું જ છે. બુદ્ધનું આટલું જ કહેવું છે.

નિર્વાણતત્ત્વ અને તેના માર્ગના વિષયમાં વ્રાણ અને ચીજા પાથે થયેલા વાદવિવાદ મહાયાન ગ્રંથોમાં પુખ્ત છે; તેવાં તે સ્થવિર પથના ગ્રંથોમાં નથી. અભિધર્મપિટકમાં વાદવિવાદાત્મક ગ્રંથ 'કયાવન્યુ' જ છે. પરંતુ તેમાં પણ ચીજા પથો પાથે વાદવિવાદ બહુ જ થોડો છે. ચૌદ ધર્મના પ્રમેયો વિશદ કરી બતાવવા માલ્લ ગ્રંથકારે પ્રાચીન વાદપદ્ધતિનો અગીકાર કર્યો જે જટલ જ. આ ઉપરાંત થોદ્ધોમાં સ્થવિર વાદથી ભિન્ન પથો હતા તેના મનોનું મટન કરવાનો થોડો ઘણો પ્રયત્ન આ ગ્રંથમાં જગાય છે. ચીજા ચવા પ્રકરણો માર્મ્ભૂત પદાર્થોની લ્યામ અને સ્પર્શકરણથી બનેલા છે. ધર્મમંગાણે ગ્રંથમાં કુશલ અકુશલ આ ભેદ વર્ગન્યા છે તે ઉપર ક્યું જ છે. સિમાના અડાર વિભાગ છે તે સ્કવ, આયવન, પાતુ, આર્થમન્ય, દન્દિય પ્રત્યયમન્યાદ, इत्यादि ચારનોની વિમ્બૂત ચર્ચા છે. પાતુકથામાં પાતુ, આયવન, કોરેનો મ્લ, કોરેમાં કેવી રીતે મંદ્રદ પાય છે તેનું વર્ગન છે. પુગલ્યક્રાંતિમાં જગત્ મટના મિત્ર મિત્ર સ્થાવરી લ્યાન્દિઓનું વર્ગીકરણ કર્યું છે. મમક પ્રશ્નનોડ અને તેના ઉત્તર છે. વદ્ધાનમાં પોષીમ પ્રત્યય કરીને પ્રત્યયો કુશલ અકુશલ અને અપ્યાકૃત માથે કેવો મલ્લ જે ન થવાનું છે.

આ માત્ર ગ્રંથોમાં જે વર્ણનોનો ઉદાગોડ કર્યો છે તેમાંના પ્રધાન પુર્ણવર્ણનો મંદ્રદ અનુદ્ધાનાર્થે અભિધર્મવપાગદ પ્રત્યયમાં કર્યો છે. અભિધર્મમાં જે અર્થ જટલ વર્ણનો જે તેનો મંદ્રદ જો આ મંગલ

અનુરુદ્ધેન થેરેન અનુરુદ્ધયસત્તિના ।
 તમ્બરદ્દે વસન્તેન નગરે રાજનામકે ।
 તત્થ સંઘવિસિદ્ધેન રાજિતેન અનાકુલં ।
 મહાવિહારવાસિનં વાચના-મગ્ગાનિત્તિત ॥
 પરમત્થં પકામેતું પરમત્થવિનિચ્છયં ।
 પકરણં કતં તેન પરમત્થત્થવેદિના તિ ॥”

(શ્રેષ્ઠ કાવીરદેશમા કાવીરનામના નગરમાં, ઉત્તમકુલમાં જન્મ પામેલા અનુરુદ્ધ* જેવા યશઃવાળા તે બહુશ્રુત જ્ઞાની અને પરમાર્થવસ્તુ જાણનારા અનુરુદ્ધસ્થવિરે તામ્રરાષ્ટ્રમાં રાજ નામના નગરમાં વિશિષ્ટ બૌદ્ધ સંઘ સાથે રહેતા મહાવિહારવાસી આચાર્યોની પરિશુદ્ધ પરપરાનું અવલંબન કરીને પરમાર્થ પ્રકાશિત કરવાના હેતુથી આ ‘પરમત્થવિનિચ્છય’ નામનું પ્રકરણ રચ્યું.)

તેથી જ રીતે મદ્દમ્મસાગહ પ્રથમા આ પ્રકરણ સંબંધે ઉલ્લેખ છે. તે આ પ્રમાણે

અનુરુદ્ધેન થેરેન કાશ્ચિપુરવરે વર ।
 પકરણં કતં તેન પરમત્થવિનિચ્છયં ॥”

(શ્રેષ્ઠ કાશ્ચિપુરમાં અનુરુદ્ધસ્થવિરે પરમત્થવિનિચ્છય નામનું પ્રકરણ રચ્યું.) ઉપરના શ્લોકમાં અને આ શ્લોકમાં બહુ ફરક છે. પહેલામાં રાજનગરમાં રહેતી જગતે આ પ્રકરણ રચ્યું હતું એવું કહ્યું છે; અને આમાં કાશ્ચિપુરમાં રચ્યું એમ કહ્યું છે. પહેલામાં કાશ્ચિવરને રાષ્ટ્ર કહ્યું છે અને આમાં ‘પુર’ કહ્યું છે.

૧ આ શ્લોકો દેવમિત્ર મહામ્મતિરત્ન મિહલી આત્મતિમાથી સ્તીયા છે. કારણકે મૂળ ગ્રંથ મારી પામે નથી.

૨ આ ‘અનુરુદ્ધ’ મૂળનો એક જ્ઞાનવપરાય દ્વિવિદ્ય શિષ્ય હતો.

૩ શ્રો મહામ્મ મા. ૭

આનાં કરતાં વધારે ગોરાલો દાલના પથિતોએ અભિષમ્મત્યસંગહના અન્તિમ શ્લોકમાં આવ્યા 'સુમૂલમોમ' નામના વિહાર સંબંધે કયોં દેનાય છે. દે.દિપ્ત સ્વર્ણે ૬.મ. ૧૮૮૮ ની સાલમાં પોતે પ્રગટ કરેલા 'આભરમ્મત્યસંગહ'ની પ્રસ્તાવનામાં 'જુ' શબ્દ નિરાલો કરી 'મૂલસોમ-વિહાર' સંજ્ઞાદીપમાં દત્તો એવું કહ્યું છે. પરંતુ તેની વિરુદ્ધ દૂરાવો સુમંગલ નામના આચાર્યે ચારમા ભેદમાં રચેલી વિભાવની નામની ટીકામાં મઢી આવે છે તેમાં 'સુમૂલમોમ નામ વિહાર' એવું સ્પષ્ટ કહ્યું છે. પણ તે વિહાર ક્યાં દત્તો તેનો ઉલ્લેખ નથી. છેદીસાયા (છેદીયામના આચાર્ય) નામના પ્રસિદ્ધ આધુનિક વ્રમ્હી પંદિતે 'પરમત્યદીપની' નામની અભિષમ્મત્યસંગહ ઉપર વિસ્તૃત ટીકા લખી છે. આ ટીકાનો મુદ્દય છેલ્લું વિભાવની ટીકાના દોષો ચતુર્થા પૃ. ૬૨૦ એમ દેખાઈ આવે છે, છતાં બીની માહિતી પણ તેમાં પુષ્કળ મળે છે. પરંતુ છેદીસાયાને આધુનિક ઐતિહાસિક પદ્ધતિની માહિતી ન હોવાથી સુમૂલમોમ વિહાર ક્યાં દત્તો અને તે કોણે માંધ્યો એ વિષે જે માહિતી આપી છે તે ઐતિહાસિકદૃષ્ટિએ પ્રાપ્ત લાગતી નથી.

તેમાં કહે છે કે—સુમૂલમોમં નિ એવ નામકં વિહાર ॥ ઉત્તં હિ શુદ્ધસિન્ધાટીકાય—“ સ્મિલદીપે સુમૂલસોમવિહારે સદ્ગુણ પાકાતં નિ તાઃશબ્દાં વિકિર્મિત્વા કરિયતિ ॥ નહિતત્ય વળ્લેન અત્યો અત્યિ ॥ મઢ્યે પિ રદ્ધકાલજા પામાદાદયો ” તિ ॥ એમો કિર વિહારો આદિતો અભય-ગિરિચ્છો અગમરોમીમ્નાય સોમદેવિયા કારાપિતવા યાવજનના પિ સોમ-વિજાતે સ્વેવ વચ્છાવિધ ॥ સુમૂલસદ્ધો વન વિદુલમદ્ પરિયાયો .. સો ચ વિહારો સદ્ધિવચેદિ મહાપરિવેગેદિ મઢિતો હોતી તિ અતિવિય વિદુલો મઢન્નો વિવિધગો હેતિ । તન્મા સો વિદુલધા મહન્તવા વિરિધ્ણતા સુમૂલમોમો તિ ઉચ્ચતિ ॥

(સુમૂલમોમ પદ્ધતે આ નામનો વિહાર. શુદ્ધસિન્ધા પ્રકરણના ટીકામાં કહ્યું છે કે “ સ્મિલદીપમાં સુમૂલમોમ વિહારમાં રહેતા સંપત્તિ

મોજન તાડપત્રોં ઘેલી કરવામા આવે છે; કારણકે ત્યાં તાડપત્રનો ઉપયોગ નથી; સવચ્છા મહેલો વોરે નહીંઆવી ટાંકેલા. " આ વિહાર પહેલપહેલો અમયગિરિ રાજાનો સોમદેવી નામની પટરાણીનું કરાવ્યો; અને તેથી આજે પણ તે એજ નામથી પ્રસિદ્ધ છે. તુમૂલશાહ વિપુલના ગ્રંથમાં છે.....
તે વિહારમા નુદી નુદી માઈઠ રમારનો હોવાથી તે વહુ વિપુલ, મહાન્, અને વિસ્તીર્ણ છે તે વિપુલ, મહાન્ અને વિસ્તીર્ણ હોવાથી તેને ' તુમૂલસોમ ' કહે છે.)

અમયગિરિ નામનો રાજા ભંકાદ્વીપમાં થયાનો મહાવંશમાં ક્યાંઈ પણ ઉલ્લેખ મળતો નથી. તો પછી તેની રાણી સોમદેવી અને તેણે વાંધેલા તુમૂલસોમવિહારની તો શી વાત કરવી ! જેઠીઆચાર્ય મુદ્દસિક્તા ટીકાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તે કદ ટીકા છે તે મમજાતું નથી. સિંહલદ્વીપમાં ' મુમજ્જલ્લપસાદની ' નામની ને ' મુદ્દસિક્તા ' ની ટીકા પ્રસિદ્ધ છે તેમાં આ ઉતારો મળતો નથી; અને ને તેમા હોવાનું પણ કારણ લાગતું નથી. કારણ એ છે કે તેનો કર્તા સિંહલદ્વીપનો રહેવાસી હોવાથી " સિંહલદ્વીપે " લખે એમ લાગતું નથી. અર્થાત્ આ ટીકા કોટ વચ્ચી આચાર્યે લખી હશે. તે વચ્ચીમાપાના જ લખાઈ હોય તો તેમા નવાઈ નથી. ને આચાર્યે કરેલું ' તુમૂલસોમવિહાર 'નું વર્ણન કાલ્પનિક જ હશે. જેઠીઆચાર્યે ગોં. તુમૂલશાહ ઉપર લખાવેલું પાણિડત્ય પણ આવશ્યક પ્રકારનું છે. આજે મોટો વિહાર જો સિંહલદ્વીપમા હોત તો તેનો મહાવંશમા કે ચીન કોઈ વચ્ચમા કોટક દેશાણે તો ઉલ્લેખ મળત; અને આજે તેના અવશેષ કોઈ પણ જગ્યાએ જાણીથી મળત. પણ સિંહલદ્વીપમાં તેનો જરા પણ પત્તો નથી.

આ પ્રમાણે અનુરુદ્ધાચાર્યની વાતના મળતી માહિતી ખૂબી હોઈ કેટલેક દેશાણે પરસ્પર વિરુદ્ધ છે; તો પણ આ આચાર્યે કાચીપુર (હાલનું કાંમીવરં) શહેરમા અથવા તેની આનુવાન રમ્પીમનના ૧૧મા મેસના

અનંતમાં અથવા ચારમા મેકાના પ્રારંભમાં થવા હોવા મોદેષ એટલું અનુમાન કરી શકાય છે. મિહિન્દ્રીપમાં પ્રખ્યાત પરાક્રમવાદુની કારકીર્દીની શરુઆત ૬ મ. ૧૧૯૪ની સાલમાં થઈ; અને તે પછી તેને ૨૨ વર્ષે એકઝરી રાજ્ય કર્યું. પોતાની કારકીર્દીમાં બૌદ્ધ ધર્મની ઉન્નતિ માટે તેને અનેક કામો કર્યા, તેને પોતાની રાજધાની પુલ્તિપુર (મિહિન્દ્રીમાં પોલોજરુવા) ની નજીક જૈનવાન નામનો મોટો વિહાર બંધાવી તેમાં સારિપુત્ર નામના મહામ્થવિર માટે નિવાસસ્થાન કરી આપ્યું, એવું વર્ણન મહાવશમાં મળે છે આ સારિપુત્ર મ્થવિરે અનેક ગ્રંથો લખ્યા છે. તેમાં મિહિન્દ્રીભાષામાં લખેલી અધિધમ્મન્યમગહની ટીકા પણ છે. તેના આધારે મુમંગલમ્થવિર નામના તેમના શિષ્યે વિધાવની ટીકા પાલીભાષામાં લખી. અર્થાત્ અનુરુદ્ધાચાર્યનો સમય સારિપુત્રમ્થવિર પહેલા ઓછામાં ઓછા પચાસ વર્ષ પહેલા હોવો મોદેષ

દર્શનમનના અર્ગાજારમાં દાવરના અન્નમાં દક્ષિણ હિન્દુ-ધ્યાનમાં કર્મજીવરની આમુવાસુ થળા પ્રથક્કરો થઈ ગયા. મંધવંશમાં કહ્યું છે કે--
 " મુદ્દદત્તાચરિયો, આનન્દાચરિયો, ધમ્મપાલાચરિયો, દ્વે પુબ્બાચરિયા, મહાવનિરબુદ્ધાચરિયો, પુલ્લવનિરબુદ્ધાચરિયો, દીપંકરાચરિયો, પુલ્લધમ્મ-પાલાચરિયો, કમ્મપાણિયો નિ કમે દ્વમાચરિયા નમ્મુગીપિકા હેદ્ધા-વુલ્લપ્પકારે ગન્થે અવંમુ. "

આમાં ' પુબ્બાચરિયા ' (પૂર્વાચાર્ય) કોણ હતા તે સમજાતું નથી બાજીના આચાર્યો વિષે પણ અનુરુદ્ધાચાર્ય પ્રમાણે તેમના ગ્રંથો ઉપરાત કથારે માહીતી મળતી નથી. આનું કારણ એવું હશે કે આ આચાર્યો પત્તી થોડા સમયે અત્યન્ત અસહિષ્ણુ શૈરધર્મનો પ્રચાર દક્ષિણ હિન્દુમ્થ્યાનમાં થયો. તામિલભાષામાં હલમાહાત્મ્ય નામનું એક પુસ્તક છે, અને તેમાં હલ નામના શૈવ મંથ્યાર્મણ બૌદ્ધો અને જૈનોનો કેથી રીતે નાશ કર્યો તેનું વિસ્તૃત વર્ણન છે. એવું મારા સામ્રાજ્યમાં આવ્યું છે. આવી મિતિમાં કર્મજીવરની આસુ વાસુ બંધાવેલા બૌદ્ધવિહારનું નામ પણ નથી જ્યાં શું

આશ્ચર્ય છે! મારા વિચાર પ્રમાણે તુમૂલસોમવિહાર પણ આજ પ્રદેશનાં હતો; અને જે 'નંદ' નાના ગૃહસ્થે 'અભિયમ્ત્યસંગદ' લક્ષ્યાની અતુલદ્વાચાર્યને પ્રાર્થના કરેલી તે પણ નામીલ નાનિનો હતો. આ સર્વ આચાર્યોના ગ્રંથો સિંહલદ્વીપમાં પહોંચી ગયા હોવાથી આને હયાત છે; નહિ તો તેઓના વિદ્યારોની જે ગતિ થઈ તે તેઓના ગ્રંથોની પણ થાત તે કહેવાની જરૂર નથી.

આ ગ્રંથનું મંશોબન મોટે માગે ઘણું જુદા જુદા હસ્તકોને આધારે કરેલું છે. તેમાંનું પહેલું હેથિયન્તુદ્ભવે દેવમિત્તમ્પવિરે વુદ્ધ મંવન્ '૨૪૩૨' અથવા ઇસ્વીમન ૧૮૮૮ના માત્રમાં મિહલીલ્લિપિમાં કોચ્ચોમાં પ્રસિદ્ધ કરેલું છે. તેના પાઠભેદો 'મી' અક્ષરથી બતાવેલા છે. બીજું વિભાવની ટીકા સાથે ગ્રંથી શક ૧૨૧૮ની માત્રમાં કવિમેઘપ્રેમે રમુનમાં પ્રસિદ્ધ કરેલું પુસ્તક છે. આમાંના પાઠભેદ 'મ' અક્ષરથી બતાવેલા છે. ત્રીજું પાલી ટેક્સ્ટ સોસાયટી ૧૮૮૪ની માત્રમાં પોતાના જર્નલમાં રોમનાઝિપિમાં પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. આનું સંશોધન જોકે પાલિભાષાના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન્ પ્રો. હીસ હેર્બર્ડસે કર્યું છે છતાં તે બરાબર શુદ્ધ ન ઠેવાથી તેના પાઠભેદ નોંધ્યા નથી. 'આરમ્મણ' શબ્દ મિહલી આવૃત્તિમાં 'આલમ્બન' રૂપે અને દ્રાવી આવૃત્તિમાં 'આલમ્બળ' રૂપે મળે છે. પરંતુ મૂળ 'અમ્મસગણિ' બંને ગ્રંથોમાં 'આરમ્મણ' શબ્દ જ આવનો હોવાથી અને દરેક જગાએ કન રૂપ રહે એવા હેતુથી તેનું રૂપનો સ્વીકાર કર્યો છે. 'વોટ્થપન' શબ્દ મિહલી આવૃત્તિમાં 'વોત્થપન' અને દ્રાવી આવૃત્તિમાં 'વોટ્થબન' અને પાલિટેક્સ્ટસોસાયટીની આવૃત્તિમાં 'વોત્થપ્પન' રૂપે મળે છે. આ ઉપરાંત બીજા નહિ જેવા ફેરફારો જુદી જુદી આવૃત્તિઓમાં છે. પરંતુ વિભાવની ટીકા અને લેટી આચાર્યની પરમત્પદીપની ટીકાના આધારે અંતર વિચાર કરી જ પાઠ યોગ્ય લાગ્યા તેનું સ્વીકાર્યું છે. વિન્યારના મતથી જોઈ પાઠોનો નિર્દેશ કર્યો નથી. પણ ૩-૧ બંને પાઠ સ્વીકારવાથી અંતર અંતર

સેવી શકે એમ હોય ત્યાં વધારે થોડા પાઠ મુઝમાં મુશ્કેલી થીનો પાઠ રીપમાં આવેલો છે.

દુરુષવૃત્તિના પારિમાણને 'અનુમતિ' રહે છે. મિલની અને મલ્લી નાદપત્રના પ્રધોના જાણના પુસ્તકો પ્રમાણે પારિમાણ વાદવાની પદ્ધતિ થયા. તથાપિ અનુમતિમાંક પિન્દો છે, પણ તેનો ઉપયોગ દેશક સમાર થોડા દેશનો વર્ણ દેશનો નથી નાદપત્રમાં વર્ણક થોડ દેશથી અસર થતા ઉપદેશનો સમજ ન હોય તે. મિલની સદીઆમોર (નાદપત્ર લેખક) અનુમતિ પિન્દ વર્ણના મલ્લી આવે છે. આથી પાલી પ્રધોના પારિમાણ વાદવાનું વાન વર્ણના આધુનિક મર્યાદાને માથે રહે છે દેશમિત્ર સ્થિતિની નિર્ણય આધુનિક પારિમાણ છે પણ આકાશથી તેનો નિર્ણય કરેલો નથી મલ્લી અને પાર્લિમેન્ટ સોસ રીટની આધુનિકોમાં પારિમાણની પદ્ધતિ આકાશ થય છે. જાણુ આ પ્રણે આધુનિકોમાં વેગમાપની પદ્ધતિ મુશ્કેલી મુદ્દો છે. આ પદ્ધતિ પણ પદ્ધતિનો સ્વીકાર ન કરતાં મેં સ્વતંત્ર રીતે પારિમાણ વાદવા છે, અને તે વાદવા વધી મવાનદરી મારી છે. અનુપ્રમણિકાનું વાન જેલુ થાય શકે વેગમાપ થઈ આવતા મુશ્કેલી છે. કોર્મ જણાયા પછી કંઈ વેગ દેશને અનુસાર. જેમની માત્રા થોડે ઊંડી મેળા દેનાયા પણ દેશક પ્રતિમા લખું નહિ હોય એમ પારી તેનું મુદ્દું શુદ્ધિપત્રક આપ્યું મારી. પુસ્તક વાદવાન મલ્લી અને મુશ્કેલી સરત જ આવી મલ્લી મલ્લી આવતા રો.

આ પુસ્તક મૂનગત વિદ્યાપીઠ સ્થાપેલા પુરાતત્ત્વમંદિર માર્કેત નેશન થતુ હોવાથી તેની પ્રમાણના મૂનગતી માણમાં જ છવ્વી થોડા મળાન. વગ તેનું મને પુરતુ જ્ઞાન નથી મૂનગત પુરાતત્ત્વ મંદિરના મન્ત્રી શ્રી. રમિયાજી ઓડાજી પરિણતી મૂનગતી અનુવાદ કરવાના વામમાં મલ્લી ન મલ્લી હોત તે તેમ વરતું પ્રદાન થાત. આ મલ્લી માટે તેમના

આમારી હું. ચીના પ્રાંતના શાલકો તેનો ઘોરો ઘગ્ગો ઉપયોગ કરી રહે
 ૫ હેલુથી પ્રસ્તાવના નાગરી લીપીમાં ળપી છે.

મુનરાત પુરાતત્ત્વ મંદિર, કાલ્પુન વદ ૪ મં. ૧૯૭૯	}	પર્માનંદ કોસમ્બી.
---	---	-------------------

अभिधम्मसंगहो

१.

(चित्तसंगहविभागो.)

नमो तस्मै भगवतो अरहतो सम्मासंबुदस्स ।

१. सम्मार्सेबुद्धमवुल्लं ससद्धम्मगणुत्तरे ।
अभिरादिय भासिस्से अभिधम्मत्यसंगहं ॥
तत्थ युत्ताभिधम्मत्या चतुपा परमत्यतो ।
चित्तं चेत्तमिकं रूपं निम्बानमिति सम्मया ॥

२. तत्थ पित्तं ताव चतुग्धिपं होति, कामावचरं, रूपावचरं,
अरूपावचरं, लोक्कचरं पेति ॥

३. तत्थ कतमं कामावचरं ? सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतसंपयुत्तं
असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । सोमनस्ससहगतं दिट्ठिगतविप्प-
युत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । उपेक्खासहगतं दिट्ठिगतसं-
पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं । उपेक्खासहगतं दिट्ठिगत-
विप्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं ति इमानि अट्ठ पि लोभ-
सहगतानि चित्तानि नाम ॥

४. दोमनस्ससहगतं पटिघसंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारि-
कमेकं ति इमानि द्वे पि पटिघचित्तानि नाम ॥

५. उपेक्खासहगतं विचिकिच्छामंपयुत्तमेकं, उपेक्खासहगतं
उद्धमंपयुत्तमेकं ति इमानि द्वे पि मोमूहचित्तानि नाम ॥

इथेवं सम्मया पि द्वादसाकुसलचित्तानि समत्तानि ॥

६. अद्वया लोभमूलानि दोषमूलानि च द्विधा ।
मोहमूलानि च द्वे वि द्वादसाहसज्जा सिपुं ॥

७. उपेक्षसाहगर्तं चक्षुर्विज्ञानं । तथा सोतविज्ञानं, पानविज्ञानं, निहाविज्ञानं । द्रुक्खसहगर्तं कायविज्ञानं । उपेक्षसाहगर्तं मंदटिष्ठनचित्तं । उपेक्षसामहगर्तं सन्तीरणचित्तं चेति इमानि सप्त वि अहम्मन्त्रिदाकचित्तानि नाम ॥

८. उदेरसामहर्गनं चरसुरिञ्चार्णं । तथा मोनरिञ्चार्णं, पानरि
 ञ्चार्णं, निन्दाविञ्चार्णं । मुरसमहर्गनं कायविञ्चार्णं । उदेरसामहर्गनं
 मंसविञ्चनचित्तं । गोपनस्ममहर्गनं मंजीरणचित्तं । उदेरसामहर्गनं
 मंजीरणचित्तं येति इमानि अद्भिर्दृग्गठरिगाकादेर्दृक्कवित्तानि नाव ॥

९. उपेक्षामग्नये पञ्चदशरात्रिनगिरी । तथा मनोद्वारादग्नये-
विनी । सोमनश्मग्नये इगिपुषादचिने येन इमानि तीणि नि
अग्रेषुर्द्धाक्रियाचितानि नाम ॥

इथे मज्झिमा नि षट्ठाहमादेवकणिगानि मययानि ॥

१०. सनातनस्य शास्त्रानि पुनश्चास्मानि भद्रया ।

क्रियाविधानि नीती नि मद्धारण मदेवका ॥

११. तातादेवदृष्टान्तानि गोपनानी नि गुरुरे ।

सुदृढमर्माः विजयानि भव्येदनाः ॥ ११ ॥ वा ॥

[illegible]

१३. संयमस्य न हानं वातायनयुतं चरित्वा विद्वेष्टं, मरीचा विद्वेष्टं । संयमस्य न हानं वातायनयुतं चरित्वा विद्वेष्टं, मरीचा विद्वेष्टं ।

मेकं । उपेख्यासहगर्त आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, समंस्वारिकमेकं ।
उपेख्यासहगर्तं आणविप्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारिकमेकं ति
इमानि अट्ट पि सहेतुककामावचरविपाकचिच्छानि नाम ॥

१४. सोमनसस्समहगर्तं आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वा-
रिकमेकं । सोमनसमहगर्तं आणविप्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससं-
स्वारिकमेकं । उपेख्यासहगर्तं आणमंपयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वा-
रिकमेकं । उपेख्यासहगर्तं आणविप्पयुत्तं असंस्वारिकमेकं, ससंस्वारि-
कमेकं ति इमानि अट्ट पि सहेतुककामावचरक्रियाचिच्छानि नाम ॥

इधेवं मन्थया पि चतुर्वीसति सहेतुककामावचरकुसलविपाक-
क्रियाचिच्छानि ममत्तानि ॥

१५. वेदनाआणसंस्वारमेदेन चतुर्वीसति ।

सहेतुककामावचरपुञ्जपाकक्रिया मत्ता ॥

१६. कामे तेवीस पाकानि पुञ्जापुञ्जानि वीसति ।

एकादस क्रिया चेति चतुपञ्चास सम्बधा ॥

१७. वितक्कविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्झानकुसलचित्तं ।
विचारपीतिमुखेकगतासहितं दुवियज्झानकुसलचित्तं । पीतिमुखेक-
गतासहितं ततियज्झानकुसलचित्तं । मुखेकगतासहितं चतुत्पज्झान-
कुसलचित्तं । उपेख्येकगतासहितं पञ्चमज्झानकुसलचित्तं चेति इमानि
पञ्च पि रूपावचरकुसलचित्तानि नाम ॥

१८. वितक्कविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्झानविपाकचित्तं ।
विचारपीतिमुखेकगतासहितं दुवियज्झानविपाकचित्तं । पीतिमुखे-
कगतासहितं ततियज्झानविपाकचित्तं । मुखेकगतासहितं चतुत्पज्झान-
विपाकचित्तं । उपेख्येकगतासहितं पञ्चमज्झानविपाकचित्तं चेति
इमानि पञ्च पि रूपावचरविपाकचित्तानि नाम ॥

१९. वितक्कविचारपीतिमुखेकगतासहितं पठमज्झानक्रियाचित्तं ।

विचारपीतिमुखेकगतासहितं दुतियज्ज्ञानक्रियाचित्तं । पीतिमुखे-
कगतासहितं ततियज्ज्ञानक्रियाचित्तं । मुखेकगतासहितं चतुत्य-
ज्ज्ञानक्रियाचित्तं । उपेक्तेकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञानक्रियाचित्तं चेति
इमानि पञ्च पि रूपावचरक्रियाचित्तानि नाम ॥

इत्येवं सन्ध्या १५ पञ्चरस रूपावचरकुसलविपाकक्रियाचि-
त्तानि समत्तानि ॥

२०. पञ्चधा ज्ञानभेदेन रूपावचरमानसं ।

पुञ्जपाकक्रियाभेदा तं पञ्चदसधा भवे ॥

२१. आकासान्ध्यायतनकुसलचित्तं । विष्ण्वाण्ध्यायतनकुसल-
चित्तं । आकिञ्चन्ध्यायतनकुसलचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्ध्यायतनकुस-
लचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरकुसलचित्तानि नाम ॥

२२. आकासान्ध्यायतनविपाकचित्तं । विष्ण्वाण्ध्यायतनविपाक-
चित्तं । आकिञ्चन्ध्यायतनविपाकचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्ध्यायतनवि-
पाकचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरविपाकचित्तानि नाम ॥

२३. आकासान्ध्यायतनक्रियाचित्तं । विष्ण्वाण्ध्यायतनक्रियाचित्तं ।
आकिञ्चन्ध्यायतनक्रियाचित्तं । नेयसञ्ज्ञानासञ्ध्यायतनक्रियाचित्तं
चेति इमानि चत्वारि पि अरूपावचरक्रियाचित्तानि नाम ॥

इत्येवं सन्ध्या १६ द्वादश अरूपावचरद्व्युत्पत्तिपाकक्रियाचि-
त्तानि समत्तानि ॥

२४. आद्यम्वनणभेदेन चतुर्धावमानसं ।

पुञ्जपाकक्रियाभेदा तुन द्वादशधा भवे ॥

२५. सोपार्तिमार्तिविभं । सद्दशमार्तिमार्तिविभं । भवामार्तिम-
ार्तिविभं । अग्नयमार्तिविभं चेति इमानि चत्वारि पि ओष्ठपरद्व-
यमार्तिमार्तिविभं नाम ॥

२६. सोतापत्तिफलचित्तं । सकदागामिफलचित्तं । अनागामि-
फलचित्तं । अरहत्फलचित्तं चेति इमानि चत्वारि पि लोकुत्तरवि-
पाकचित्तानि नाम ॥

इथेवं सन्वया पि अट्ट लोकुत्तरकुसलविपाकचित्तानि समत्तानि ॥

२७. चतुमगपमेदेन चतुया कुसलं तथा ।
पाकं तस्स फलत्ता ति अट्टधानुत्तरं मतं ॥

२८. द्वादसाकुसलानेवं कुसलानेकवीसति ।
छत्तिसेव विपाकानि क्रियाचित्तानि वीसति ॥

२९. चतुपञ्चासथा कामे रूपे पद्मरसीरये ।
चित्तानि द्वादसारूप्ये अट्टधानुत्तरे तथा ॥
इत्यमेकननवृत्तिपमेदं पन मानसं ।
एकवीससत्तं वाय विभजन्ति विचरत्तवणा ॥

३०. कथं एकननवृत्तिविधं चित्तं एकवीससत्तं होति ? वित्तकवि-
चारपीतिमुत्तेकगतासहितं पठमज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । विचार
पीतिमुत्तेकगतासहितं द्वितियज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । पीतिमुत्ते-
कगतासहितं तृतीयज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । मुत्तेकगतासहितं
चतुर्थज्ज्ञानसोतापत्तिमगगचित्तं । उपेक्खतेकगतासहितं पञ्चमज्ज्ञान-
सोतापत्तिमगगचित्तं चेति इमानि पञ्च पि सोतापत्तिमगगचित्तानि
नाम ॥ तथा सकदागामिमगग-अनागामिमगग-अरहत्तमगगचित्तं चेति
समवीसति मगगचित्तानि । तथा फलचित्तानि चेति समचत्ताब्बीस
लोकुत्तरचित्तानि भवन्ती ति ॥

३१. ज्ञानगयोगमेदेन कत्थेव्वेकं तु पञ्चथा ।
पुचमानुत्तरं चित्तं चत्ताब्बीस विधं ति च ॥
यथा च रूपावधरं गय्दवानुत्तरं तथा ।
पठमादिज्ज्ञानमेदे आरूप्ये चापि पञ्चमे ॥

एकादसविधं तस्मा पञ्चमादिकमीरितं ।

ज्ञानमेकैकमन्ते तु तेषासनिविधं भवे ॥

सत्तत्तिसविधं पुञ्जं द्विपञ्चासविधं तथा ।

पारुमिद्याहु चित्तानि एकवीससतं युथा ॥

इति अभिधमत्यसंगदे चित्तसंगद्विभागो नाम पञ्चमो परिच्छेदो ॥

—(३३३३३३)—

२

(चेतसिकसंगद्विभागो.)

१. एकुप्पादनिरोधा च एकालम्बनवत्युक्ता ।

नेतोयुक्ता द्विपञ्चास घम्मा नेतमिका मत्ता ॥

२. कथं ? फग्गो, पेदना, सञ्जा, नेतना, एकगता, जीरिति-
न्द्रियं, मनमिक्कारो नेति गतिमे नेतमिका सव्यचित्तमाधारणा नाम ॥

३. रित्तो, विचारो, अविपोरखो, रिरिधं, पीति, छन्दो वा
ति छ इमे नेतमिका पक्किण्णका नाम ॥ एरमे तेरम नेतमिका
भञ्जगमाना ति पेदित्वा ॥

४. गोटो, भदिरिक्कं, अनोत्तर्णं, उदणं, ओमो, दिट्ठि, मानो,
दोमो, इग्गा, मण्णरिणं, कुट्टणं, पीने, पिदं, रिरिक्किण्णो पेति
मृदमिमे नेतमिका भट्टगळा नाम ॥

५. मट्ठा, मति, हिरि, ओत्तर्णं, मणोमो, अदीगो, तत्रपण-
जता, कायपग्गादि, विजपग्गादि, कायल्लुता, विजल्लुता, कायमु-
दुता, विजमुदुता, कायकम्पज्जना, विजकम्पज्जना, कायगामुज्ज-
ना, विजगामुज्जना, कायुत्तुत्तना, विजुत्तुत्तना, पेति एद्वनी-
मन्तिमे नेतमिका मोमनगाशरणा नाम ॥

६. सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माभाजीवो चेति तिस्रो विरतियो नाय ॥

७. करुणा-मुदिता पन अप्पमञ्जायो नामा ति सव्वया पि पञ्चिन्द्रियेन सद्धि पञ्चवीसतिमे चेतसिका सोमना ति वेदितव्वा ॥

८. एत्तावता च-

तेरसञ्जसमाना च पुद्दसाकुसला तथा ।

सोमना पञ्चवीसा ति द्विपञ्चास पवुचरे ॥

९. तेसं चित्तावियुत्तानं ययायोगमित्रो परं ।

चित्तुप्पादेसु पचेकं संपयोगो पवुचति ॥

सत्त सव्वत्थ युज्जन्ति ययायोगं पकिण्णका ।

पुद्दसाकुसलेस्येव सोमनेस्येव सोमना ॥

१०. कथं ? सव्वचित्तसाधारणा ताव सत्त चेतसिका सव्वेसु पि पवुननवुत्तिचित्तुप्पादेसुःलब्भन्ति ॥

११. पकिण्णकेसु पन वित्तको ताव द्विपञ्चविञ्चाणवज्जितकामा-
वचरचित्तेसु चेव एकादससु पठमज्ज्ञान चित्तेसु चेति पञ्चपञ्चास-
चित्तेसु उप्पज्जति ॥ विचारो पन तेसु चेव एकादससु दुत्तिपज्ज्ञान-
चित्तेसु चेति छसट्ठिचित्तेसु जायति ॥ अधिमोवखो द्विपञ्चविञ्चाण-
विचिकिच्छावज्जितचित्तेसु ॥ विरियं पञ्चद्वारावज्जन-द्विपञ्चवि-
ञ्चाण-संपदिच्छन-संतीरणवज्जितचित्तेसु ॥ पीति दोमनस्सुपे-
यखासहगत-कायविञ्चाण-चतुत्थज्ज्ञानवज्जितचित्तेसु ॥ छन्दो अहे-
तुक-मोमूहवज्जितचित्तेसु लब्भति ॥

१२. ते पन चित्तुप्पादा यथाक्रमं-

छसट्ठि पञ्चपञ्चास एकादस च सोळस ।

सत्तति बीसति चेव पकिण्णकविवज्जिता ॥

पञ्चपञ्चास छसट्ठिसत्तंति तिसत्तति ।

एकपञ्चास चैकूनसत्तति सपकिण्णका ॥

१३. अकुसलेसु पन मोहो, अहिरिकं, अनोत्तप्पं, उद्धच्चं चेति चत्तारोमे चेतसिका सञ्चाकुसलसाधारणा नाम । सञ्चेसु पि द्वादसाकुसलेसु लब्भन्ति ॥ लोभो अट्ठसु लोभसहगतचित्तेस्येव लब्भति ॥ दिट्ठि चतुसु दिट्ठिगतसंपयुत्तेसु ॥ मानो चतुसु दिट्ठिगतविप्पयुत्तेसु ॥ दोसो, इस्सा, मच्छरियं, कुक्कच्चं च द्वीसु पटिपचित्तेसु ॥ मीनं, मिद्धं पञ्चसु ससंखारिकचित्तेसु ॥ विचिकिच्छा विचिकिच्छा सहगतचित्ते येव लब्भती ति ॥

१४. सञ्चापुञ्जेसु चत्तारो लोभमूले तयो गता ।

दोसमूलेसु चत्तारो ससंखारे द्वयं तथा ॥

विचिकिच्छा विचिकिच्छाचित्ते चेति चुद्धस ।

द्वादसाकुसलेस्येव संपयुज्जन्ति पञ्चथा ॥

१५. सोमनेसु पन सोमनसाधारणा ताव एकूनवीसति चेतसिका सञ्चेसु पि एकूनसट्ठिसोमनचित्तेसु संविज्जन्ति ॥ विरतियो पन तिस्सो पि लोकुत्तरचित्तेसु सञ्चथा पि नियता एकतो व लब्भन्ति । लोकियेसु पन कामावचरकुसलेस्येव कदाचि संदिस्मन्ति विमुं विमुं ॥ अप्पमञ्जायो पन द्वादससु पञ्चमञ्जानवज्जितमहगतचित्तेसु चेर कामावचरकुसलेसु च सदेतुककामावचरक्रियाचित्तेसु चेति अट्ठवीसतिचित्तेस्येव कदाचि नाना हुत्वा जायन्ति ॥ उपेक्खासहगतेसु पनेत्थ कण्ठगामुदिता न सन्ती ति केचि वदन्ति ॥ पञ्चा पन द्वादससु आणसंपयुत्तकामावचरचित्तेसु चेर सञ्चेसु पञ्चतिसहगतलोकुत्तरचित्तेसु चेति मत्तपत्तालीसचित्तेसु संपयोगं गच्छती ति ॥

१६. एकूनवीमति पम्मा आपन्तेहनसट्ठिसु ।

तयो सौळसचित्तेसु अट्ठवीसतिथं द्वयं ॥

पञ्चा एकागिता सत्तच्चत्ताजीमविपेयु रि ।

संपपुषा चतुदेवं सोभनेस्येव साधना ॥

१७. इस्सा-मच्छेर-बुद्ध-विरती-करुणादयो ।

नाना कदाचि मानो च धीनमिदं तथा सह ॥

पयापुणानुसारेण सेसा नियययोगिनो ।

संगहं च पववत्सामि तेमं दानि यथारहं ॥

१८. छत्तिमानुत्तरे धम्मा पञ्चतिम महग्गे ।

अट्ठतिसापि मन्थन्ति कामावचरसोमने ॥

सत्तवीसत्यपुञ्जमिद् द्वादसाहेतुके ति च ।

यथार्थभरयोगेन पञ्चधा तत्प संगहो ॥

१९. कथं ? लोकुत्तरेषु ताव अट्ठमु पटमज्ज्ञानिकचित्तेषु अज्ज-
समाना तेरस चेतसिका, अप्पमज्झावज्जिता तेवीसति सोभनचेत-
सिका चेति छत्तिम धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथा दुतियज्ज्ञानिक-
चित्तेषु वितक्कवज्जा ॥ ततियज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कविचारवज्जा ॥
चतुत्यज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कविचारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ज्ञानिकचि-
त्तेषु उपेक्खामहगता ते एव संगहन्ती ति सम्मया पि अट्ठमु
लोकुत्तरचित्तेषु पञ्चकज्ज्ञानवसेन पञ्चधा व संगहो होती ति ॥

२०. छत्तिम पञ्चतिसाप चतुत्तिम यथार्थं ।

तेत्तिम द्वयमित्थेवं पञ्चधानुत्तरे ठिता ॥

२१. महग्गेसु पन तीसु पटमज्ज्ञानिकचित्तेषु ताव अज्जसमाना
तेरस चेतसिका विरतित्तयवज्जिता द्वावीसति सोभनचेतसिका चेति
पञ्चतिस धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ करुणाश्रुदिता पनेत्य पञ्चमेव
योजेतव्वा ॥ तथा दुतियज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कवज्जा । ततियज्ज्ञा-
निकचित्तेषु वितक्कविचारवज्जा । चतुत्यज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कवि-
चारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ज्ञानिकचित्तेषु पन पन्नरससु अप्पमज्झायो

पञ्चपञ्चास छसद्विद्वसत्तति विसत्तति ।

एकपञ्चास चेकूनसत्तति सपकिण्णका ॥

१३. अकुसलेसु पन मोदो, अहिरिकं, अनोत्तपं, उद्धवं च चत्तारोमे नेवसिका सञ्चाकुसलसाधारणा नाम । सञ्चेसु पि द्वा साकुसलेसु लब्धन्ति ॥ लोभो अट्टसु आमसहगतचित्तेस्वेव लब्धन्ति दिट्ठि चतुसु दिट्ठिगतसंपयुत्तेसु ॥ मानो चतुसु दिट्ठिगतविण्णत्तेसु ॥ दोसो, इस्सा, मच्छरियं, कुकवं च दीसु पटियचित्तेसु पीनं, मिद्धं पञ्चसु ससंस्वारिकचित्तेसु ॥ विचिकिच्छा विचिकिच्छसहगतचित्ते येव लब्धन्ती ति ॥

१४. सञ्चापुञ्जेसु चत्तारो लोभमूले तयो गता ।

दोसमूलेसु चत्तारो ससंस्वारे द्वयं तथा ॥

विचिकिच्छा विचिकिच्छाचित्ते चेति चुदस ।

द्वादसाकुसलेस्वेव संपयुज्जन्ति पञ्चथा ॥

१५. सोमनेसु पन सोधनसाधारणा ताव एकूनवीसति चेतसि सञ्चेसु पि एकूनसद्विसोभनचित्तेसु संविज्जन्ति ॥ विरतियो पतिस्सो पि लोकुत्तरचित्तेसु सञ्चथा पि नियत्रा एकत्रो व लब्धन्ति लोकियेसु पन कामावचरकुसलेस्वेव कदाचि संदिस्मन्ति विमं विमं अप्पमञ्जापो पन द्वादससु पञ्चमञ्जानवज्जितमहगतचित्तेसु च कामावचरकुसलेसु च सदेवुककामावचरक्रियाचित्तेसु चेति अट्ठवीसति चित्तेस्वेव कदाचि नाना हुत्वा जायन्ति ॥ उपेक्खासहगनेसु पनेत्त करुणाधुदिवा न सन्वी ति केचि वदन्ति ॥ पञ्चा पन द्वादसाणसंपयुत्तकामावचरचित्तेसु चैव सञ्चेसु पञ्चतिसमहगतलोकुत्तरचित्तेसु चेति सत्तचत्ताब्बीसचित्तेसु संपयोगं गच्छती ति ॥

१६. एकूनवीसति घम्मा जायन्तेकूनसद्विमु ।

तयो सोळसचित्तेसु अट्ठवीसतियं द्वयं ॥

पञ्चा पक्वामिता मत्तचत्तालीमविधेयु रि ।
संपयुत्ता चतुद्देवं सोभनेस्येव सांभना ॥

१७. इस्सा-मच्छे-वुवुच-विरसी-करुणादयो ।
नाना कदाचि मानो च धीनमिद्धं नया सह ॥
यपायुत्तानुमारेन सेसा नियनयोगिनो ।
संगहं च पवयत्तामि तेमं दानि ययारहं ॥

१८. छत्तिमानुत्तरे धम्मा पञ्चर्त्तिम महग्गते ।
अट्ठर्त्तिसापि लब्धन्ति कामावचरसोभने ॥
सत्तवीमत्यपुञ्जमिह द्वादसाहेतुके नि च ।
ययासंभवयोगेन पञ्चथा सत्य संगहो ॥

१९. कथं ? लोकुत्तरेषु ताव अट्ठमु पठमज्ज्ञानिकचित्तेषु अज्ज-
समाना तेरस चेतसिका, अप्पमज्ज्ञावज्जिता तेवीसति सोभनचेत-
सिका चेति छत्तिम धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथा दुतियज्ज्ञानिक-
चित्तेषु वितक्कवज्जा ॥ ततियज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कविचारवज्जा ॥
चतुत्यज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कविचारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ज्ञानिकचि-
त्तेषु उपेखत्तामहगता ते एव संगयदन्ती ति सम्मया पि अट्ठमु
लोकुत्तरचित्तेषु पञ्चरुज्ज्ञानवसेन पञ्चथा व संगहो होती ति ॥

२०. छत्तिस पञ्चर्त्तिसाय चतुर्त्तिस ययाक्रमं ।
तेत्तिस द्वयमिधेवं पञ्चपानुत्तरे ठिता ॥

२१. महग्गतेषु पन तीसु पठमज्ज्ञानिकचित्तेषु ताव अज्जसमाना
तेरस चेतसिका विरत्तित्तयवज्जिता द्वावीसति सोभनचेतसिका चेति
पञ्चर्त्तिस धम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ करुणाद्युदिता पनेत्य पथेकमेव
योजेत्तया ॥ तथा दुतियज्ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कवज्जा । ततियज्ज्ञा-
निकचित्तेषु वितक्कविचारवज्जा । चतुर्थ ज्ञानिकचित्तेषु वितक्कवि-
चारपीतिवज्जा ॥ पञ्चमज्ज्ञानिकचित्तेषु पन पत्तरससु अप्पमज्ज्ञायो

न लज्जन्ती ति सन्धयाऽपि सचवीसतिमहमावचित्तेषु पञ्चकञ्जान-
वसेन पञ्चया व संगहो होती ति ॥

२२. पञ्चतिस चतुर्तिस तेतिस च यथाकर्म ।

वतिस चैव तिसंति पञ्चया व महमाते ॥

२३. कामावचरसोभनेषु पन कुसलेषु ताव पठमद्वये अञ्जसमाना
तेरस चेतसिका, पञ्चवीसति सोभनचेतसिका चेति अट्ठतिस षम्मा
संगहं गच्छन्ति ॥ अप्पमञ्जावरतिपो पनेत्य पञ्च पि पञ्चेरुमेव
योजेत्तव्या ॥ तथा दुत्थियद्वये आणवज्जिता । तत्थियद्वये आणमप-
युत्ता पीनिवज्जिता । चतुत्थियद्वये आणपीतिवज्जिता ते एव मंगयन्ति ॥
क्रियाचित्तेषु पि चिरतिवज्जिता तथेव चतुसु पि दुक्केसु चतुथा व
संगयन्ति ॥ तथा विपाकेषु च अप्पमञ्जावरतिवज्जिता ते एव
संगयन्ती ति सन्धया पि चतुवीसतिकामावचरसोभनचित्तेषु दुक्क-
वसेन द्वादसथा व संगहो होती ति ॥

२४. अट्ठतिस सत्ततिस द्वयं छत्तिसकं घुमे ।

पञ्चतिस चतुर्तिस द्वयं तेतिसकं क्रिये ॥

तेतिस पाके वतिस द्वयेकत्तिमकं मरे ।

महेत्तुक्कामावचरसुअपाकद्वियामने ॥

न रिज्जन्नोन्य विरती क्रियासु च महमाते ।

अनुत्तरे अप्पमञ्जा कामपाके द्वये तथा ॥

अनुत्तरे ज्ञानधम्म्या अप्पमञ्जा च मग्गिधमे ।

विरती जाणसीती च परिणेषु रिमेगद्धा ॥

२५. अट्ठमलेषु पन सोभमूलेषु ताव पठमे अर्गत्तारिके अञ्जग-
माना नेग्ग चेतसिद्धा, अट्ठमज्जमाशरणा चत्तारो वा ति गणत्ता
सोवदिदीजि मद्धि एट्ठनवीसति षम्मा संगहं गच्छन्ति ॥ तथेव

द्वितीये असंस्वारिके लोभमानेन । तृतीये तथैव प्रीतिवज्जिता लोभ-
दिद्वीहि सह अट्टारस । चतुर्थे तथैव लोभमानेन ॥

२६. पञ्चमे पन पटिपसम्पयुत्ते असंस्वारिके दोसो, इस्सा, मच्छ-
रियं, कुमुच्चं चेति षट्ठीहि सद्धि प्रीतिवज्जिता ते एव वीसन्ति धम्मा
संगयन्ति ॥ इस्सामच्छेरकुञ्जधानि पनेत्थ मच्चेकमेव योजेतब्धानि ॥
ससंस्वारिकपञ्चके पि तथैव धीनमिद्वेन त्रिसेसेत्वा योजेतब्धा ॥

२७. छन्दपीतिवज्जिता पन अञ्चसमाना एकादस, अकुसलसा-
धारणा चत्तारो चा ति पन्नरस धम्मा उद्धसहगते सम्पयुज्जन्ति ॥
विचिकिच्छासहगतचित्ते च अभिमोक्खविरहिता विचिकिच्छासह-
गता तथैव पन्नरस धम्मा समुपलब्धन्ती ति सन्वया पि द्वादसाकु-
सलचित्तुप्पादेसु पच्चेकं योजियमाना पि गणनवसेन सत्तथा व
संगहिता भवन्ती ति ॥

२८. एक्कवीसट्टारस वीसेकवीस वोसति ।

द्वावीस पन्नरसेति सत्तथाकुसले ठिता ॥

साधारणा च चत्तारो समाना च दसापरे ।

शुद्धसेते पवुच्चन्ति सन्वाकुसलयोगिनो ॥

२९. अहेतुकेसु यन हसनचित्ते ताव छन्दवज्जिता अञ्चसमाना
द्वादस धम्मा संगहं गच्छन्ति । तथा बोद्धपने छन्दपीतिवज्जिता ।
मुखसंतीरणे छन्दविरियवज्जिता । मनोधातुत्तिकाहेतुकपटिसन्धि-
युगले छन्दपीतिविरियवज्जिता । द्विपञ्चविज्जाणे पकिण्णकवज्जिता
ते येव संगयन्ती ति सन्वया पि अट्टारसमु अहेतुकेसु गणनवसेन
चतुथा व संगहो होती ति ॥

३०. द्वादसेकादस दस सच चा ति चतुम्बिधो ।

अट्टारसाहेतुकेसु चित्तुप्पादेसु संगहो ॥

अहेतुहेतुमु सच्चत्य मत्त सेमा ययाग्हं ।

इति वित्थारतो वृत्तो तेत्तिमन्निधमेगहो ॥

इत्थं चित्तावियुत्तानं मंपयोगं च संगहं ।

अत्था मेदं ययायोगं चित्तेन सममुद्दिसे ॥

इति अभिधम्मत्यमंगहे चेतमिकमंगहविभागो नाम

द्वितीयो परिच्छेदो ॥

३.

(पकिण्णकसंगहविभागो)

१. संपयुत्ता ययायोगं तेपञ्चास सभावतो ।

चित्तचेतसिका धम्मा तेसं दानि ययारहं ॥

वेदनाहेतुतो किच्चद्वारारम्भणवत्थुतो ।

चित्तुप्पादवसेनेव संगहो नाम नीयते ॥

२. तत्थ वेदनासंगहे ताव तिविधा वेदना, सुखं, दुक्खं, अदुक्ख-
मसुखं चेति । सुखं, दुक्खं, सोमनस्सं, दोमनस्सं, उपेक्खा ति च
मेदेन पन पञ्चधा होति ॥

३. तत्थ सुखसङ्गतं कुसलविपाकं कायविञ्जाणमेकमेव । तथा
दुक्खसङ्गतं अकुसलविपाकं कायविञ्जाणं ॥ सोमनस्ससङ्गत-
चित्तानि पन लोभमूलानि चत्तारि । द्वादस कामावचरसोमनानि ।
सुखसंतीरण-इसनानि च द्वे ति अट्ठारस कामावचरचित्तानि चैव
पढम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थज्ज्ञानसंखात्तानि चतुवत्तालीस महग्गत-
ओकुत्तरचित्तानि चेति द्वासट्ठिविधानि भवन्ति ॥ दोमनस्ससङ्गत-

चित्तानि पन द्वे पटिपचित्तानेव ॥ सेत्तानि सन्धानि पि पञ्चप-
ञ्चास उपेक्खासहगतचित्तानेवा ति ॥

४. सुखं दुक्खं उपेक्खा ति तिविधा तत्थ वेदना ।

सोमनस्स दोमनस्समिति भेदेन पञ्चधा ॥

सुखमेकत्थ दुक्खं च दोमनस्सं द्वे द्वितं ।

द्वासट्ठिमु सोमनस्सं पञ्चपञ्जासकेतरा ॥

५. हेतुसंगहे हेतवो नाम, लोभो, दोसो, मोहो, अलोभो, अदो-
सो, अमोहो चा ति छद्दा भवन्ति ॥

६. तत्थ पञ्चद्वारावज्जन-द्विपञ्चविञ्जाण-संपटिच्छन-संतोरण-बो-
ट्टपन-इसनवसेन अट्टारस अहेतुकचित्तानि नाम ॥ सेत्तानि सन्धानि
पि एकसत्तत्तिचित्तानि सहेतुकानेव ॥

७. तत्थापि द्वे मोमूहचित्तानि एकहेतुकानि । सेत्तानि दस अकु-
सलचित्तानि चैव जाणविप्पयुत्तानि द्वादस कामावचरसोभनानि
चैति द्वावोसनि दुहेतुकचित्तानि ॥ द्वादस जाणसंपयुत्तकामावचर-
सोभनानि चैव पञ्चविंस महग्गतलोकुत्तरचित्तानि चैति सत्तत्तत्ता-
लीस विहेतुकचित्तानो ति ॥

८. लोभो दोसो च मोहो च हेतू अकुसला तयो ।

अलोभादोसामोहा च कुसलाग्याकता तथा ॥

अहेतुकद्वारसेकहेतुका द्वे दुवीसति ।

दुहेतुका मत्ता सत्तत्तत्तालीस विहेतुका ॥

९. किञ्चसंगहे किञ्चानि नाम पटिसंघि-भवंगावज्जन-दस्सन-सव-
न-पायन-सायन-फुमन-संपटिच्छन-संतोरण-बोट्टपन-जवन-नदार-
म्भण-चुतिवसेन चुदसविधानि भवन्ति ॥ पटिमंघि-भवंगावज्जन-
पञ्चविञ्जाणद्वानादिवसेन पन तेसं दसधा ठानयेदो वेदितव्यो ॥

१०. तस्य द्वे उपेक्षासहगवमंतोरणानि चैव अट्ट महाविपाकानि च, नव रूपासुविपाकानि चैव एकुनव्रीसति चित्तानि पटिमंघि-मवंग-चुनिकिद्यानि नाम ॥ आवज्जनकिद्यानि पन द्वे । तथा दस्सन-सवन-धापन-सायन-फुसन-संपटिच्छनकिद्यानि च ॥ त्रीणि संतीरणकिद्यानि ॥ मनोद्वारावज्जनमेव पञ्चद्वारे बोद्धपनकिच्चं सा-पेति ॥ आवज्जनदूषवज्जितानि कुसलाकुसल-फल क्रियाचित्तानि पञ्चपञ्जास जवनकिद्यानि ॥ महाविपाकानि चैव संतीरणत्तयेवेति एकादस तदारम्मणकिद्यानि ॥

११. तेषु पन द्वे उपेक्षासहगवमंतोरणचित्तानि पटिमंघि-मवंग-चुति-नदारम्मण-संतीरणवसेन पञ्चकिद्यानि नाम ॥ महाविपा-कानि अट्ट पटिमंघि-मवंग-चुति-नदारम्मणवसेन चतुकिद्यानि ॥ महगवविपाकानि नव पटिमंघि-मवंग-चुतिवसेन त्रिकिद्यानि ॥ सोमनस्समहगतं संतीरणं संतीरण-नदारम्मणवसेन दुकिच्चं । तथा बोद्धपनं च बोद्धपनावज्जनवसेन ॥ सेसानि पन मन्वानि पि जवन-मनोचातुत्तिक-द्विपञ्चविज्जाणानि ययामंमवमेककिद्यानी ति ॥

१२. पटिमंघादयां नाम किच्चमेदेन शुद्धम ।

दमया ठानमेदेन चित्तुप्पादा पक्कामिता ॥

अट्टमट्ठि तथा द्वे च नवट्ट द्वे ययाकम् ।

एक-द्वि-ति-चतु-पञ्चकिच्चट्टानानि निदिसे ॥

१३. द्वारमंगदं द्वारानि नाम, चक्षुद्वारं, मोतद्वारं, गानद्वारं, त्रि-प्राद्वारं, कायद्वारं, मनोद्वारं चेति छव्विधानि भवन्ति ॥

१४. तस्य चक्षुमेव चक्षुद्वारं । तथा मोतादयो मोतद्वारादीनि ॥ मनोद्वारं पन मरंगे ति पशुवति ॥

१५. तस्य पञ्चद्वारावज्जन-चक्षुसिज्जाण-मंपटिच्छन-मंतोरण-बोद्धदम-व्यामावचन-तदारम्मण-संपटिच्छन-सवचारादीस चित्तानि च-

मुत्तानं च पटिसंधिमवंगचुनिसंखातानं छद्मिद्यं पि ययामंभं दे-
मुय्येन भवन्तरे छद्मारगहितं पच्छुप्पन्नमतीतं पञ्जत्तिभूतं वा कम्म-
कम्मनिमित्त-गविनिमित्तसंमतं आरम्मणं होति ॥

२२. तेसु चक्षुविज्जाणादीनि यथाकमं रूपादिप्रेकारम्मणा-
नेव ॥ मनोधातुत्तिकं पन रूपादिपञ्चारम्मणं ॥ सेसानि कामावचरा-
विपाकानि हसनचित्तं चेति सञ्चया पि कामावचरारम्मणानेव ॥
अकुसलानि चैव जाणविप्पयुत्तकामावचरजवनानि चैति लोकुत्तर-
ज्जितसञ्चारम्मणानि ॥ जाणमपयुत्तकामावचरकुसलानि चैव पञ्चन-
ज्ज्ञानसंखातं अभिज्जाकुसलं चैति अहरत्तमंगफलवज्जितसञ्चार-
म्मणानि ॥ जाणसंपयुत्तकामावचरक्रियानि चैव क्रियामिज्जातो-
द्वपनं चैति सञ्चया पि सञ्चारम्मणानि ॥ आरुप्पेसु दुनियवतुत्थानि
महग्गारम्मणानि ॥ सेसानि महग्गतचित्तानि सञ्चानि पि पञ्ज-
त्तारम्मणानि ॥ लोकुत्तरचित्तानि निव्वानारम्मणानी ति ॥

२३ पञ्चवीस परितग्धि छ चित्तानि महग्गते ।

एकवीसति बोद्धारे अट्ट निव्वानगोचरे ॥

पीसानुत्तरमुत्तग्धि अग्गमग्गफलदुज्झिते ।

पञ्च सञ्चत्य छवेति सत्तथा तत्थ संगहो ॥

२४. वत्थुसंगहे वत्थूनि नाम चक्षु-मोत-धान-निव्हा-काप-
-इदयवन्धु चेति छव्यधानि भवन्ति ॥ तानि कामलोके सम्पानि
पि रुप्पन्ति ॥ रूपलोके पन पानादिक्षयं नत्थि ॥ अरूपलोके पन
सत्थानि पि न भवित्तन्ति ॥

२५. तत्थ पञ्च रिद्धिभागधातुयो यथाकमं एकत्वेन पञ्च पमार-
वन्धूनि निम्मादेर परमन्ति ॥ पञ्चदारावज्जन-मंगटिष्ठनमंगगाता
पन मनोधातु च इदं निम्मिता येर परमन्ति ॥ भवगंगा पन
मनोरिद्धिभागधातुमंगवाता च मंगारण-महाविराक-पटिपद-प-पञ्च-

दग्ग-हमन-रूपावचरवसेन हृदयं निस्सायेव पवत्तन्ति ॥ अवसेसा
कुसलाकुसलक्रियानुत्तरवसेन पन निम्माय वा अनिस्साय वा ॥
आरुप्पविपाकवसेन हृदयं अनिस्सायेवा ति ॥

२६. एवत्थुं निम्मित्ता कामे मत्त रूपे चतुर्विधा ।
तिवत्थुं निम्मित्तरूपे धान्येकानिस्सिता मत्ता ॥
तेचचाळीस निम्माय द्वेचचाळीस जापरे ।
निम्माय च अनिस्माय पाकारुप्पा अनिस्सिता ॥
इति अभियम्मत्पसंगहे पकिण्णकर्मगहविभागो नाम
तृतीयो परिच्छेदो ॥

४.

(वीथिसंगहविभागो)

१. चित्तुप्पादानमिथेवं कत्वा संगहमुत्तरं ।
भूमिपुग्गलमेदेन पुब्बापरनियामितं ॥
पवत्तिसंगहं नाम पटिमन्धिपवत्तिपं ।
पवक्खामि समासेन यथासंभवतो कथं ॥

२. छ वत्थूनि, छ द्वारानि, छ आरम्मणानि, छ विञ्जाणानि,
छ वीथियो, छट्ठा विसयप्पवत्ति चेति वीथिसंगहे छ छट्ठानि
वेदितव्यानि ॥

३. वीथिमुत्तानं पन कम्म-कम्मनिमित्त-गतिनिमित्तवसेन ति-
विधा होनि विसयप्पवत्ति ॥

४. तत्थ वत्थुद्वारारम्मणानि पुब्बे दुत्तनयानेव ॥

५. चक्खुविञ्जाणं, सोत्तविञ्जाणं, धानविञ्जाणं, मिग्हावि-
ञ्जाणं, कायविञ्जाणं, मनोविञ्जाणं चेति छ विञ्जाणानि ॥

म्भणं परित्तं नाम ॥ तस्य जवनं पि अनुपपञ्चित्वा द्वित्वखत्तुं वो-
द्वपनमेव पवत्तति । ततो परं भवंगपातो व होति ॥ याव वोद्वपनु-
प्पादा च पन अप्पहोन्नातीतकमापाथमागतं निरोधासन्नमारम्भणं
अतिपरित्तं नाम ॥ तस्य भवंगचलनमेव होति, नत्थि वीथिचित्त-
प्पादो ॥ इचेवं चक्खुद्वारे, तथा सोत्रद्वारादिषु चेति सव्यया पि पञ्चद्वारे
तदारम्भण-जवन-वोद्वपन-मोघवारसंखातानं चतुस्सं वारानं यथाकर्म
आरम्भणभूता विसयप्पवत्ति चतुथा वेदितव्वा ॥

१०. वीथिचित्तानि सत्तेव चित्तप्पादा चतुद्दस ।

चतुपञ्चास वित्थारा पञ्चद्वारे यथारहं ॥

अयमेत्य पञ्चद्वारे वीथिचित्तप्पवत्तिनयो ॥

११. मनोद्वारे पन यदि विभूतमारम्भणं आपाथमागच्छति, ततो
परं भवंगचलन-मनोद्वारवज्जन-जवनावसाने तदारम्भणपाकानि
पवत्तन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ अविभूते पनारम्भणे जवनाव-
साने भवंगपातो व होति । नत्थि तदारम्भणुप्पादो ति ॥

१२. वीथिचित्तानि वीणेव चित्तुप्पादा दसेरिता ।

वित्थारं पनेत्येकचत्तालीस विभावये ॥

अयमेत्य परिचजवनवारी ॥

१३. अप्पनाजवनवारे पन विभूताविभूतमेदो नत्थि । तथा तदार-
म्भणुप्पादो च ॥ तस्य हि जाणसंपपुत्तकामावचरजवनानमद्वृत्तं अ-
ज्जतरस्मि परिकम्पोपचारानुलोमगोत्रधुनानेन चतुक्खत्तुं तिवख-
त्तमेव वा यथाकर्म उप्पञ्जित्वा निरुद्धानन्तरमेव यथारहं चतुत्थं
पञ्चमे वा छब्बीसति महम्मन्लोकुत्तरजवनेषु यथाभिनीहारवत्तेन यं
किञ्चि जवने अप्पनावीथिमोतरति ॥ ततो परं अप्पनाजवनावसाने
भवंगपातो व होति ॥

१४. तस्य सोमनस्ससङ्गतजवनानन्तरं अप्पना पि सोमनस्सस-

इगता व पाटिकं खिन्न्या । उपेखासद्वगतजनानन्तरं उपेखासद्वगता
व ॥ तन्यापि कुमलजनानन्तरं कुमलजनं नेत्र हेष्टिं व फल-
यमपेति । क्रियाजनानन्तरं क्रियजनं अरहत्फलं चाति ॥

१५. इत्तिं सुस्तुञ्जम्हा द्वादसोपेखका परं ।

सुस्तिवक्रियतो अट्ट छ संभोन्ति उपेखका ॥

पुपुञ्जनान सेखान् कामपुञ्जनिहेतुतो ।

निहेतुकामक्रियतो वीतरागानमप्यना ॥

अपनेत्य मनोदारे वीथिविचयवतिनयो ॥

१६. सत्त्वया पि पनेत्य अनिष्टे आरम्भे अट्टमन्त्रिणाद्यनेत्र
पञ्चविंशत-संघटित-संतीरण-नदारम्भगानि । इष्टे कुमल-
कानि ॥ अनिष्टे पन सोमनस्यमद्वगतानेत्र संतीरण-नदारम्भगानि ॥
तन्यापि सोमनस्यमद्वगतक्रियाजनानामाने सोमनस्यमद्वगा-
नेत्र नदारम्भगानि भवन्ति । उपेखासद्वगतक्रियाजनानामाने व
उपेखासद्वगतानि होन्ति ॥

१७. सोमनस्यमद्वगतजनानामाने पन नदारम्भगानि नेत्र मी-
गानि व उपेखासद्वगतानेत्र भवन्ति ॥ तस्या यदि सोमनस्यमद्व-
गतिरद्वगता सोमनस्यमद्वगतजनानामाने नदारम्भगानामाने नति,
तदा ये द्विज परिनिवृत्ते पश्चिमारम्भगपारम्भ उपेखासद्वगत-
संतीरणे उपपन्नानि ॥ तपनन्तिव्या मीगतातो व होतो नि वदन्ति
भक्त्या ॥ तथा व्यापारजनानामाने व्यापारजनानामाने व्याप-
रजनानामाने आरम्भगपूरेषु नदारम्भग इत्यन्तो नि ॥

१८. इत्तिं नदनगताम्भगाने नियमे तति ।

विद्वोऽपिहन्ते व नदारम्भगपीति ॥

अपनेत्य नदारम्भगनियमा ॥

१९. अद्वेषु व विद्वोऽपिहन्ते व्यापारजनानामाने व्याप-
रजनानामाने

छवत्तुमेव वा जवन्ति ॥ मंदप्पवत्तियं पन मरणकालादिमु पञ्चवा-
रमेव ॥ भगवतो पन यमकपाटिहारियकालादिमु लहुकप्पवत्तियं
चत्तारि पञ्च वा पद्येयखणचित्तानि भवन्ती वि पि वदन्ति ॥
आदिकम्मिकस्स पन पठमकप्पनायं महग्गतजवनानि अभिञ्जाज-
वनानि च सम्बया पि एकवारमेव जवन्ति । ततो परं भवंगपातो व ॥
चत्तारो पन मग्गुप्पादा एकचित्तवखणिका । ततो परं द्वे तीणि
फलचित्तानि यथारहं उप्पज्जन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ निरो-
पसमापत्तिकाले द्विखत्तुं चतुत्पारुप्पजवनं जवति । ततो परं निरोधं
कुसति ॥ बुद्धानकाले च अनागामिफलं वा अरहत्तफलं वा यथा-
रहमेकवारं उप्पज्जित्वा निरुद्धे भवंगपातो व होति ॥ सम्बया पि
समापत्तिबोधिं भवंगसोतो विय वीथिनियमो नत्थी ति कत्वा
बहूनि पि लब्धन्ती ति ॥

२०. सत्तवत्तुं परित्तानि मग्गाभिञ्जा सर्कि मत्ता ।

अवसेसानि लब्धन्ति जवनानि बहूनि पि ॥

अयमेत्य जवननियमो ॥

२१. दुहेतुकानमहेतुकानं च पनेत्य क्रियाजवनानि चेव अप्पना-
जवनानि च न लब्धन्ति ॥ तथा जाणसंपयुत्तविपाकानि च मुग्ग-
तियं ॥ दुग्गतियं पन जाणविप्पयुत्तानि च महाविपाकानि न
लब्धन्ति ॥

२२. तिहेतुकेणु च खीणासवानं कुसलाकुसलजवनानि च न
लब्धन्ति । तथा सेवत्तपुण्ड्रजनानं क्रियाजवनानि ॥ दिट्ठिगवत्संपयु-
त्तविचिकिच्छाजवनानि च सेवत्तानं ॥ अनागामिपुग्गलानं पन
पटियजवनानि च न लब्धन्ति ॥ लोकुत्तरजवनानि च यथारहं
अरियानमेव समुप्पज्जन्ती ति ॥

हगता व पाटिकंखिव्वा । उपेक्खासहगतजवनानन्तरं उपेक्खामहगता
व ॥ तस्यापि कुमलजवनानन्तरं कुसलजवने चैव हेट्ठिमे व फलत्त-
यमप्येति । क्रियाजवनानन्तरं क्रियाजवनं अरहत्तफलं चा वि ॥

१५. द्वत्तिस्स सुखपुञ्जग्घा द्वादसोपेक्खका परं ।

सुखितक्रियतो अट्ठ छ संभोन्ति उपेक्खका ॥

पुयुज्जनान संखानं कामपुञ्जनिहेतुतो ।

विहेतुकामक्रियतो वीतरागानमप्पना ॥

अयमेत्य मनोद्वारे वीयिचित्तप्पवत्तिनयो ॥

१६. सन्धया पि पनेत्य अनिट्ठे आरम्भगे अट्ठमलविपाकानेव
पञ्चविज्जाण-संघटिच्छन-संतीरण-तदारम्भगानि । इट्ठे कुमलविपा-
कानि ॥ अविइट्ठे पन सोमनस्समहगतानेव संतीरणतदारम्भगानि ॥
तस्यापि सोमनस्सहगतक्रियाजवनावसाने सोमनस्सहगता-
नेव तदारम्भगानि भवन्ति । उपेक्खासहगतक्रियाजवनावसाने च
उपेक्खासहगानि होन्ति ॥

१७. दोमनम्ममहगतजवनावसाने पन तदारम्भगानि चेव भवं-
गानि च उपेक्खामहगतानेव भवन्ति ॥ तस्मा यदि सोमनस्ससदि-
मपिहस्स दोमनम्ममहगतजवननावसाने तदारम्भगममसो नत्थि,
तदा ये किञ्चि परिचितपुग्घं परिहारम्मगमारम्भ उपेक्खासहगत-
संतीरणं उप्पज्जति ॥ तमनन्तरिन्वा भवंगपावो व होतो ति वदन्ति
आचरिया ॥ तथा कामावरज्जवननावसाने कामावरमगतानं कामा-
वररयम्मप्येव आरम्भगभूतेषु तदारम्भगे इच्छन्ती ति ॥

१८. कामे जवनउत्तारम्भगानं नियमे गति ।

विभूतेनिमदन्ते च तदारम्भगमीरिगं ॥

अयमेत्य तदारम्भगनियमा ॥

१९. जवनेषु च परिचजवनवीयियं कामावरज्जवनानि सज्जम्भं

छवखनुमेव वा जवन्ति ॥ मंदप्पवत्तिपं पन मरणकालादिमु पञ्चवा-
रमेव ॥ भगवतो पन यमकपाटिहारियकालादिमु लुहुकप्पवत्तिपं
चत्तारि पञ्च वा पच्चवेखणचित्तानि भवन्ती ति पि वदन्ति ॥
आदिकम्मिकस्स पन पठमकप्पनायं महग्गतजवनानि अभिञ्जाज-
वनानि च सब्बथा पि एकवारमेव जवन्ति । ततो परं भवंगपातो व ॥
चत्तारो पन मग्गुप्पादा एकचित्तवखणिका । ततो परं द्वे तीणि
फलचित्तानि यथारहं उप्पज्जन्ति । ततो परं भवंगपातो ॥ निरो-
पममापत्तिकाले द्विस्खत्तुं चतुत्थारुप्पजवनं जवन्ति । ततो परं निरोधं
कुसति ॥ बुद्धानकाले च अनागामिफलं वा अरहनफलं वा यथा-
रहमेकवारं उप्पज्जित्वा निरुद्धे भवंगपातो व होति ॥ सब्बथा पि
समापत्तिवोधियं भवंगसोतो विष बीथिनियमो नत्थी ति कत्वा
बहूनि पि लब्धन्ती ति ॥

२०. सत्तवखत्तुं परित्तानि मग्गाभिञ्जा सर्कि मत्ता ।

अवसेसानि लब्धन्ति जवनानि बहूनि पि ॥

अयमेत्थ जवननियमो ॥

२१. दुहेतुकानमहेतुकानं च पनेत्थ क्रियाजवनानि चेव अप्पना-
जवनानि च न लब्धन्ति ॥ तथा जाणसंपपुत्तविषाकानि च मुग्ग-
तियं ॥ दुग्गतियं पन जाणविप्पयुत्तानि च महाविषाकानि न
लब्धन्ति ॥

२२. तिहेतुकेसु च खीणासवानं कुमलाकुसलजवनानि च न
लब्धन्ति । तथा सेखपुप्फज्जनानं क्रियाजवनानि ॥ दिट्ठिगवसंपपु-
त्तविचिकिच्छाजवनानि च सेखानं ॥ अनागामिपुग्गलानं पन
पटिघजवनानि च न लब्धन्ति ॥ लोहुत्तरजवनानि च यथारहं
अरियानमेव समुप्पज्जन्ती ति ॥

हगता च पादिकं खित्वा । उपेक्षामहगतजवनानन्तरं उपेक्षामाप्ता
व ॥ तथापि कुमलजवनानन्तरं कुमलजवनं नैव द्रष्टुं च फल-
यमपेक्षि । क्रियाजवनानन्तरं क्रियाजवनं अरहन्कालं वा वि ॥

१५. द्वचिसं सुखपुञ्जम्हा द्वादसोपेक्षका परं ।

सुखितक्रियतो अट्ट छ संभोन्ति उपेक्षका ॥

पुयुञ्जनान संख्यासं कामपुञ्जनिर्हेतुतां ।

निर्हेतुकामक्रियतो वीतरागानमप्यना ॥

अयमेत्य मनोदारे वीथिचिन्त्यवचिनयो ॥

१६. सञ्चया पि पनेत्य अनिष्टे आरम्भणे अकुमलविपाकानेव
पञ्चविज्जाण-संवदिच्छन-संतीरण-वदारम्भगानि । इष्टे कुमलवि-
पाकानि ॥ अत्रिष्टे पन सोमनस्मसहगतानेव संतीरणवदारम्भगानि ॥
तथापि सोमनस्मसहगतक्रियाजवनावमाने सोमनस्मसहगा-
नेव वदारम्भगानि भवन्ति । उपेक्षासहगतक्रियाजवनावमाने च
उपेक्षासहगतानि होन्ति ॥

१७. दोमनस्मसहगतजवनावमाने पन वदारम्भगानि चैव भव-
गानि च उपेक्षामहगतानेच भवन्ति ॥ तस्मा यदि सोमनस्मस-
संधिकस्स दोमनस्मसहगतजवनावमाने वदारम्भगणेषु नति,
तदा ये किञ्चि परिचितपुण्यं परिहारम्भणमारब्ध उपेक्षामहग-
संतीरणं उप्पज्जति ॥ तमनन्तगिन्हा भवंगयातो च होतो वि वदन्ति
आचरिया ॥ तथा कामावचरजवनावमाने कामावचरमगानं कामा-
वचरधम्मेष्वेव आरम्भणभूतेषु वदारम्भणं इच्छन्ती वि ॥

१८. काये जवनमनारम्भगानं नियमं सति ।

विभूतेतिमहन्ते च वदारम्भणमीरिं ॥

अयमेत्य वदारम्भणनियमा ॥

१९. अनेषु च परिचनवनवीथियं कामावचरजवनानि भवन्त्यु

३. तत्प अपायभूमि, काममुगतिभूमि, रूपावचरभूमि, अरू-
पावचरभूमि चेति चतस्सो भूमियो नाम ॥

४. तामु निरयो, तिरच्छानयोनि, पेत्तिविसयो, अमुरकायो
चेति अपायभूमि चतुर्विधा होति ॥

५. मनुस्सा, चातुम्महाराजिका, तावत्तिंसा, यामा, तुसिता,
निम्मानरति, परनिम्मितवसवत्ती चेति काममुगतिभूमि सत्तविधा
होति ॥ सा पनायमेकादसविधा पि कामावचरभूमिद्येव संखं
गच्छति ॥

६. ब्रह्मपारिसज्जा, ब्रह्मपुरोहिता, महाब्रह्मा चेति पठमज्ज्ञान-
भूमि । परितामा, अप्पमाणामा, आभस्सरा चेति दुनियज्ज्ञानभूमि ।
परित्तमुभा, अप्पमाणमुभा, मुभकिण्हा चेति तनियज्ज्ञानभूमि ।
वेदप्फला, असञ्चसत्ता, मुद्धावासा चेति चतुत्यज्ज्ञानभूमो नि
रूपावचरभूमि सोलसविधा होति ॥ अविहा, अनप्पा, मुदस्सा,
मुदस्सी, अकनिट्ठा चेति मुद्धावासभूमि पञ्चविधा होति ॥

७. आकासानञ्चायतनभूमि । विज्झाणञ्चायतनभूमि । आकि-
ञ्चञ्चायतनभूमि । नेवसञ्चानासञ्चायतनभूमि नेति अरूपभूमि च-
तुर्विधा होति ॥

८. पुण्डुजना न लब्धन्ति मुद्धावासेषु सव्यया ।
सोतापन्ना च सकदागामिनो चापि पुग्गला ॥
अरिया नोपलब्धन्ति असञ्चापायभूमिषु ।
सेसट्टानेषु लब्धन्ति अरियानरिया पि च ॥
इदमेत्य भूमिचतुर्कः ॥

९. अपायपटिसंधि, काममुगतिपटिसंधि, रूपावचरपटिसंधि,
अरूपावचरपटिसंधि चेति चतुर्विधा पटिसंधि नाम ॥

१०. तत्प अकृसलविपाकोपेखासहगतसंतोरणं अपायभूमियं

२३. असेखानं चतुवताब्दीस सेखानमुद्दिसे ।

उत्पञ्जामावसेसानं चतुपञ्चास संभवा ॥

अपनेन्य पुगलमेदो ॥

२४. कामावचरभूमियं पनेवानि सन्वानि वीथिचित्तानि वक्तव्यं
उत्पन्नानि । रुगावचरभूमियं पट्टियनवननदारम्भनवत्तिगानि ॥
अरुगावचरभूमियं पट्टमन्न-रुगावचर-इसन-देष्टुमारुपवत्तिगानि
च लम्बन्ति ॥ मन्वन्पाणि च तैवंपसादरहितानं तैवदारिकरिते-
नितानि न लम्बन्ते ॥ अमञ्जमचानं एन मन्वपा रि वित्तवर्ति
नयेता नि ॥

२५. अमीति वीथिचित्तानि कामं रूपं यपारहं ।

चतुगडि कगरूपे द्वेयताब्दीम लम्बरे ॥

अपनेन्य भूमिरिभागो ॥

२६. इत्येतां उदात्तिकवित्तवर्ति यथामंभो यथेनन्तरिता यास्त-
पुत्रमन्वोद्दिष्टां परन्ति ॥

इति भविष्यमन्यमेकं वीथिमेगहविभागो नाम

चतुर्थो परिच्छेदो ॥

—१७७७७७—

२.

(वीथिमुत्तसंगहविभागो)

१. वीथिचित्तवर्तेने तावित्तवृत्तितो ।

वार्तिनमेगहो नाम वीथि तावित्त वृत्ति ॥

२. वीथिचित्तवर्तेने । वृत्तिरता वृत्तिरिति । वीथिचित्तवर्तेने ।

वृत्तिरता वृत्तिरिति । वीथिचित्तवर्तेने । वीथिचित्तवर्तेने । वृत्तिरता वृत्तिरिति ॥

३. तत्प अपायभूमि, काममुगतिभूमि, रूपावचरभूमि, अरुपावचरभूमि चेति चतस्तो भूमियो नाम ॥
४. सासु निरयो, विरच्छानयोनि, पंचविंसयो, असुरकायो चेति अपायभूमि चतुर्विधा होति ॥
५. मनुस्सा, चातुम्महाराजिका, तावत्तिस्सा, यामा, तुसिवा, निम्मानरति, परनिम्मित्रवसवत्ती चेति काममुगतिभूमि सत्तविधा होति ॥ सा पनायमेकादसविधा पि कामावचरभूमिद्येव संखं भवति ॥
६. ब्रह्मपारिसज्जा, ब्रह्मपुरोहिता, महाब्रह्मा चेति पठमज्ज्ञानभूमि । परिचामा, अप्पमाणाभा, आभस्सरा चेति दुतियज्ज्ञानभूमि । परिचमुभा, अप्पमाणमुभा, सुभकिण्हा चेति तनियज्ज्ञानभूमि । अस्सज्जसत्ता, सुद्धावासा चेति चतुत्यज्ज्ञानभूमो निरुपावचरभूमि सोळसविधा होति ॥ अविहा, अत्तप्पा, सुदस्सा, सुदस्सी, अकनिट्ठा चेति सुद्धावासभूमि पञ्चविधा होति ॥
७. आकासानञ्चायतनभूमि । विज्जाणञ्चायतनभूमि । आकिञ्चिभूमि । नेवसज्जानासज्जायतनभूमि चेति अरूपभूमि चतुर्विधा होति ॥
८. पुप्फुज्जना न लब्धन्ति सुद्धावासेषु सन्वया । सोतापक्का च सकदागामिनो चापि पुग्गला ॥ अरिया नोपलब्धन्ति असज्जापायभूमिषु । सेसट्ठानेषु लब्धन्ति अरियानरिया पि च ॥
नेत्य भूमिचतुर्क ॥
अपायपटिसंधि, काममुगतिपटिसंधि, रूपावचरपटिर्मधि, अरुपावचरपटिसंधि चेति चतुर्विधा पटिसंधि नाम ॥
तत्प अद्भुतलविपाकोपेस्सवासहगतसंतोरणं अपायभूमियं

ओक्त्तिवत्तणे पटिसंधिं हुत्वा, ततो परं भवंगं, परियोसाने चत्तं हुत्वा वोच्छिज्जति ॥ अयमेकापायपटिसंधिं नाम ॥

११. कुसलविपाकोपेखासद्वगतसंतीरणं पन काममुगतियं मनुस्सानं चैव जघंधादीनं, भुम्मनिस्सितानं च विनिपातिकासुरानं पटिसंधि-भवंग-नुतिवत्तेन पवत्तति ॥ महाविपाकानि पन अट्ट सन्वया पि काममुगतियं पटिसंधि-भवंग-नुतिवत्तेनेव पवत्तन्ति ॥ इमा नव काममुगतिपटिसंधियो नाम ॥ सा पनायं दसविधा पि कामावचरपटिसंधिचेव संखं गच्छति ॥

१२. तेषु चतुर्धं अपायाणं, मनुस्सानं, विनिपातिकासुरानं च आयुप्पमाणगणनाय नियमो नत्थि ॥ चातुम्महाराजिकानं पन देवानं दिव्यानि पञ्च वम्मसतानि आयुप्पमाणं । मनुस्सगणनाय ननुतिवत्तं सगसतसहस्रप्पमाणं होति ॥ ततो चतुग्गुणं तावत्तिमानं ॥ ततो चतुग्गुणं यामानं ॥ ततो चतुग्गुणं तुमित्तानं ॥ ततो चतुग्गुणं निम्मानरत्तीने ॥ ततो चतुग्गुणं परनिम्मित्तवत्तत्तीने ॥

१३. नरसत्ते नेरुवीम वस्मानं कोटियो तथा ।

वम्मसतसहस्रानि गट्ठि च वत्तयत्तिमु ॥

१४. पडमग्गानविपाकं पडमग्गानभूमियं पटिसंधि-भवंग-नुतिवत्तेन पवत्तति । तथा दूतियग्गानविपाकं ततियग्गानविपाकं च दूतियग्गानभूमियं । चतुत्थग्गानविपाकं ततियग्गानभूमियं । पञ्चमग्गानविपाकं चतुत्थग्गानभूमियं ॥ अमट्टवत्तानं पन रूपो पटिसंधि होति । तथा ततो परं पवत्तियं चत्तं काले च रूपेण परीप्पत्वा निदग्गति ॥ इमा छ रूपवत्तपटिसंधियो नाम ॥

१५. तेषु वत्तत्तारिग्गानं देवानं कप्पम्म ततियो भागो आयुप्पमाणं । वत्तत्तारोत्तानं उवद्दत्तं । महावत्तानं एको कप्पो । वत्तत्तानं द्वे कप्पानि । अत्तमात्तानं चत्तारि कप्पानि । भाग-

स्सरानं अद्द कप्पानि । परिच्छगुभानं सोब्बस कप्पानि । अप्पमाणसु-
भानं द्दधिस कप्पानि । सुभकिण्हानं चतुसद्धि कप्पानि । वेह्ण्णलानं,
असञ्जमच्चानं च पञ्च कप्पसत्तानि । अविहानं कप्पसहस्सानि ।
अतप्पानं द्वे कप्पसहस्सानि । सुदस्सानं चत्वारि कप्पसहस्सानि ।
सुदस्सीनं अद्द कप्पसहस्सानि । अकनिट्ठानं सोब्बस कप्पसहस्सानि ॥

१६. पठमारुप्पादिविपाकानि पठमारुप्पादिभूमिषु यथाक्रमे पटि-
संधि-भवंग-पुतिवसेन पवत्तन्ति ॥ इमा चतस्सो आरुप्पपटिसंधियो
नाम ॥

१७. तेषु पन आकासानञ्जायतनूपगानं देवानं धीसति कप्पसह-
स्सानि आपुप्पमाणे । विञ्ज्वाणञ्जायतनूपगानं देवानं चत्ताब्बीस कप्प-
सहस्सानि । आकिञ्चञ्जायतनूपगानं देवानं सद्धि कप्पसहस्सानि ।
नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगानं देवानं चतुरासीति कप्पसहस्सानि ॥

१८. पटिसंधि भवंगे च तथा चवनमानसे ।

एकमेव तयेरेकविसयं वेकजातियं ॥

इदमेत्य पटिसंधिचतुके ॥

१९. जनकमुपत्थंभकमुपपीळकमुपघातकं चेति किञ्चवसेन । गरु-
कमासघमाचिण्णं, कटघाकम्मं चेति पाकदानपरिपायेन । दिट्ठवम्म-
येदनीयं, उपपज्जयेदनीयं, अपरापरिपयेदनीयं, अहोसिकम्मं चेति
पाककालवसेनेति चत्वारि कम्मनि नाप ॥ तथा अकुसलं, कामा-
वचरकुसलं, रूपावचरकुसलं, अरूपावचरकुसलं चेति पाकदानवसेन ॥

२०. तस्य अकुसलं, कायकम्मं, वचीकम्मं, मनोकम्मं चेति कम्म-
द्वारवसेन तिविधिं होति ॥

२१. कथं ? पाणातिपातो, अदिघ्मादानं, कामेषु मिच्छाचारो
चेति कायविञ्जसिंखाते कायद्वारे बाहुल्लुप्पितो कायकम्मं नाम ॥

२२. मुसावादो, पिसुणवाचा, फरसवाचा, संफल्पलापो चेति

वचीनिज्यत्तिमंस्त्रात्रे वचीदारे बाहुल्यवृत्तिनो वचीकर्म्यं नाम ॥

२३. अभिज्ञा, व्यापादो, मिच्छादिद्वि वेति अज्यत्राणि विष्म-
चिया मनस्मि येन बाहुल्यवृत्तिनो मनोकर्म्यं नाम ॥

२४. तेषु पाणातिपातो, फलसाराचा, व्यापादो च दोनमूनेन
जायन्ति ॥ कामेषु मिच्छाचारो, अभिज्ञा, मिच्छादिद्वि च कोप-
मूनेन ॥ सेतानि चचारि पि द्वीहि मूलेहि संभवन्ति ॥ चित्तुत्ता-
वनेन पनेने अङ्गुल्ये लम्बया वि द्वादसविधे होति ॥

२५. कामावपरदुमर्गे वि कापदारे पवती कापकर्म्यं, वचीदारे
पवती वचीकर्म्यं, मनोदारे पवती मनोकर्म्यं नेति कर्म्यद्वारसेन
निरिधे होति । तथा दान-मोक्ष-भावनादसेन ॥ चित्तुत्तादसेन
पनेने अङ्गुलिधे होति ॥ दान-सील-भारता-आपापन-नेपाप-
पतिदान-पतानुमोदन-पम्पसारन-पम्पदेवता-दिद्विगुलकर्म्यसेन ६-
गतिधे होति ॥ तं पनेने बीमत्रिविधे वि कामावपरकर्म्यविधे
सेने गच्छति ॥

२६. व्यापाददुमर्गे पत मनोकर्म्यसेन ॥ तं च भावनापरी, आ-
नापन, धानेगपेदेन पञ्चविधं होति ॥ तथा अपपावपरदुमर्गे च
मनोकर्म्यं ॥ तं वि भावनापरी, आनापनी, आरम्भपेदेन चतु-
र्विधं होति ॥

२७. व्यापादगुलकर्म्यगुल्यद्वारदिने अनापार्मिने पटिर्गवि जनेति ॥
वर्तमाने पत मर्गे वि द्वादसविधे व्यापादगुलकर्म्यानि लम्बया वि
द्विगुलकर्म्ये अङ्गुलिधे च व्यापादे गच्छति ॥

२८. कामावपरदुमर्गे वि कामगुलकर्म्यसेन पटिर्गवि जनेति ।
तथा वर्तमाने च मर्गादिगच्छति । अङ्गुलिगच्छति पत अङ्गुलि
मर्गादिगच्छति कामावपरदुमर्गे च व्यापादे गच्छति ॥

२९. व्यापादे निरेदुद्विधे दुमर्गे निरेदुद्वि पटिर्गवि व्यापादे पवती

सौख्यं विपाकानि विपद्यति ॥ तिहेतुकमोमकं द्विहेतुकमुकटं च कुसलं द्विहेतुकं पटिसंधिं दत्त्वा पवचे तिहेतुकरहितानि द्वादसः पि विपाकानि विपद्यति ॥ द्विहेतुकमोमकं पन कुसलं अहेतुकमेव पटिसंधिं देति, पवचे च अहेतुकविपाकानेव विपद्यति ॥

३०. असंस्वारं ससंस्वारविपाकानि न पद्यति ।

ससंस्वारमसंस्वारविपाकानी ति केचन ॥

तेसं द्वादस पाकानि दसद्वयं च यथाकर्म ।

यथावुचानुसारेण यथासंभवमुद्दिशे ॥

३१. रूपावचरकुसलं पन पठमज्ज्ञानं परिचं भावेत्वा ब्रह्मपारि-
सज्जेसु उप्पज्जति । तदेव मज्झिमं भावेत्वा ब्रह्मपुरोहितेसु । पणीतं
भावेत्वा महाप्रहेसु ॥ तथा दुतियज्ज्ञानं तवियज्ज्ञानं च परिचं भा-
वेत्वा परिचामेसु । मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणामेसु । पणीतं भावे-
त्वा आभस्सरेसु ॥ चतुत्पज्ज्ञानं परिचं भावेत्वा परिचमुमेसु ।
मज्झिमं भावेत्वा अप्पमाणामुमेसु । पणीतं भावेत्वा सुमकिण्हेसु ॥ पञ्च-
यज्ज्ञानं भावेत्वा वेहप्फलेसु । तदेव सञ्जाविरागं भावेत्वा असञ्ज-
सत्तेसु ॥ अनागापिनो पन मुद्दावासेसु उप्पज्जन्ति ॥

३२. अरूपावचरकुसलं च यथाकर्म भावेत्वा अरूपेसु उप्प-
ज्जन्ती ति ॥

३३. इत्थं महागतं बुद्ध्यं यथाभूमिववत्पिठं ।

जनेति सदिसं पाकं पटिसंधिप्यवच्छिद्यं ॥

इदमेत्य कम्मवतुक्कं ॥

३४. आयुवत्खयेन, कम्मवत्खयेन, उभयवत्खयेन, उपच्छेदककम्मुना
चेति चतुथा मरणुप्पत्ति नामा ॥

३५. तथा च मरन्तानं पन मरणकाले ययारहं अभिमुखीभूतं भव-
न्तरे पटिसंधिजनकं कम्मं वा, तत्कम्मकरणकाले रूपादिकमुपसज्ज-

पुण्यमुपकरणभूतं च कम्मनिमित्तं वा, अनन्तरमुपपज्जमानमेव उपलब्धित्वं उपभोगभूतं च गतिनिमित्तं वा कम्मबलेन छन्नं द्वारानं अञ्जतरस्मि पच्छुपट्ठाति ॥ ततो परं तमेव तयोपट्ठितं आरम्भं आरम्भ विपद्यमानककम्मानुरूपं परिमुद्धमुपकिलिष्टं वा उपलब्धित्वं व्यवभवानुरूपं तत्प्राप्तं व चित्तसंतानं अभिप्पं पवत्तति बाहुल्येन ॥ तमेव वा पन जनकभूतं कम्ममभिनवकरणवसेन द्वारपवत्तं होति ॥

३६. पचासन्नमरणम्स तस्स वीथिचित्तावसाने भवंगवत्तये वा जवनवसेन पच्छुपन्नभवपरियोसानभूतं चुतिचित्तमुपपज्जित्वा निरुज्झति ॥ तस्मिं निरुद्धावसाने तस्सानन्तरमेव तथागहितं आरम्भमारम्भं सवत्थुकं, अवत्थुकमेव वा ययारहं अविज्जानुसयपरिवृत्तेन तण्हानुसयमूलकेन संखारेण जनीयमानं संपयुत्तं हि परिगृह्यमानं सहजातानमधिष्ठानभावेन पुञ्चंगमभूतं भवन्तरपटिसंधानवसेन पटिसंधिसंखातं मानसं उपपज्जमानमेव पतिट्ठाति भवन्तरे ॥

३७. मरणासन्नवीथियं पनेत्य मंदप्पवत्तानि पञ्चैव जवनानि पाटिकंस्वित्त्वानि ॥ तस्मा यदा पच्छुपन्नारम्भणेषु आपायमागतं मुघरन्तेस्येव मरणं होति, तदा पटिसंधिभवंगानं पि पच्छुपन्नारम्भणता लब्धमतीति कत्वा कामावचरपटिसंधिया छद्दारगहितं कम्मनिमित्तं, गतिनिमित्तं च पच्छुपन्नमतीतारम्भणं उपलब्धमति ॥ कम्मं पन अतीतमेव ॥ तं च मनोद्धारगहितं ॥ तानि पन सम्मानि पि परित्तधम्मभूतानेवारम्भणानि ॥

३८. रूपावचरपटिसंधिया पन पञ्चत्तिभूतं कम्मनिमित्तमेवारम्भणं होति ॥ तथा आरूपपटिसंधिया च महग्गभूतं पञ्चत्तिभूतं च कम्मनिमित्तमेव ययारहं आरम्भणं होति ॥ असञ्जसत्तानं जीवितनवकमेव पटिसंधिभावेन पतिट्ठाति ॥ तस्मा ते रूपपटिसंधिका नाम ॥ अरूपा अरूपपटिसंधिका ॥ सेसा रूपारूपपटिसंधिका ॥

पुञ्चमुपकरणभूतं च कम्मनिमित्तं वा, अनन्तरमुपपज्जमानमवे उपलब्ध-
 भित्तव्यं उपभोगभूतं च गतिनिमित्तं वा कम्मबलेन छन्नं द्वारा-
 अञ्चतरस्मि पच्चुपट्ठाति ॥ ततो परं तमेव तथोपट्ठितं आरम्भ-
 आरम्भ विपद्यमानककम्मानुरूपं परिमुद्धमुपकिलिद्धं वा उपलब्ध-
 व्यवभवानुरूपं तत्थोणतं व चित्तसंतानं अभिण्हं पवचति वाहुलेन ।
 तमेव वा पन जनकभूतं कम्ममभिनवकरणवसेन द्वारप्पवत्तं होति ।

३६. पचासन्नमरणस्स तस्स वीथिचित्तावसाने भवंगक्खये व
 चवनवसेन पच्चुप्पन्नभवपरियोसानभूतं चुनिचित्तमुपपज्जित्वा निरु-
 ज्झति ॥ तस्मि निरुद्धावसाने तस्सानन्तरमेव तयागहितं आरम्भ-
 णमारम्भ सवत्थुकं, अवत्थुकमेव वा ययारहं अविज्झानुसयपरिक्खि-
 तेन तण्हानुसयमूलकेन संखारेन जनीयमानं संपयुत्तेहि परिगयमानं
 सहजातानमधिष्ठानभावेन पुञ्चंगमभूतं भवन्नरपटिसंथानवसेन पटि-
 संधिसंखातं मानसं उपपज्जमानमेव पतिट्ठाति भवन्तरे ॥

३७. मरणासन्नवीथियं पनेत्य मंदप्पवत्तानि पञ्चैव जवनानि
 पाटिकंखित्तव्यानि ॥ तस्मा यदा पच्चुप्पन्नारम्भणेषु आपायमाणेषु
 धरन्तेस्येव मरणं होति, तदा पटिसंधिमवंगानं पि पच्चुप्पन्नारम्भ-
 णता मग्गमती ति कत्वा कामावचरपटिसंधिया छदारगहितं कम्म-
 निमित्तं, गतिनिमित्तं च पच्चुप्पन्नमतीतारम्भणं उपलब्धमति । कम्मं
 पन मवीवमेव ॥ तं च मनोद्वारगहितं ॥ तानि पन सव्यानि पि
 परिक्खपम्ममूढानेवारम्भणानि ॥

३८. रूपावचरपटिसंधिया पन पञ्चवत्तिभूतं कम्मनिमित्तमेवा-
 रम्भणं होति ॥ तथा आरुप्पपटिसंधिया च महग्गमभूतं पञ्चवत्तिभूतं
 च कम्मनिमित्तमेव ययारहं आरम्भणं होति ॥ अगञ्चमत्तानं त्री-
 त्तिनवरकमेव पटिसंधिमायेन पतिट्ठाति ॥ तस्मा ते रूपपटिसंधिका
 नाम ॥ अरूपा अरूपपटिसंधिका ॥ सेमा रूपारूपपटिसंधिका ॥

३९. आरूप्यचुतिया होन्ति हेट्टिमारूप्यवज्जिता ॥
परमारूप्यसंघी च तथा कामतिहेतुका ॥
रूपावचरचुतिया अहेतुरहिता सियुं ।
सन्धा कामतिहेतुम्हा कामेस्वेव पनेतरा ॥

अयमेत्य चुतिपटिसंधिकमो ॥

४०. इधेवं गहितपटिसंधिकानं पन पटिसंधिनिरोधानन्तरतो
पभुति तमेवारम्मणमारम्भ तदेव चित्तं याव चुतिचित्तुप्पादा असति
वीथिचित्तुप्पादे भवस्स अंगभावेन भवंगसंततिसंखातं मानसं अम्बो-
च्छिन्नं नदीसोतो विय पवचति । परियोसाने च चवनवसेन
चुतिचित्तं हुत्ता निरुज्झति ॥ ततो परं च पटिसंघादयो रयचक्रमिव
यथाकर्म एवमेव परिवत्तन्ता पवचन्ति ॥

४१. पटिसंधिभवंगवीथियो चुति चेह तथा भवन्तरे ।
पुन संधि भवंगमिधयं परिवचति चित्तसंतति ॥
पटिसंखाय पनेतमद्भुवं अधिगन्ता पदमधुतं शुधा ।
सुसमुच्छिन्नसिनेहबंधना सममेस्सन्ति चिराय मुन्वता ॥
इति अभिधम्मत्यसंगहे वीथिमुत्तकसंगहविभागो नाय
पञ्चमो परिच्छेदो ॥

६.

(रूपसंगहविभागो)

१. एचावता विभत्ता हि सप्पमेदप्पवत्तिहा ।
चित्तवेतसिका चम्मा रूपं दानि पवुत्थति ॥
२. समुद्देशा विभागा च समुद्धाना कलापतो ।
पवत्तिकमतो वेति पञ्चथा तत्थ संगहो ॥

३. चत्वारि महाभूतानि चतुर्न च महाभूतानं उपादाय रूपं विदुर्विधं पेनं रूपं एकादसविधेन संग्रहं गच्छति ॥

४. कथं ? पठवीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, भूतरूपं नाम ॥ चक्षुः, श्रोत्रं, घ्राणं, शिखा, कायो, पसादरूपं नाम ॥ रूपं, सद्दो, गंधो, रसो, आपोधातुवज्जितं भूतत्तपसंस्वार्तं फोड्ड्यं, गोचररूपं नाम ॥ इत्यत्तं, पुरिसत्तं, भावरूपं नाम ॥ हृदयवत्यु हृदयरूपं नाम ॥ जीविनिन्द्रियं जीवितरूपं नाम ॥ कवलीकारो आहारो आहाररूपं नाम ॥ इति च अट्टारसविधं पेनं रूपं, सभावरूपं, सङ्ख्यारूपं, निष्कन्नरूपं, रूपरूपं सम्मसनरूपं वि च संग्रहं गच्छति ॥

५. आकाशधातु परिच्छेदरूपं नाम ॥ कायविञ्चति, वची-विञ्चति, विञ्चतिरूपं नाम ॥ रूपस्स लहुता, मृदुता, कम्मञ्चता, विञ्चतिद्वयं विहाररूपं नाम ॥ रूपस्स उरचयो, संवति, जरता, अनिघता, लखणरूपं नाम ॥ जानिरूपमेव पनेत्य उपचयसंतति-नामेन पयुगतीति ॥ एकादसविधं पेनं रूपं अट्टवीसविधं होति मरूपसंज्ञेन ॥

६. कथं ?

भूतत्पमादरिमया भावो हृदयविषयि ।

जीविनाहाररूपेहि अट्टारसविधे तथा ॥

परिच्छेदो च विञ्चति विहारो-मन्यगणे वि च

अनिघता दमा येति अट्टवीसविधं भवे ॥

अयमेव रूपममुद्देशो ॥

७. मर्त्यं च पनेन रूपं अहंरुहं, माणस्यं, गामरं, संसर्गं, छोद्विधं, कामावचरं, अनारम्भणं, मयाहातत्तमेरा वि एकविधे वि अश्रानिहतादिगामेन बहूरा मेदं गच्छति ॥

८. कथं ? पमादपमात्तं पञ्चविधं वि अश्रानिहत्तं नाम । इतरं बाहिररूपं ॥ पमादहृदयपमात्तं छविधं वि चतुर्विधं नाम ।

इतरमकाररूपं ॥ पञ्चादविष्कृतिर्मात्रं सप्तविधं वि द्वाररूपं नाप ।
 इतरमकाररूपं ॥ पञ्चाद-भाव-भोविनमेत्यानं अद्विधं वि इन्द्रियरूपं
 माप । इतरमिन्द्रियरूपं ॥ पञ्चाद-विमयमेत्यानं द्वादशविधं वि
 बोध्यादिकरूपं, सन्निवेशरूपं, सप्पट्टिरूपं च । इतरं सुषुप्त्यरूपं,
 दूरेरूपं, अप्यट्टिरूपं च ॥ कम्ममे उपादिष्णरूपं । इतरं अनु-
 पादिष्णरूपं ॥ रूपायननं सनिदस्सनरूपं । इतरं अनिदस्सनरूपं ॥
 पञ्चादविदूषं अमेपत्तवसेन, पानादिषयं संपत्तवसेना वि पञ्चविधं
 वि गोपयगार्हिकरूपं । इतरं अगोपयगार्हिकरूपं ॥ वण्णो, गंधो,
 रसो, ओजा, भूतचतुर्धं चेति अद्विधं वि अविनिष्कांगरूपं । इतरं
 विनिष्कांगरूपं ॥

९. इच्छेवमद्वितीसतिविधं वि च विचवत्तणा ।

अग्निसिद्धादिमेदेन विभजन्ति यपारं ॥

अयमेव्य रूपविभागो ॥

१०. कम्मं, चित्तं, उतु, आहारो चेति चत्वारि रूपसमुद्धानानि
 नाप ॥

११. तस्य कामावचरं रूपावचरं चेति पञ्चवीसतिविधं वि कुस-
 स्थाकुसलकम्ममभिसंखतं अग्निसिद्धसंज्ञाने कम्मसमुद्धानरूपं पटितं पि-
 मुपादाय खणे खणे समुद्भापेति ॥

१२. अरूपविपाक-द्विपञ्चविज्याणवज्जितं पञ्चसत्ततिविधं वि
 चित्तं चित्तममुद्धानरूपं पठमभरंगमुपादाय जायन्तमेव समुद्भापेति ॥
 तस्य अप्यनाजवनं इरियापथे वि सज्जापेति ॥ बोद्धवन-कामावचर-
 जवनविज्या पन विज्याचित्तं वि समुद्भापेति ॥ सोमनस्सजवनानि
 पनेत्येतेरस इसने वि जनेन्ति ॥

१३. सीतुण्होतुममज्झाता तेजोपातु विनिष्पत्ता च उतुसमुद्धानरूपं
 अग्नित्त्वं च बहिद्दा च यपारं समुद्भापेति ॥

३. चत्वारि महाभूतानि चतुर्न च महाभूतानं उपादाय, रूपं, वि
दुविषं पें रूपं एकादसविधेन संगठं गच्छति ॥.

४. कथं ? पटवीधानु, आपोधानु, तेजोधानु, वायोधानु, भूतरूपं नाम ॥ चक्षुः, सोत्रं, धानं, जिह्वा, कायो, पसादरूपं नाम ॥ रूपं, सद्गो, गंधो, रसो, आपोधानुवज्जितं भूतक्षयसंस्कारं फोद्वलं, गोचररूपं नाम ॥ इत्थत्तं, पुरिसत्तं, भावरूपं नाम ॥ हृदयवत्पु हृदयरूपं नाम ॥ जीविनिन्द्रियं जीवितरूपं नाम ॥ कवलीकारो आहारो आहाररूपं नाम ॥ इति च अद्वारसंविद्यं पेतं रूपं, सभावरूपं, सञ्चरणरूपं, निष्फलरूपं, रूपरूपं सम्मसनरूपं नि च संगठं गच्छति ॥

५. आसामघातु परिच्छेदरूपं नाम ॥ कायविञ्चति, बची-
विञ्चति, विञ्चतिरूपं नाम ॥ रूपस्स लघुता, सुदुता, कम्मञ्चता,
विञ्चतिदयं विहाररूपं नाम ॥ रूपस्स उरचपो, संतति, जराता,
अनिष्टता, मरुत्तररूपं नाम ॥ जातिरूपमेव पनेत्य उपचयमन्तति-
नानेन पनुयती ति ॥ एकादसविधे पेनं रूपे अट्ठोसतिविधं होति
मरुत्तरमेव ॥

६. कथं ?

भूतपमादरिमया भाषो हृदयमिश्रपि ।

जीविताहाररूपेहि अक्षरमविधं तथा ॥

परिच्छेदो य रिद्वयसि विकारो-स्मरणं नि य

अनिष्कन्ता दमा घेति अद्रोक्षयिषं भवे ॥

अथमेव्य व्यमसुहेमो ॥

७. मर्त्यं च पनेतं स्य अदेतुर्हं, मण्ययं, मामी, संततं,
 द्योदितं, कामावर्तं, अनारम्भं, अप्यहान्त्यमेव नि एकस्मिन् नि
 आर्त्तान्तवादिगादिगमेन वदृषा मेदे गच्छति ॥

८ कथं ? पमादसंस्थानं पञ्चविंशं वि भज्जनिहस्सं नाम ।
इतरं वाहिरूपं ॥ पमादसंस्थानं त्रिंशद्विंशं वि भज्जनिहस्सं नाम ।

इतरमव्ययं ॥ पसादविश्वचित्तसंख्यातं सत्तत्विधं पि द्वाररूपं नाम ।
 इतरमद्वाररूपं ॥ पसाद-भाव-ओदितमेखातं अद्विधं पि इन्द्रियरूपं
 नाम । इतरमिन्द्रियरूपं ॥ पसाद-विसयसंख्यातं द्वादसविधं पि
 ओद्यारिकरूपं, सन्तिकेरूपं, मप्पटियरूपं च । इतरं सुसुमरूपं,
 दुरेरूपं, अप्पटियरूपं च ॥ कम्मजं उपादिण्णरूपं । इतरं अनु-
 पादिण्णरूपं ॥ रूपायतनं सनिदस्सनरूपं । इतरं अनिदस्सनरूपं ॥
 चरत्तादिद्वयं अमेपचवसेन, पानादिषयं संपचवसेना वि पञ्चविधं
 पि गोचरगाहिकरूपं । इतरं अगोचरगाहिकरूपं ॥ वण्णो, गंधो,
 रसो, ओजा, भूतचतुर्कं चेति अद्विधं पि अविनिग्भोगरूपं । इतरं
 विनिग्भोगरूपं ॥

९. इत्थेवमट्ठीसीसतिविधं पि च विचयखणा ।

अज्झत्तिकदिमेदेन विमज्जन्ति यपारहं ॥

अयमेत्य रूपविभागो ॥

१०. कम्मं, चित्तं, उतु, आहारो चेति चत्तारि रूपसमुद्धानानि
 नाम ॥

११. तत्थ कामावचरं रूपावचरं चेति पञ्चसीसतिविधं पि कुस-
 लाकुसलकम्ममभिसंखतं अज्झत्तिकसंताने कम्मसमुद्धानरूपं पटिसंधि-
 मुपादाय खणे खणे समुद्भापेति ॥

१२. अरूपविपाक-द्विपञ्चविज्याणवज्जितं पञ्चसत्ततिविधं पि
 चित्तं चित्तसमुद्धानरूपं पठमभंगमुपादाय जायन्तमेव समुद्भापेति ॥
 तत्थ अप्पनाजवनं इरियापथे पि सन्नमेति ॥ बोद्धवन-कामावचर-
 जवनमभिज्जा पन विज्जत्ति पि समुद्भापेन्ति ॥ सोमनस्सजवनानि
 पनेत्य तेरस इसनं पि जनेन्ति ॥

१३. सीतुण्होतुसमज्झाता तेजोधातु ठितिप्पत्ता च उतुसमुद्धानरूपं
 अज्झत्तं च बहिद्धा च यपारहं समुद्भापेति ॥

१४. ओजासंखातो आहारो आहारसमुद्धानरूपं अङ्गोहरणकाले
धान्यपचो व समुद्रापेति ॥

१५. तस्य हृदय-इन्द्रियरूपानि कम्मजानेव ॥ विज्जत्तिद्वयं वि-
त्तजमेव ॥ सद्दो चित्तोदुजो ॥ लहुवादित्तयं उदुचित्तादारेहि संभो-
ति ॥ अविनिग्भोगरूपानि चेव आकासघातु च चटुहि संभूतानि ॥
लक्खणरूपानि न कुतोचि जायन्ति ॥

१६. अट्टारस पन्नरस तेरस द्वादसा ति च ।

कम्म-चित्तोदुकाहारजानि होन्वि ययाकमं ॥

जायमानादिरूपानं सभावत्ता हि केवलं ।

लक्खणानि न जायन्ति केहिची ति पकासितं ॥

अयमेत्य रूपसमुद्धाननयो ॥

१७. एकुप्पादा एकनिरोधा एकनिस्सया सहवुत्तिनो एकवीसति
रूपकलापा नाम ॥

१८. तस्य जीवितं, अविनिग्भोगरूपं च चक्खुना सह चक्खुद-
सकं ति पबुच्चति । तथा सोवादीहि सद्धिं सोवदसकं, धानदसकं,
जिह्वादसकं, कायदसकं, इत्थिभावदसकं, पुम्भावदसकं, वत्थुदसकं,
चेति ययाकमं योजेतन्वं ॥ अविनिग्भोगरूपमेव जीवितेन सह जीवि-
तनवकं ति पबुच्चति ॥ इमे नव कम्मसमुद्धानकलापा ॥

१९. अविनिग्भोगरूपं पन मुद्धट्ठकं ॥ तदेव कायविज्जत्तिया
सह कायविज्जत्तिनवकं । वचीविज्जत्ति-सद्देहि च सह वचीविज्ज-
त्तिदसकं । लहुवादीहि सद्धिं लहुवादेकादसकं । कायविज्जत्तिल-
हुवादिद्वादसकं वचीविज्जत्ति-सह-लहुवादितेरसकं चेति ७
चित्तसमुद्धानकलापा ॥

२०. मुद्धट्ठकं, सहनवकं, लहुवादेकादसकं, सहलहुवादिद्वादसकं
चेति चत्वारो उदुसमुद्धानकलापा ॥

२१. हृद्ग्रन्थः, शत्रुणादेकादशः चेति द्वे आहारसमुद्धानकलापा ॥
२२. काय हृद्ग्रन्थः, शत्रुणादेकादशः चेति द्वे उतुगसमुद्धानकलापा बहिर्द्धा
पि लब्धमिति । अत्रोक्ता एव मन्त्रे पि अज्ज्ञचित्तमेव ॥

२३. काम्यविषयोक्तुकात्तासमुद्धाना यथायथम् ।

मय एव चतुर्षो द्वे त्रि कलापा एकत्रीगति ॥

कलापार्थं परिच्छेदलक्षणवर्णना विषयवर्णना ।

न कलापमिच्छादु आकाशं लक्षणानि च ॥

अपमंश्च कलापयोगना ॥

२४. मन्त्रानि पि एनेत्रानि रूपानि कामलोके यथारं अनूनानि
परिच्छेदं लप्स्यन्ति ॥ परिच्छेदियं एव संसेदजानं चेव ओषपाति-
कारं च चरु-गोत्र-पान-जिह्वा-काय-भाव-चरुदसकर्मस्वात्रानि
मय दसकानि पातुभवन्ति उपट्वमेन । ओमकर्ममेन एव चरु-
गोत्र-पान-भावदसकानि कदापि पि न लब्धमिति ॥ तस्मा तेन
योगेन कलापहानि चेदित्यम्बा ॥ मन्त्रमेव्यकर्मणानं एव काय-भाव-
चरुदसकर्मस्वात्रानि त्रीणि दसकानि पातुभवन्ति ॥ तस्यापि
भावदसकर्म कदापि पि न लब्धमिति ॥ ततो परं पञ्चविंशते कमेन
चरुदसकादीनि च पातुभवन्ति ॥

२५. इच्छेव परिच्छेदियमुपादाय काम्यसमुद्धाना, दुर्विचिचमुपादाय
चित्तसमुद्धाना, ठितिकालमुपादाय उतुमसमुद्धाना, ओजापरणमुपा-
दाय आहारसमुद्धाना चेति चतुसमुद्धानरूपकलापसन्ति कामलोके
दीपजाला विषय नदीस्रोतो विषय च पावतायुक्रम्योच्छिन्नं पञ्च-
चति ॥

२६. मरणकाले एव शुक्तिचित्तोपरि-सचरममविचिचस्म ठितिकाल-
मुपादाय काम्यरूपानि न लप्स्यन्ति । पुरेतरमुप्यमानि च काम्य-
जरूपानि शुक्तिचित्तसमकालमेव पञ्चित्वा नैवज्ज्ञन्ति ॥ ततो

१४. ओजासंस्वातो आहारो आहारसमुद्धानरूपं अज्जोहरणकाले
धान्यपचो व समुद्घापेति ॥

१५. तस्य हृदय-इन्द्रियरूपानि कम्मजानेव ॥ विञ्चत्तिद्वयं वि-
चजमेव ॥ सद्दो चित्तोत्तुजो ॥ छद्दुत्तादित्तयं उवुचित्ताहारेहि संभो-
वि ॥ अविनिग्भोगरूपानि चैव आकासधातु च चतुर्हि संभूतानि ॥
छक्खगरूपानि न कुतोचि जायन्ति ॥

१६. अट्ठारस पध्नरस तेरस द्वादसा वि च ।

कम्म-चित्तोत्तुकाहारजानि होन्ति यथाकर्म ॥

जायमानादिरूपानि समावृत्ता हि केवलं ।

छक्खणानि न जायन्ति केहिची ति पकासितं ॥

अयमेत्य रूपसमुद्धाननयो ॥

१७. एकुप्पादा एकनिरोधा एकनिस्सया सहयुत्तिनो एकवीसति
रूपकलापा नाय ॥

१८. तस्य जीविनं, अविनिग्भोगरूपं च पञ्चसुना सह पञ्चशु-
मकं ति पयुषति । तथा सोनादीहि मद्दि मोतदसकं, पानदसकं,
जिह्वादसकं, कायदसकं, इत्थिमायदसकं, पुम्मायदसकं, वयुदसकं,
वेति यथाकमे योजेत्तम्भे ॥ अविनिग्भोगरूपमेव जीविनेन सह जीवि-
ननरकं ति पयुषति ॥ इमे नर कम्मसमुद्धानकलापा ॥

१९. अविनिग्भोगरूपं पन मुददकं ॥ तदेव कायविञ्जतिपा
मह कायविञ्जतिनरकं । वयोविञ्जति-महेहि ध मह वयोविञ्ज-
तिदसकं । छद्दुत्तादीहि मद्दि छद्दुत्तादेकादसकं । कायविञ्जति-
द्दुत्तादिद्वादसकं वयोविञ्जति-मह-छद्दुत्तादिनेरसकं वेति ७
विनसमुद्धानकलापा ॥

२०. मुददकं, महनरकं, छद्दुत्तादेकादसकं, महछद्दुत्तादिद्वादसकं
वेति चत्वारो वसुसमुद्धानकलापा ॥

२१. एतद्धर्मः, कृत्यादेवात्मनः देवि द्वे आधारमुद्धानकलापा ॥
 २२. तस्य एतद्धर्मः, गहनवर्कः चेति द्वे चतुसमुद्धानकलापा बहिर्दा
 पि लब्धमिति । अवगता पन गम्ये पि अन्तर्हितमेव ॥

२३. कम्मविप्लोमुपादायमुद्धाना यथावयवम् ।

गद त चतुरो द्वे ति कलापा एकवर्गमिति ॥

कलापान् परिच्छेदलवणता नियन्त्रणा ।

य कलापमिच्छादु आकारं लवणानि च ॥

अयमेव कलापयोजना ॥

२४. तत्त्वानि पि पनेतानि रूपानि कामल्लोके यथारहं अनूनाणि
 पवणियं लब्धमिति ॥ पटिसंघियं पन संसेदजानं येव ओपपाति-
 कानं च चक्षु-श्रोत-घान-मिन्द्रा-काय-भाव-वत्युदसकर्मखातानि
 गद्य दसकानि पातुभवन्ति उच्यते । ओमकवगेन पन चक्षु-
 श्रोत-घान-भावदसकानि कदाचि पि न लब्धमिति ॥ तस्मा तेन
 वगेन कलापानि वेदितव्या ॥ गम्भोप्यकसकानं पन काय-भाव-
 वत्युदसक संखातानि त्रीणि दसकानि पातुभवन्ति ॥ तत्पापि
 भावदसकः कदाचि पि न लब्धमिति ॥ ततो परं पवचित्काले कमेन
 चक्षुदसकादीनि च पातुभवन्ति ॥

२५. इत्येवं पटिसंघमुपादाय कम्मसमुद्धाना, दुविपचित्तमुपादाय
 चित्तसमुद्धाना, त्रितिकालमुपादाय उतुसमुद्धाना, ओनाफरणमुपा-
 दाय आहारसमुद्धाना चेति चतुसमुद्धानरूपकलापसन्तति कामल्लोके
 दीपनाल्ल दिय नदीसोतो विय च यावतायुक्कमम्बोच्छिन्नं पव-
 चति ॥

२६. मरणकाले पन शुचिचित्तोपरि-सत्तरमपचित्तस्त त्रितिकाल-
 मुपादाय कम्मजरूपानि न लब्धमिति । पुरेतरमुपपन्नानि च कम्म-
 जरूपानि शुचिचित्तसमकालमेव पवचित्वा निरुज्झन्ति ॥ ततो

परं चित्तनाहारजरूपं च बोद्धिञ्जति ॥ ततो परं चतुसमुद्धानरूप-
परंपरा याव मनकल्लेवरसंखाता पवत्तन्ति ॥

२७. इच्चैवं मवसत्तानं पुनदेव भवन्तरे ।

पटिसंघिमुपादाय तयारूपं पवत्तति ॥

२८. रूपलोके पन धान-निब्बा-काय-भावदमकानि चैव आहार-
जकलापानि च न लब्धन्ति ॥ तस्मा तेसं पटिसंघिकाले चरु-
सोन-वत्पुवसेन तीणि दमकानि जीवितनवरकं चेति चचारो कम्म-
समुद्धानकलापा पवत्तियं चित्तोतुसमुद्धाना च लब्धन्ति ॥ असङ्ग-
सत्तानं पन चरु-सोन-वत्पु-सद्धानि पि न लब्धन्ति । तथा
सन्धानि पि चित्तजरूपानि ॥ तस्मा तेसं पटिसंघिकासे जीवि-
नवरकमेव, पवत्तियं च मद्भवज्जितं चतुसमुद्धानरूपं अतिरिच्छति ॥
इमेन काम-रूपामण्डिमसंखानेमु गीमु ठानेमु पटिसंघि-परिचित्तेन
दुरिया रूपपरत्ति पेदिनन्त्या ॥

२९. अट्ठीगीमति कामेमु होन्ति तेरीस रूपिमु ।

गत्तगोममञ्चीनं अरूपं नत्थि किंचि पि ॥

मदो विकारो भरता मरणं चोपपत्तियं ।

न लब्धन्ति परत्तेमु न किंचि पि न लब्धन्ति ॥

अयमेव्य षडपवत्तिहमो ॥

३०. निव्वानं पन छोट्टनरमंगानं चतुममत्रायेन सत्तिहान्तम्
ममाद्वानमारम्मणभूतं वानमंगानाय तदाय निवगन्तया निव्वानं
ति पवत्तति ॥ नदेन ममारतां एकविधे पि गत्तादिमोगनिव्वान-
पदु अनुपादिमंगनिव्वानपातु पेति दुरिये होति कामादिपि-
येन । तथा सुप्पन्नं, अनिमित्तं, अत्तादिदिनं पेति तिरिदि होति
आत्तादिदेन ॥

१. जी. चतुसमुद्धानरूपपरं च मनकल्लेवरं संखाय पवत्तन्ति ॥

११. एतदप्युक्तमयत्नं अतीत्यमनुत्तरं ।

निष्कानमिति भावन्ति वानकुला मदेमयो ॥

१२. इति पितृ वेदगिरि रूपं निष्कानमिषयि ।

एतदर्थं एतागेति वानकुला व लयागता ॥

इति अभिषम्भसंगदे रूपसंगदविभागो नाम

७. परिच्छेदः ॥

७.

(समुद्ययसंगदविभागो)

१. द्वायचतुर्विधा युक्ता वतुषम्या सल्लवतणा ।

तेन दानि यथायोगं पवत्रवामि समुद्यय ॥

२. अकुमलसंगदो, मिस्त्रकर्मगदो, बोपिपक्षितयसंगदो, सम्ब-
संगदो चेति समुद्ययसंगदो वतुष्विधो वेदितव्यो ॥

३. वय ? अकुमलसंगदे ताव, चत्तारो आसवा । कामासवो,
भवामवो, दिष्टासवो, अविज्ञासवो ॥

४. चत्तारो ओषा । कामोषो, भवोषो, दिष्टोषो, अविज्ञोषो ॥

५. चत्तारो योगा । कामयोगो, भवयोगो, दिष्टियोगो अवि-
ज्ञायोगो ॥

६. चत्तारो गन्था । अभिज्ञा कायगन्थो, व्यापादो कायगन्थो,
सीलम्बुपरापादो कायगन्थो, इदं सथाभिनियं सौ कायगन्थो ॥

७. चत्तारो उपादाना । कायुपादानं, दिष्टुपादानं, सीलम्बु-
पादानं, अत्तवाद्युपादानं ॥

८. छ नीवरणानि । कामच्छन्दनीवरणं, व्यासादनीवरणं, वीर-
मिदनीवरणं, उद्धवहृदुचनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं, अरि-
जानीवरणं ॥

९. सत्तानुसया । कामरागानुसयो, भवरागानुसयो, पटि-
नुसयो, मानानुसयो, दिष्टानुसयो, विचिकिच्छानुसयो, अरिज-
नुसयो ॥

१०. दम संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, रूपरागसंयोजनं,
अरूपरागसंयोजनं, पटिपसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं,
मीलम्बवरागामसंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, उद्धवसंयोजनं,
अरिज्जासंयोजनं, मुक्तने ॥

११. भवरागि दम संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, भवराग-
संयोजनं, पटिपसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं, मीलम्बव-
रागामसंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, इस्मासंयोजनं, पट्टरि-
संयोजनं, अरिज्जासंयोजनं भविष्यन्ते ॥

१२. दम द्विजेमा । सोमो, दोमो, मोमो, मानो, दिष्टि, विचि-
क्षिप्ता, योने, उद्धव, अरिर्कि, अनोक्तः ॥

१३. भागवतदिगु पनेन्य काम-भवनामेन नग्नपुष्पा नया अरि-
पेता । मीलम्बवरागामो, इदमव्यामिनिपेता, अगवारी विष-
नया ववने दिष्टिपमेन पवृषति ॥

१४. आगवोया न योगा न नयो गन्या न वपुतो ।

उपादाना दुं वृत्ता अट नीवरणा गिर् ॥

छन्दानुसया होन्ति नर मयोजनया मया ।

द्विजेमा दम वृत्तो नवरा वागमगरो ॥

१५. विष्मद मगरे छ हेतु । सोमो, दोमो, मोमो । अतोमो,
अदोमो, अमोमो ॥

१६. सप्त दानेगानि । चित्तो, विचारो, धीनि, एकज्ज्ञा, सो-
पनस्य, दोषनस्य, उपेक्षया ॥

१७. द्वादश धर्मेगानि । सम्मादिष्टि, सम्मामेकपो, सम्मावापा,
सम्माव्यमजो, सम्माभागीपो, सम्मावापापो, सम्मागति, सम्मा-
गयाधि । विष्ठादिष्टि, विष्ठामेकपो, विष्ठारापापो विष्ठा-
गयाधि ॥

१८. द्वाविंशतिन्द्रियानि । चक्षुन्द्रियं, श्रोत्रिन्द्रियं, घ्रात्रिन्द्रियं,
गन्धिन्द्रियं, वायिन्द्रियं, इन्द्रियं, दुरितिन्द्रियं, जीवेन्द्रियं,
मनिन्द्रियं, सुत्रिन्द्रियं, दुस्त्रिन्द्रियं, सोमनसिन्द्रियं दोषनसि-
न्द्रियं, उपेक्षानिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, विरिषिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समा-
धिन्द्रियं, पञ्चानिन्द्रियं, अनञ्जानञ्जना योनिं, अञ्जनिन्द्रियं,
अञ्जानाविन्द्रियं ॥

१९. नव बलानि । शब्दाबलं, विरिषबलं, सांत्वलं, समाधिबलं,
पञ्चाबलं, विरिषबलं, ओषण्यबलं, अहिरिषबलं, अनोषण्यबलं ॥

२०. चत्वारो अधिपती । उन्दाधिपति, विरिषाधिपति, पिता-
धिपति, वीर्यमाधिपति, ॥

२१. चत्वारो आहारो । चक्षुःकारो आहारो, पस्तो दुषियो,
मनोमोषेयना सतिषा, विष्णानं चतुर्थं ॥

२२. इन्द्रियेषु पनेत्य सोत्तापतिमग्न्याणं अनञ्जानञ्जनास्मापी-
न्द्रियं । अहिरिषाञ्जानं अञ्जानाविन्द्रियं । यस्तौ उ व्याणानि
अञ्जनिन्द्रियानो वि बुधन्ति ॥ जीवेन्द्रियं च रूपारूपवसेन
दुषिहोति ॥

२३. पञ्चविष्णवेगु दानेगानि, अविरिषेगु बलानि, अहेतुकेगु
धर्मेगानि न दृश्यन्ति ॥ तथा विधिक्लिष्टाचिचे दृश्यता मग्नि-

८. छ नीवरणानि । कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, धीन
मिद्धनीवरणं, उद्धचकुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं, अविज्ज्ञानीवरणं ॥

९. सत्तानुसया । कामरागानुसयो, भवरागानुसयो, पटिष
नुसयो, मानानुसयो, दिष्टानुसयो, विचिकिच्छानुसयो, अविज्ज्ञानुसयो ॥

१०. दस संयोजनानि । कामरागसंयोजनं, रूपरागसंयोजनं
अरूपरागसंयोजनं, पटिषसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं
सीलव्यवहारमाससंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, उद्धचसंयोजनं
अविज्ज्ञासंयोजनं, मृत्तन्ते ॥

११. अपरानि दस सांनि । कामरागसंयोजनं, भवराग-
योजनं, पटिषसंयोजनं, मानसंयोजनं, दिष्टिसंयोजनं, सीलव्यवहार-
माससंयोजनं, विचिकिच्छासंयोजनं, इस्सासंयोजनं, मच्छरिय-
संयोजनं, अविज्ज्ञासंयोजनं अभिधम्मे ॥

१२. दस किलेसा । लोभो, दोसो, मोहो, मानो, दिट्ठि, विचि-
किच्छा, पीनं, उद्धचं, अहिरिकं, अनोत्तप्यं ॥

१३. आसवादिसु पनेत्य काम-भवनामेन तन्वत्पुका तण्हा अवि-
प्यंता । सीलव्यवहारमासो, इदं सत्थाभिनिवेसो, अचवादो वि-
सया पवत्ते दिट्ठिगतमेव पवुच्चति ॥

१४. आसवोघा च योगा च तयो गन्या च वत्थुतो ।

व्यापादाना दुये पुत्ता अट्ट नीवरणा सियुं ॥

छजेवानुसया होन्ति नव संयोजना मता ।

किलेसा दस पुत्तोय नवधा पापसंगहो ॥

१५. मिम्सक संगहे छ हेतु । लोभो, दोसो, मोहो । अलोभो,
अदोसो, अमोहो ॥

१६. सप्त ज्ञानगानि । चित्तवृत्तिः, चित्तवृत्तिः, पीतिः, एकगता, सो-
मनसः, दोषमनसः, उपेक्षा ॥

१७. द्वादश धर्मागानि । सम्मादिष्टि, सम्मागैकपदो, सम्मावाचा,
सम्मावस्यन्तो, सम्माभागीयो, सम्मावाचामो, सम्मासति, सम्मा-
गमाधि । मिष्टादिष्टि, मिष्टागैकपदो, मिष्टावाचामो मिष्टा-
गमाधि ॥

१८. द्वाविंशतिन्द्रियानि । चरुन्द्रियं, सोमन्द्रियं, पानिन्द्रियं,
मिष्टिन्द्रियं, वायुिन्द्रियं, इन्द्रियं, पुरिमिन्द्रियं, जीवोन्द्रियं,
मनिन्द्रियं, शुक्तिन्द्रियं, दुर्गन्धिन्द्रियं, गोमनस्मिन्द्रियं, दोषमनस्मि-
न्द्रियं, उपेक्षान्द्रियं, सतिन्द्रियं, चित्तिन्द्रियं, सतिन्द्रियं, समा-
धिन्द्रियं, अविन्द्रियं, अनन्तान्द्रियं । मोतिन्द्रियं, अविन्द्रियं,
अविन्द्रियानिन्द्रियं ॥

१९. नव फलानि । सत्त्वफलं, चित्तफलं, सांत्वलं, समाधिफलं,
पञ्चाफलं, हिरण्यं, ओषधफलं, अहिरण्यफलं, अनोषधफलं ॥

२०. चत्वारो अधिपती । उन्दाधिपतिः, चित्ताधिपतिः, चित्ता-
धिपतिः, जीवमाधिपतिः ॥

२१. चत्वारो आहारो । कषडीकारो आहारो, फस्तो द्वितीयो,
मनोमयैतना तृतीया, विष्णुर्गण चतुर्थः ॥

२२. इन्द्रियेषु पञ्च सौतापत्तिप्रमाणानि । अनन्तान्द्रियस्त्वामी-
न्द्रियं । अरहत्फलानि । अविन्द्रियानिन्द्रियं । मज्जे छ आणानि
अविन्द्रियानिन्द्रियानिन्द्रियं वि बुधन्ति ॥ जीवोन्द्रियं च रूपारूपवसेन
दुर्विद्यं होति ॥

२३. पञ्चविष्णुर्गणेषु ज्ञानगानि, अविन्द्रियेषु फलानि, अदेतुकेषु
धर्मागानि न सम्पन्ति ॥ तथा विचिकित्साचित्ते एकगता मणि-

न्द्रियबलमात्रं न गच्छति । द्विहेतुक-विहेतुकनवनेस्वेव यथासंभवं
अधिपति एकोव लब्धति ॥

२४. छ हेतू पञ्च ज्ञानंगा मगंगा नव वत्युतो ।

सौलसिन्द्रियधम्मा च बलधम्मा नयेरिता ॥

चत्तारोधिपतो बुत्ता तथाहारा ति सत्तथा ।

कुसलादिसमाकिण्णो बुत्तो मिस्सकसंगहो ॥

२५. बोधिपक्खियसंगहे चत्तारो सतिपट्ठाना । दायानुपस्सना-
सतिपट्ठानं, वेदनानुपस्सनासतिपट्ठानं, चित्तानुपस्सनासतिपट्ठानं,
धम्मानुपस्सनासतिपट्ठानं ॥

२६. चत्तारो सम्पप्पयाना । उप्पन्नानं पापकानं धम्मनं पहाणाय
वायामो, अनुप्पन्नानं पापकानं धम्मनं अनुप्पादाय वायामो, अनु-
प्पन्नानं कुसलानं धम्मनं उप्पादाय वायामो, उप्पन्नानं कुसलानं
धम्मनं भिष्योभावाय वायामो ॥

२७. चत्तारो इद्धिपादा । छन्दिद्धिपादो, विरियिद्धिपादो, वि-
त्तिद्धिपादो, वीर्यसिद्धिपादो ॥

२८. पञ्चिन्द्रियानि । सद्धिन्द्रियं, विरियिन्द्रियं, सतिन्द्रियं,
समाधिन्द्रियं, पञ्चिन्द्रियं ।

२९. पञ्च वयानि । सद्धावलं, विरियवलं, सतिवलं, समाधिवलं,
पञ्चावलं ॥

३०. सप्त बोज्झंगा । मत्तिसंभोज्झंगो, चम्पविचपसंभोज्झंगो,
विरियमंभोज्झंगो, पीतिमंभोज्झंगो, पम्मदिमंभोज्झंगो, समाधि-
संभोज्झंगो, उदेस्सवामंभोज्झंगो ॥

३१. अट्ठ मगंगानि । मम्मदिट्ठि, मम्ममंकण्णो, मम्मवाषा,
मम्माम्मन्तो, मम्मभात्तीवो, मम्मारायामो, मम्ममत्ति, मम्म-
सप्पावि ॥

१३. एव्यं वनं वसतरो वसतिपदानां नि वस्यमावति एका व पनु-
वति । यथा वसतरो वस्यमावतानां नि व वस्यमावतयो ॥

१४. एव्यं पिबन्तेपेवसा व मद्वापरादिपीत्रियो ।
वस्यमादिष्टि व संवत्सरो वस्यमापयो विततिष्ठये ॥
वस्यमावति वस्यमापो नि वस्यमावतो वस्यमावतो ।
वस्यमावत्यमेदेन वस्यमा वन्य वस्यमा ॥

१५. संवत्सरोपरादिष्टि व पीत्रियेवसा
वस्यमा व विततिष्ठये व ।
वस्यमावतानां विततिष्ठये वस्यमा
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा-
वस्यमावतो वस्यमा वस्यमा ॥

१६. वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ॥

१७. वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ॥

१८. वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ॥

१९. वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ॥

२०. वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ।
वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा वस्यमा ॥

जिह्वाविज्ञाणघातु, कायविज्ञाणघातु । मनोघातु, घम्पघातु, मनो-
विज्ञाणघातु ॥

४० चत्तारि अरियसञ्चानि । दुक्खं अरियसञ्चं, दुक्खसमुदयं अ-
रियसञ्चं, दुक्खनिरोधं अरियसञ्चं, दुक्खनिरोधगामिनीपटिपदा
अरियसञ्चं ॥

४१. एत्थ पन चेतसिक-मुत्तुमरूप-निच्चानवसेन एकनमत्तं
घम्मा घम्मायतनं घम्पघातुं वि च संखं गच्छन्ति ॥ मनायतनमेव
सत्तविज्ञाणघातुवसेन भिज्जति ॥

४२. रूपं च वेदना सञ्जा सेसा चेतसिका तथा ।
विज्ञाणमिति पञ्चेते पञ्चवखन्था वि भासिता ॥
पञ्चुपादानवखन्था वि तथा तेभूमका मता ।
मेदाभावेन निच्चानं खन्थसंगहनिस्सटं ॥
द्वारालंवनमेदेन भवन्तायतनानि च ।
द्वारालंवनदुप्पन्नपरियायेन घातुयो ॥

४३. दुक्खं तेभूमकं बट्टं तण्हा समुदयो भवे ।
निरोधो नाम निच्चानं मग्गो लोक्कत्तरो मत्तो ॥
मग्गयुत्ता फला चेव चतुसञ्चेविनिस्सटा ।
इति पञ्चप्पमेदेन पवुत्तो सच्चर्मगहो ॥

इति अमिचम्मत्यसंग्रहं समुच्चयसंग्रहविभागो नाम
सप्तमो परिच्छेदो ॥

८.

(पञ्चयसंगहविभागो)

१. येसं संखतधम्मार्ने ये धम्मा पद्यया यथा ॥

तं विभागमिहेदानि पक्खलामि यथारहे ॥

२. पटिच्चसमुत्पादनयो, पट्टाननयो चेति सच्चयसंगहो दुविधो वेदितव्यो ॥

३. 'तत्थ तन्भावमाविभावाकारमत्तोपलक्खितो पटिच्चसमुत्पादनयो ॥ पट्टाननयो पन आहच्च पच्चयट्ठिनिमारब्ध पवुच्चति ॥ उभये पन बोमिस्सित्वा पपञ्चेन्ति आचरिया ॥

४. तत्थ अविज्जापद्यया संखारा । संखारपद्यया विज्जाणं । विज्जाणपद्यया नामरूपं । नामरूपपद्यया सञ्जायनं । सञ्जायनपद्यया फस्सो । फस्सपद्यया पेदना । पेदनापद्यया तण्हा । तण्हापद्यया उपादानं । उपादानपद्यया भवो । भवपद्यया जाति । जातिपद्यया जरामरण-सोकादिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा संभवन्ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवत्खन्धस्स समुदयो होतो ति ॥ अयमेत्थ पटिच्चसमुत्पादनयो ॥

५. तत्थ तयो अद्दा, द्वादसंगानि, धीमताकारा, तिसंघि, चतुसंखेपा, त्रीणि घटानि, द्वे भूतानि च वेदितव्यानि ॥

६. कथं ? अविज्जासंखारा अतीतो, अद्दा । जातिनस्समरणं अनागतो अद्दा । मज्झे अट्ठ पञ्चुरत्तो अद्दा ति तयो अद्दा ॥

७. अविज्जा, संखारा, विज्जाणं, नामरूपं, सञ्जायनं, फस्सो, पेदना, तण्हा, उपादानं, भवो, जाति, जरामरणं ति द्वादसंगानि ॥ सोकादिवचने पनेत्थ निस्सन्दफलनिदस्सने ॥

८. अविज्ञासंस्कारगहणेन पनेत्य तद्दूषादानमत्रा नि गर्तना
भवन्ति । तथा तद्दूषादानमाग्न्यहणेन च अविज्ञामेवारा । जतिक्
रामरणगहणेन च विज्ञाणादिकल्पपञ्चकमेव गरितं वि कत्वा-

अतीते हेतवो पञ्च इदानीं फलपञ्चकं ।

इदानीं हेतवो पञ्च आयतिं फलपञ्चकं नि ॥

बोसनाकारा, तिसंधि, चतुसंखेया च भवन्ति ॥

९. अविज्ञानतद्दूषादाना च किलेसरट्टं । कम्मपचमंस्वातो भो-
कदेसो संस्वारा च कम्मरट्टं । उपपत्तिमवमंस्वातो भोरुदेसो अ-
वसेसा च विपाकचट्टं ति तीणि बट्टानि ॥ अविज्ञावग्हावसेन दे
मूलानि च वेदितव्यानि ॥

१०. तेसमेव च मूलानं निरोधेन निरुज्झति ।

जरामरणमुच्छाय पीळितानं अभिगृहसो ॥

आसवानं समुत्पादा अविज्ञा च पंचचति ।

वट्टमावन्धमिधेवं तेभूमकमनादिकं ।

पाटच्चसमुत्पादो वि पट्टपेसि महामुनि ॥

११. हेतुपचयो, आरम्भणपचयो, अधिपतिपचयो, अनन्तरप-
चयो, समनन्तरपचयो, सहजानपचयो, अञ्जमञ्जरपचयो, निस्त-
यपचयो, उपनिस्तयपचयो, पुरेजातपचयो, पच्छाजातपचयो, आ-
सेवनपचयो, कम्मपचयो, विपाकपचयो, आहारपचयो, इन्द्रियप-
चयो, ज्ञानपचयो, मग्नपचयो, संप्रयुतपचयो, विष्णुयुतपचयो, अ-
त्यपचयो, नत्यपचयो, विगतपचयो, अविगतपचयो ति ॥ अयमेव
पट्टाननयो ॥

१२. छद्धा नामं तु नामस्स पञ्चधा नामरूपिणं ।

एकया पुन रूपस्स रूपं नामस्स वेकया ॥

१ सी. पञ्चद्वति ॥

पञ्जचिन्नामरूपानि नामस्स दुविधा द्वयं ।

द्वयस्स नवधा वेति छन्विधा पञ्चधा कथं ॥

१३. अनन्तरनिरुद्धा चित्तवैतसिका धम्मा पञ्चुपपन्नानं चित्त-
वैतसिकानं धम्मानं अनन्तर-समनन्तर-नत्थि-विगतवत्सेन, पुरिमानि
जवनानि पच्छिमानं जवनानं आसेननवसेन, सहजाता चित्तवैतसिका
धम्मा अञ्जमञ्जं संपयुत्तवत्सेनेति च छद्धा नामं नामस्स पञ्चयो
होति ॥

१४. हेतुज्झानंममगंगानि सहजातानं नामरूपानं हेतादिवत्सेन ।
सहजाता चेतना सहजातानं नामरूपानं, नानावत्थणिका चेतना
कम्माभिनिव्वत्तानं नामरूपानं कम्पवत्सेन । विपाकवत्थया अञ्ज-
मञ्जं, सहजातानं रूपानं विपाकवत्सेनेति च पञ्चधा नामं नामरूपानं
पञ्चयो होति ॥

१५. पच्छाजाता चित्तवैतसिका धम्मा पुरेजातस्स इमस्स कायस्स
पच्छाजातवत्सेनेति एकधा व नामं रूपस्स पञ्चयो होति ॥

१६. छ वत्थूनि पवत्तिधं सवत्थं विज्जाणधानूतं, पञ्चारम्मणानि
च पञ्चविज्जाणवीथिया पुरेजातवत्सेनेति एकधा व रूपं नामस्स
पञ्चयो होति ॥

१७. आरम्मणवत्सेन उपनिस्सयवत्सेनेति द्विधा पञ्जचिन्नाम-
रूपानि नामस्सेव पञ्चधा होन्ति ॥ तत्थ रूपादिवत्सेन छन्विधं होति
आरम्मणे ॥

१८. उपनिस्सयो पन विविधो होति । आरम्मणूपनिस्सयो,
अनन्तरूपनिस्सयो, परवत्थूपनिस्सयो वेति ॥

१९. तत्थ आरम्मणमेव गरुत्तं आरम्मणूपनिस्सयो ॥ अन-
न्तरनिरुद्धा चित्तवैतसिका धम्मा अनन्तरूपनिस्सयो ॥ रागादयो

पन घम्मा, सद्धादयो च; सुत्तं, दुत्तं, पुत्तं, योत्तं, उत्तं, सेनात्तं च ययारहं अज्झत्तं च बहिट्ठा च कुम्भ्यादिघम्मानं, कम्पं विपाकानं ति च बहुया होति पक्कनूपनिस्सयो ॥

२०. अयिपति-महज्जात-अज्झमज्झ-निस्सयाहारिन्द्रिय-वि-
प्ययुत्त-अत्थि-अविगत्तवत्सेनेति ययारहं नवया नामरूपानि नामरूपानं
पचया भवन्ति ॥

२१. तस्य गरुत्तमारम्पणं आरम्भगायिपतिवत्सेन नामानं,
सहजातायिपति चतुर्विधो पि महज्जातवत्सेन सहजातानं नामरूपानं
ति च दुविधो होति अयिपतिपचयो ॥

२२. चित्तचेतसिका घम्मा अज्झमज्झं सहजातरूपानं च; बंधा-
भूता अज्झमज्झं उपादारूपानं च, पटिसंघित्तस्सगे वत्थु-विपाका
अज्झमज्झं ति च त्रिविधो होति सहजातपचयो ॥

२३. चित्तचेतसिका घम्मा अज्झमज्झं, महामूता अज्झमज्झं,
पटिसंघित्तस्सगे वत्थु-विपाका अज्झमज्झं ति च त्रिविधो होति
अज्झमज्झपचयो ॥

२४. चित्तचेतसिका घम्मा अज्झमज्झं सहजातरूपानं च, महामूता
अज्झमज्झं उपादारूपानं च, उ वत्थूनि सत्तन्ने विज्जाणवानूनि
ति च त्रिविधो होति निस्सयपचयो ॥

२५. कर्वेज्जीकारो आहारो इमस्स कायस्स, अरूपिनो आहारा
सहजातानं नामरूपानं ति च दुविधो होति आहारपचयो ॥

२६. पञ्च पसादा पञ्चानं विज्जाणानं, रूपजीविन्द्रियं उपादि-
ण्णरूपानं, अरूपिनो इन्द्रिया सहजातानं नामरूपानं ति च त्रिविधो
होति इन्द्रियपचयो ॥

२७. ओदन्तिवत्सगे वत्थु विपाकानं, चित्तचेतसिका घम्मा सह-

जातरूपानं सहजातवसेन । पच्छाजाता चित्तवेतसिका धम्मा पुरेजा-
तस्स । इमस्स कायस्स पच्छाजातवसेन । छ घट्थुनि पवत्तियं
सत्तव्वं विज्झाणघातूनं पुरेजातवसेनेति च तिविधो होति
विप्पयुत्तपच्चयो ॥

२८. सहजातं पुरेजातं पच्छाजातं च सन्वया ।

कवलीकारो आहारो रूपजीवितमिच्चयं ति ॥

पञ्चविधो होति अतिपच्चयो, अविगतपच्चयो च ॥

२९. आरम्भणूयनिस्सय-कम्मत्तिपच्चयेसु च सन्वे पि पच्चया
समोधानं गच्छन्ति ॥

३०. सहजातरूपं ति पनेत्थ सन्वया पि पवत्ते चित्तसमुद्धानानं,
पटिसंघियं कटत्तारूपानं च वसेन दुविधं होती ति धेदित्वम्बं ॥

३१. इति तैकालिका धम्मा काळमुत्ता च संभवा ।

अज्झत्तं च घट्ठिदा च संखत्तासंखत्ता तथा ॥

पञ्चत्तिनायरूपानं वसेन तिविधा ङिता ।

पच्चया नाम पट्टाने चटुवीसति सन्वया ॥

३२. तत्थ रूपधम्मा रूपवत्तन्धो व ॥ चित्तवेतसिकसंखाता च-
त्तारो अरूपिनो खन्धा, निज्झानं चेति पञ्चविधं पि अरूपं ति च
नामं ति च पवुच्चति ॥ ततो अवसेसा पञ्चत्तिः पनः पञ्चापियत्ता
पञ्चत्ति, पञ्जापनतो पञ्चत्ती ति च दुविधा होति ॥

३३. कथं ? त्वंभूतविपरिणामाकारमुपादाय तथा तथा पञ्चत्ता
भूमियच्चनादिका, संभारसेनिवेसाकारमुपादाय गेहरयसकटादिका,
खन्धपञ्चकमुपादाय पुरिसपुग्गलादिका, चन्दवचनादिकमुपादाय
दिसाकालादिका, असंफुट्टाकारमुपादाय कूपगुहादिका, त्वंभूतनि-
मित्तं भावनाविसेसं च उपादाय कसिगनिमित्तादिका चेति एवमा-
दिप्पमेदा पन परमत्थतो अविज्जमाना पि अत्यच्छायाकारेण चित्तु-

प्रादानमारम्भभूता तं तं उपादाय उपनिचाय कारणं कृत्वा तथा
तथा परिक्रियमाना संखायति समञ्चायति बोहरियति पञ्चादि-
यतीति पञ्चतीति पयुचति ॥ अयं पञ्चति पञ्चापियत्ता पञ्चति
नाम ॥

३४. पञ्चापनतो पञ्चति पन नाम-नामकम्मादिनामेन परिदो-
पिता ॥ सा विज्जमानपञ्चति, अविज्जमानपञ्चति, विज्जमानेन
अविज्जमानपञ्चति, अविज्जमानेन विज्जमानपञ्चति, विज्जमानेन
विज्जमानपञ्चति, अविज्जमानेन अविज्जमानपञ्चति चेति छविचा
होति ॥

३५. तस्य यदा पन परमत्यतो विज्जमानं रूपवेदनार्दि एताय प-
ञ्चापेन्ति, तदायं विज्जमानपञ्चति ॥ यदा पन परमत्यतो अवि-
ज्जमानं भूमिपञ्चवार्दि एताय पञ्चापेन्ति, तदायं अविज्जमानपञ्चती
ति पयुचति ॥ उभिन्नं पन बोमिस्सकवसेन सेसा यथाक्रमं छळमिञ्चो,
इतिसद्धो, चक्खुविञ्चाणं, राजपुत्तो ति च वेदितव्या ॥

३६. वचीघोसानुसारेण सोतविञ्चाणवीथिया ।

पवत्तानन्तरुपपन्नमनोद्वारस्स गोचरा ॥

अत्था यस्सानुसारेण विञ्चायन्ति ततो परं ।

सायं पञ्चति विञ्चेय्या लोकसंकेतनिमित्ता ॥

इति अभिघम्मत्यसंगहे पञ्चयसंगहविभागो नाम

अट्टमो परिच्छेदो ॥

९.

(कम्मद्वानसंगहविभागो)

१. समयविपस्सनानं भावनानमिदो परं ।

कम्मद्वानं पवक्खामि दुविधं पि यपाकमं ॥

२. तस्य समयसंगहे ताव, दस कसिणानि । दस अमुभा दस अनुस्मृतियो । चतस्सो अप्पमज्जायो । एका सज्जा । एव पवत्थानं । चत्तारो आरुप्पा चेति सत्तविधेन समयकम्मद्वानसंगहो ॥

३. रागचरिता, दोसचरिता, मोहचरिता, सदाचरिता, बुद्धिचरिता, वितक्कचरिता चेति छम्बिपेन चरितसंगहो ॥

४. परिकम्मभावना, उपचारभावना, अप्पनाभावना चेति त्रिस्सो भावना ॥

५. परिकम्मनिमित्तं, उग्गाहनिमित्तं, पटिभागनिमित्तं चेति त्रीणि निमित्तानि च धेदितब्धानि ॥

६. कथं ! पट्ठोकसिणं, आपोकसिणं, तेजोकसिणं, वायोकसिणं, नीलकसिणं, पीठकसिणं, लोहितकसिणं, ओदातकसिणं, आकासकसिणं, आलोककसिणं चेति इमानि दस कसिणानि नाम ॥

७. उच्छुमानकं, विनीलकं, विपुब्बकं, विच्छिद्धकं, विक्खल्लायिककं, विविक्खल्लकं, हवविक्खल्लकं, लोहितकं, पुल्लवकं, अट्ठिकं चेति इमे दस अमुभा नाम ॥

८. भुद्धानुस्सति, घम्मानुस्सति, संघानुस्सति, सीलानुस्सति, चागानुस्सति, देवतानुस्सति, उपसमानुस्सति, मरणानुस्सति, कायगतत्तत्ति, आनापानस्सति चेति इमा दस अनुस्सतिपो नाम ॥

९. मेत्ता, करुणा, मुदिता, उपेक्खा चेति इमा चतस्सो अप्पमज्जायो नाम । ब्रह्मविहारा ति पि बुचन्ति ॥

१०. आहारे पटिकलसञ्जा एका सञ्जा नाम ॥ चतुधातुवत्त्वात्तं एकं ववत्थानं नाम ॥

११. आकासानश्चायतनादयो चत्तारो आरुप्पा नामा ति सब्बपापि समयनिद्देसे चत्ताब्बोस कम्मद्वानानि भवन्ति ॥

१२. चरित्तं पन दस अमुभा, कायगतासतिसंखात्ता कोट्ठासभावना रागचरितस्स सप्पाया ॥ चतस्सो अप्पमज्जायो, नोलादीनि च चत्तारि कसिणानि दोसचरितस्स । आनापानं मोहचरितस्स, वितक्कचरितस्स च । बुद्धानुस्सनिआदयो छ सद्धाचरितस्स । मरण-उपसम-सञ्जा-ववत्थानानि बुद्धिचरितस्स ॥ सेसानि पन सब्बानि पि कम्मद्वानानि सब्बेसं पि सप्पायानि ॥ तत्थापि कसिणेषु पुप्फे मोहचरितस्स । सुद्धकं वितक्कचरितस्सेवा ति ॥ अयमेत्थ सप्पायभेदो ॥

१३. भावनासु पन सब्बत्थापि परिकम्मभावना लब्धमेव ॥ बुद्धो-नुस्सति आदिसु अट्ठसु, सञ्जा-ववत्थानेषु चा ति दससु कम्मद्वानेषु उपचारभावना स्र गंपज्जति । नत्थि अप्पना ॥ सेतेसु पन सम-वित्सकम्मद्वानेषु अप्पनाभावना पि संपज्जति ॥

१४. तत्थापि दस कसिणानि, आनापानं च पञ्चरुज्झानिकानि । दस अमुभा, कायगतासति च पठमज्झानिका । मेत्तादयो तपो चतुक्कज्झानिका ॥ उपेक्खा पञ्चमज्झानिका । छब्बीसति रुगावष-रज्झानिकानि कम्मद्वानानि । चत्तारो पन आरुप्पा आरुप्पज्झानिका ति ॥ अयमेत्थ भावनाभेदो ॥

१५. निमित्तेषु पन परिकम्मनिमित्तं, उग्गहनिमित्तं च सम्मपापि त्वय्यारहं परिपायेन कम्मनोय ॥ अट्ठिग्गानिमित्तं पन कसिणा-

एषां चोद्देशात् आनामनामपेक्षं नृत्तमिति ॥ तस्य हि पटिभागनिमित्त-
कारणं उपचारममापि, आपनानामपि च पश्यन्ति ॥

१६. यत् १ आदिष्विदमपि हि पटवीपण्ड्यादिषु निमित्ते उन्ना-
पनाया नमस्तस्मिन् परिहृत्यनिमित्ते हि पशुपत्यति ॥ सा च भाषना
परिहृत्यमायना ज्ञाय ॥

१७. यदा यन न निमित्तं चित्तेन महत्कारितं होति, परपुना
पराज्जगत्तरे यनोद्धारणं आपादमागतं, तदा तमेव आरम्भेन उन्ना-
हनिमित्तं ज्ञाय ॥ सा च भाषना समाधियति ॥

१८. कथा समाहितस्य एतेन सक्तो परं तस्मिन् उन्नाहनिमित्ते
परिहृत्यमायिना भावनमनुष्ठानस्य यदा तत्पटिभागं वत्पुष्प-
विह्वलितं पञ्चनिर्गतात् भावनामपमारम्भे चित्ते ननिमित्तं
समप्यति होति, तदा तं पटिभागनिमित्तं तत्पुष्पं हि पशुपत्यति ॥
ततो यदाय पटिबन्धविपरीना कामाक्ष्यपरममायिर्गता उपचार-
मायना निष्पन्ना ज्ञाय होति ॥

१९. यतो परं तमेव पटिभागनिमित्तं उपचारममापिना समा-
सेवन्तस्मिन् रूपायचरपटमज्ञानमप्येति ॥ ततो परं तमेव पटमज्ञानं,
आयजनं, समापजनं, अपिष्टानं, घृष्टानं, पश्येत्तत्तत्ता चेति इमाहि
पञ्चदि यतितादि यतीभूतं कत्वा वितकादिकमोज्जारिकं पद्मानाये,
विचारादिगुणगुणपचिमा पदहो यमायं हुविज्ज्ञानादपो यथा-
रहस्येति ॥

२०. इत्येवं पटवीकसिणादिषु द्वावीसकर्मद्वानेषु पटिभागनिमि-
त्तमुपलभ्यति ॥ अबनेसेषु यन अप्यमज्ज्ञा सत्तपञ्चचित्तं पवत्यति ॥

२१. आकासवज्जितकसिनेषु यन यं किंचि कसिर्न उग्याटेत्वा
छद्ममाकामं अनन्तवसेन परिहृत्य करोन्तस्स पटमादप्यमप्येति ॥

तमेव पठमारुह्यविज्याणं अनन्तवसेन परिकम्मं करोन्तस्स दुतियारुह्यमप्पेति ॥ तमेव पठमारुह्यविज्याणामावं पन नत्थि किंची ति परिकम्मं करोन्तस्स ततियारुह्यमप्पेति ॥ ततियारुह्यं सन्नमेव पणीतमेतं ति परिकम्मं करोन्तस्स चतुत्यारुह्यमप्पेति ॥

२२. अवसेसेसु च दससु कम्मट्ठानेसु बुद्धगुणादिकमारम्मणं आरब्धं परिकम्मं कत्वा तस्मिं निमित्ते साधुकमुग्गहिते तत्येव परिकम्मं च समाधियति, उपचारो च संपज्जति ॥

२३. अभिज्जावसेन पवत्तमानं पन रूपावचरपञ्चमज्झानं अभिज्जापादकपञ्चमज्झाना बुद्धित्वा अविद्वेय्यादिकमावज्जेत्वा परिकम्मं करोन्तस्स रूपादिषु आरम्मणेषु ययारहमप्पेति ॥

२४. अभिज्जा च नाम—

इद्विविधं दिव्यसोतं परचित्तविजानना ।

पुब्बेनिवासानुस्सति दिव्यचक्षु ति पञ्चधा ॥

अयमेत्य गोचरमेदो ॥ निद्विती च समयकम्मट्ठाननयो ॥

२५. विपस्सनाकम्मट्ठाने पन सीलविमुद्धि, चित्तविमुद्धि, दिट्ठि विमुद्धि, कंखाविवरणविमुद्धि, मग्गामग्गयाणदस्सनविमुद्धि, पटिपदायाणदस्सनविमुद्धि, याणदस्सनविमुद्धि चेति सत्तविषेण विमुद्धिसंगहो ॥

२६. अनिच्छवत्सणं, दुक्खवत्सणं, अनत्तल्लवत्सणं चेति तीणि छवत्सणानि ॥

२७. अनिद्यानुपस्सना, दुस्सानुपस्सना, अनत्तानुपस्सना चेति तिमो अनुपस्सना ॥

२८. सम्मसनज्जाणं, उदयव्ययज्जाणं, भंगज्जाणं, मयज्जाणं, आदीनवज्जाणं, निम्बिदाज्जाणं, सुखिनुक्कम्यज्जाणं, पटिसंसाज्जाणं,

संसारसंस्कारानां, अनुस्यूतानां चेति दस विपर्ययानामाणां ॥

२९. शुद्धशरीरिणोऽपि, अनिमित्तो विपर्ययो, अप्रतिष्ठितो विपर्ययो चेति तयो विपर्ययाः ॥ शुद्धशरीरानुस्यूता, अनिमित्तानुस्यूता, अप्रतिष्ठितानुस्यूता चेति त्रीणि विपर्ययमुत्तानि च दर्शयन्ति ॥

३०. कथं ? पात्रिपर्ययपरसीधे, इन्द्रियसंहरसीधे, आजीव-
पारिमुद्धितोऽपि, पदपर्ययपरसीधे चेति चतुर्पारिमुद्धिसीधे
सौख्यमुद्धि नाम ॥

३१. उपधारणमापि अप्यनाममापि चेति दुर्विधोऽपि समापि
विपर्ययमुद्धि नाम ॥

३२. छत्रवर्ण-रग-पद्मपद्मान-पदद्वानवसेन नामरूपपरिग्रहो दि-
ष्टिरिमुद्धि नाम ॥

३३. तंगमेव च नामरूपान् पदपरिग्रहो कंठाविवरणविमुद्धि
नाम ॥

३४. ततो परं एन गथापरिग्रहिनेषु तत्पद्येषु तैभ्यः कसंस्कारेषु
अजीवादिमेदमिदेषु सन्धादिनयनारम्भ कलापवसेन संखिपित्वा,
अनिष्टं स्वपदेन, दुर्वर्तं भयपदेन, अनया असारकृतेना ति अद्धानव-
सेन, सन्ततिवसेन, स्वगवसेन वा सम्मसनभागेन छत्रवर्णवर्णं स-
म्भगवसेन, तस्यैव पद्यवसेन स्वगवसेन च उदयव्यवभागेन उदय-
व्ययं समनुपस्तन्तस्या च-

ओभागो योति पस्तद्धि अपिमोवलो च पगाही ।

सुखं व्याणमुपद्धानमुपेवला च निकन्ति चेति ॥

ओभासादिविपस्सनुपक्खिलेपपरिवंयपरिगहवसेन मग्गामगलवत्त
णवत्थानं मग्गागगआणदस्सनविमुद्धि नाम ॥

३५. तथापरिवंयविश्रुत्तस्स पन तस्स उदयव्वयजाणतो पट्ठा
यावानुलोमा तिलवत्तणं विपस्सनापरंपराय पटिपज्जन्तस्स न
विपस्सनाआणानि पटिपदाआणदस्सनविमुद्धि नाम ॥

३६. तस्सेवं पटिपज्जन्तस्स पन विपस्सना परिपाकमागम्म इदानी
अप्पना उप्पज्जिस्सती ति भवंगं वोच्छिन्दित्वा उप्पन्नमनोद्वारानन्तो
द्वे तीणि विपस्सनाचित्तानि यं किंचि अनिद्यादिलवत्तणमारम्भ
परिकम्मोपचारानुलोमनानेन पवत्तन्ति ॥ या सिखापत्ता, सा सा
नुलोमा संखायेस्खा, उट्टानगामिनी विपस्सना ति च बुधति ।
ततो परं गोत्रमुचितं निव्वानमालंबिता पुपूज्जनगोचमभिमवन्
अरियगोचमभिसंभोन्तं च पवत्तति ॥ तस्सानन्तरमेव मग्गो दुस्स
सद्यं परिजानन्तो, समुदयसद्यं पजहन्तो, निरोधमद्यं सच्छिद्दरो
न्तो, मग्गमद्यं भावनावसेन अप्पनावीथिमोत्तरन्ति ॥ ततो परं
तीणि फलचित्तानि परत्तित्वा भवंगयातो व होति ॥ पुन भवंगं वो
च्छिन्दित्वा पद्येवरत्तणआणानि पवत्तन्ति ॥

मग्गं फलं च निव्वानं पद्येवरत्तति पण्डितो ।

दोने क्खिन्नेसे संमे च पद्येवरत्तति वा न वा ॥

उन्विमुद्धिक्खमेनेवं भानेत्तग्गो चतुग्विधो ।

आणदस्सनविमुद्धि नाम मग्गो पवुधति ॥

अयमेन्य विमुद्धिमेदो ॥

३७. अन्य धनत्तानुपम्मना अद्याविनिमेसं सुजन्ती गुञ्जगापु-
स्तना नाम विमोक्खमुत्थं होति ॥ अनिद्यामुपस्सना विपद्दागनि-

मितं मुञ्चन्ती अनिमित्तानुपस्सना नाम विमोक्खमुत्तं होति ॥
दुक्खानुपस्सना तण्हापणिधिं मुञ्चन्तो अप्पणिहितानुपस्सना नाम
विमोक्खमुत्तं होति ॥ तस्मा यदि बुद्धानगामिनी विपस्सना
अनत्ततो विपस्सति, मुञ्चन्तो विमोक्खो नाम होति मग्गो । यदि
अनिचत्तो विपस्सति, अनिमित्तो विमोक्खो नाम । यदि दुक्खतो
विपस्सति, अप्पणिहितो विमोक्खो नामा ति च मग्गो विपस्सना-
गमनवसेन तीणि नामानि लभति । तथा फलं च मग्गागमनवसेन
मग्गशीयियं ॥

३८. फलसमापत्तियोयियं पन यथावुत्तनयेन विपस्सन्तानं यथासकं
फलमुप्पज्जमानं पि विपस्सनागमनवसेनेव मुञ्चतादिविमोक्खो ति
च वुच्चति ॥ आरम्भणवसेन पन सरसवसेन च नामत्तये सञ्चत्य
सन्नेसं पि सममेव ॥

अयमेत्य विमोक्खमेदो ॥

३९. एत्थ पन सोत्तापत्तिमग्गं भायेत्वा दिट्ठिविचिकिच्छापहानेन
पहीनापायगमनो सत्तवत्तत्तरपमो सोत्तापघ्नो नाम होति ॥

४०. सकदागामिमग्गं भायेत्वा रागदोसमोहानं तनुकरत्ता सक-
दागामी नाम होति, सकिदेव इमे लोके आगन्तां ॥

४१. अनागामिमग्गं भायेत्वा कामराग-व्यापादानं अनवसेसप्प-
हानेन अनागामी नाम होति, अवागन्ता इत्थत्तं ॥

४२. अरहत्तमग्गं भायेत्वा अनवसेसकिलेसप्पहानेन अरहा नाम
होति, खीणासवो लोके अग्गदवित्थनेत्यो ॥

अयमेत्य पुग्गलमेदो ॥

४३. फलममारत्तियो पनेन्य सन्नेसं रि यथामककलन
मारत्ता व ॥ निरोधममारत्तिसमारत्तने पन अनागामोने
अरहन्तानं प्पुत्तन्मति ॥

४४. तन्य यथाद्धं पउमज्झानादिमहग्गममारत्ति समारत्ति
ता बुद्धाय तपगतो सत्तारत्तने तत्त तत्तयेर रिहग्गन्तो पार
किञ्चञ्चादानं मन्तरा ततो परं भविदुत्थादिकं पुनरिहं प
नेत्तनञ्चानामञ्चायानं समापज्जति ॥ मत्तं द्विसे अन्तना
नानं पत्तो बोद्धिज्जति चित्तयेत्तति ॥ ततो निरोधममा
नाम होति ॥

४५. बुद्धान्तकाले पन अनागामिनो अनागामिकत्तचित्तं, भार
मरहन्तत्तचित्तं प्पुत्तमारत्तेर परत्तिता भवेत्ततो होति । त
तं तत्तयेरग्गज्जाणं पत्तति ॥

अतं प मत्तचित्तयेदो ॥ निद्धितो च रिहग्गनाकम्मद्वान्तर्गदो

४६. मात्तत्तव त्तिनेदं भात्तादग्गुत्तये ।

वटिर्त्तितग्गग्गादं प-पत्तनेन मात्तये ॥

इति अन्तिरग्ग मत्तगदं कम्मद्वान्तर्गदधिभागो नाम

त्रायो वट्ठेदो ॥

चारित्तसोमितविसालकुलोदयेन
 सद्भाभियुद्धपरिसुद्धगुणोदयेन ।
 नम्यन्द्दयेन पणिघाय परानुकंपं
 यं पत्नितं पकरणं परानद्वितं तं ॥
 पुञ्जेन तेन विपुलेन वृमूलसोमं
 घञ्जाधिवासमुदितोदितमायुगन्तं ।
 पञ्जावदातगुणसोमितलज्जिभिवस्त्रु
 मञ्जन्तु पुञ्जविभवोदयमंगलाय ॥

॥ इति अनुरुद्धाचरियेन रचितं
 अभिधम्मत्यसंगहं नाय पकरणं, निद्वितं ॥

KUGARCHAND BHAIRODAN SETHIA.
 JAIN LIBRARY.
 BIKANER, RAJPUTANA.

સદ્ધાનુક્રમો

[શબ્દ પછી અને ચે દંદ (II) પછી આવતા આંકઠા પરિચ્છેદ-
સંખ્યા દર્શાવે છે. એકદંદ (I) પછી આવતા આંકઠા
પેરેગ્રાફસંખ્યા દર્શાવે છે.]

અ

અકનિદ્ધ ૫. ૬. ૧૫ ॥
અકુમલ ૧. ૬. ૨૮ ॥ ૨. ૪
૮. ૨૫. ૨૭. ૨૮ ॥ ૩. ૭. ૮. ૧૦. ૨૨. ૨૫ ॥ ૪. ૨૨ ॥
૫. ૧૯. ૨૦. ૨૪ ॥ ૬. ૧૧ ॥
અકુમલકમ્મ ૫. ૨૭ ॥
અકુસલપાક ૧. ૧૦ ॥ ૫. ૭ ॥
અકુસલવિપાક ૧. ૭ ॥ ૪. ૧૬ ॥
૫. ૧૦ ॥
અકુસલસંગઠ ૭. ૨. ૩ ॥
અગોષ્ઠરાગાદિકરૂપ ૬. ૮ ॥
અગદ્વિચ્છેદ ૯. ૪૨ ॥
અગમગગકલુષિત ૩. ૨૩ ॥
અગ ૬. ૨૩ ॥ ૭. ૧૫. ૧૭. ૨૩. ૨૪. ૩૧ ॥ ૮. ૫. ૭. ૧૪ ॥
અગમાવ ૫. ૪૦ ॥
અગુપ્તિ ૯. ૧૯ ॥
અચન્ત ૬. ૩૧ ॥
અચ્ચુત ૫. ૪૧ ॥ ૬. ૩૧ ॥
અચ્ચુત ૬. ૧૩ ॥ ૮. ૧૯. ૩૧ ॥
અચ્ચુતિક ૬. ૭. ૯. ૨૨ ॥
અચ્ચુતિકરૂપ ૬. ૮ ॥
અચ્ચુતિકસંતાપ ૬. ૧૧ ॥

અચ્ચોદરણકાલ ૬. ૧૪ ॥
અચ્ચ ૨. ૨૫. ૨૭ ॥
અચ્ચમચ્ચ ૮. ૧૪. ૨૨. ૨૩. ૨૪ ॥
અચ્ચમચ્ચપચ્ચ ૮. ૧૧. ૨૦. ૨૩ ॥
અચ્ચસમાન ૨. ૩. ૮. ૨૧. ૨૩. ૨૯ ॥
અચ્ચાતાવિચ્છિય ૭. ૧૮. ૨૨ ॥
આચ્ચિચ્ચિય ૭. ૧૮. ૨૨ ॥
આદિક ૯. ૭ ॥
અતપ્પ ૫. ૬. ૧૫ ॥
અતિદ્ધ ૪. ૧૬ ॥
અતિપરિત ૪. ૭. ૯ ॥
અતિમદન્ત ૪. ૭. ૯. ૧૮ ॥
અતીત ૮. ૬. ૮ ॥
અતીતક ૪. ૯ ॥
અતીતાદિમેદ ૯. ૩૪ ॥
અતીતારમ્મણ ૫. ૩૭ ॥
અતુલ ૧. ૧ ॥
અત્તવાદ ૭. ૧૩ ॥
અત્તવાપુપાદાન ૭. ૭ ॥
અત્તમિનિચેસ ૯. ૩૭ ॥
અત્તચ્ચાવાચાર ૮. ૩૩ ॥

अतिथिपक्षय ८। ११। २०। २८।

२९।

अदिप्रादान ५। २१॥

अदुक्खमसुख ३। २।

अदोस २। ५॥ ३। ५। ८॥

७। १५॥

अद्वा ८। ५। ६॥

अद्धान ९। ३४॥

अद्युय ५। ४१॥

अद्धाररूप ६। ८॥

अधिष्ठान ९। १९॥

अधिष्ठेय्यादिक ९। २३। ४४॥

अधिरति ७। २०। २३। २४॥

अधिपतिपक्षय ८। ११। २०।

२१॥

अधिभोज्य २। ३। ११। २७॥

९। ३४॥

अनप्राप्तप्रसन्नामीतिप्रिय ७।

१८। २२॥

अनत ९। ३४। ३७॥

अनतलक्षण ९। २६॥

अनतानुपस्मना ९। २७। ३७॥

अनन्यरूपय ८। ११। १३॥

अनन्यरूपविद्व ८। १३। १९॥

अनन्यरूपनिष्पद्य ८। १८। १९॥

अनन्या ५। ८॥

अनन्यमेवविद्वेयानुपदान ९। ४२॥

अनन्यमेवविद्वेयानु ९। ४१॥

अनागत ८। ६॥

अनागामि ४। १९॥ ५। ३१॥

९। ४१। ४३॥

अनागामिपुण्य ४। २२॥

अनागामिकल ४। १९॥

अनागामिकलचित्त १। २६।

९। ४५॥

अनागामिमग्न १। ३०॥ ९।

४१॥

अनागामिमग्नचित्त १। २५॥

अनादिक ८। १०॥

अनारम्भण ६। ७॥

अनिष्ट ९। ३४। ३७॥;

अनिष्टता ६। ५॥

अनिष्टलक्षण ९। २६॥

अनिष्टादिलक्षण ९। ३६॥

अनिष्ठानुपस्मना ९। २७। ३७॥

अनिष्ट ४। १६॥

अनिष्टस्मनरूप ६। ८॥

अनिष्टिप्रत्यय ६। ८॥

अनिष्ट ६। ६॥

अनिमित्त ६। ३०॥ ९। २९।

३७॥

अनिमित्तानुपस्मना ९। २९।

३७॥

अनिमित्ता ३। २६॥

अनुसर १। २७। २९। ३१॥ २।

२०॥

अनुसरमुल ३। २३॥

अनुपस्मना ९। २७। २९। ३७॥

अनुपादिगणक ६। ८॥

अनुपादिगणनियमानधानु ६। ३०॥

अनुपन्न ७। २६॥

अनुपेय ४। ८॥

अनुपेय ४। १३॥ ९। ३५। ३९॥

अनुपेयप्रान ९। २८॥

अनुसय ७। ९। १४॥
 अनुसदमूलक ५। ३६॥
 अनुसगति ९। २। ८। १२॥
 अनुसलप २। ४। १३॥ ७। १२॥
 अनुसलपदल ७। १९॥
 अनुस १। ३१॥
 अनुसरित ४। २६॥
 अनुसायन ५। २५॥
 अनुसर ४। १॥
 अनुसारापरिययेदनीय ५। १९॥
 अनुसरिगहित ९। ३४॥
 अनुपाय ५। १२॥ ९। ३९॥
 अनुपायपटिर्लभि ५। ९। १०॥
 अनुपायमूमि ५। ३। ४। ८।
 १०। २७॥
 अनुपुञ्ज २। १४॥
 अनुपटिषरूप ६। ८।
 अनुपनिहित ६। ३०॥ ९। २९।
 ३७॥
 अनुपनिहितानुपस्तना ९। २९।
 ३७॥
 अनुपना ४। १३। १४। १५। १९।
 २१॥ ९। १३। ३६॥
 अनुपनाजयन ४। २१॥ ६। १२॥
 ९। ४४॥
 अनुपनाजवनवार ४। १३॥
 अनुपनाजवनावसान ४। १३॥
 अनुपनापत्त ५। २६॥
 अनुपनाभावना ९। ४॥
 अनुपनावीथि ४। १३॥ ९। ३६॥
 अनुपनात्ममाधि ९। १५। ३१॥

अनुपमकृपा २। ७। १५। १९।
 २१। २३। २४॥ ९। ५।
 ९। १२। २०॥
 अनुपमानतुभ ५। ६। १५। ३१॥
 अनुपमानाम ५। ६। १५। ३१॥
 अनुपहातव्य १। ७॥
 अनुपहोगत ४। ९॥
 अनुपबोक्षित ४। २६॥ ९। ४०॥
 ६। २५॥
 अनुपाशन ३। ८॥
 अनुभाव ९। २१॥
 अनुभिज्ञा ५। २३। २४॥ ७। ६॥
 अनुभिज्ञा ३। २२॥ ४। १९।
 २०॥ ६। १२॥ ९। २३।
 २४॥
 अनुभिज्ञानुसल ३। २२॥
 अनुभिज्ञाजवन ४। १९॥
 अनुभिज्ञापादकपञ्चमज्ज्ञान ९।
 २३॥
 अनुभिधम्म ७। ११॥
 अनुभिधम्मरथ १। १॥
 अनुभिधम्मरथसंगह १। १॥
 अनुभितवकरण ५। ३५॥
 अनुभितिवल ८। १४॥
 अनुभितोहार ४। १३॥
 अनुभिसुखीभूत ५। ३५॥
 अनुभितिवल ६। ११॥
 अनुमोह ३। ५। ८। १५॥
 अनुमद ९। ४२॥
 अनुमद ४। १९॥
 अनुमदफल ४। १४। १९॥
 अनुमदफलचित्त १। २६॥ ९।
 ४५॥

अतिथिपत्र ८। ११। २०। २८।
२९।

अदिवादान ५। २१॥

अनुष्ठानमनुष्य ३। २।

अश्वेत २। ५॥ ३। ५। ८॥
७। १२॥

अज्ञा ८। ५। ६॥

अज्ञान ९। ३४॥

अज्ञान ५। ४१॥

अज्ञानरूप ६। ८॥

अभिज्ञान ९। १९॥

अभिज्ञेयार्थिक ९। २३। ४४॥

अभिप्राय ७। २०। २३। २४॥

अभिप्रायिजन्य ८। ११। २०।
२१॥

अभिप्राय २। ३। ११। २३॥

९। ३४॥

अनप्राप्तप्रमाणानिनिमित्त ७।
१८। २२॥

अनल ९। ३४। ३७॥

अनलप्रमाण ९। २३॥

अनलानुपपत्त्या ९। २७। ३७॥

अनलप्रमाण ८। ११। १३॥

अनलप्रमाण ८। १३। १९॥

अनलप्रमाण ८। १८। २९॥

अनलिया ५। ८॥

अनलप्रमाण ९। ४२॥

अनलप्रमाण ९। ४०॥

अनलप्रमाण ८। ६॥

अनलप्रमाण ७। १९॥ ८। ३१॥

९। ४०। ४३॥

अनलप्रमाण ७। ४०॥

अनलप्रमाण ७। १९॥

अनलप्रमाण १। २९।
९। ४२॥

अनलप्रमाण १। ३०॥ ९।
४१॥

अनलप्रमाण १। २२॥

अनलप्रमाण ८। १०॥

अनलप्रमाण ९। ७॥

अनल ९। ३४। ३७॥

अनल ९। ५॥

अनलप्रमाण ९। २६॥

अनलप्रमाण ९। ३६॥

अनलप्रमाण ९। २७। ३७॥

अनल ७। १६॥

अनलप्रमाण ९। ८॥

अनलप्रमाण ९। ८॥

अनलप्रमाण ९। ९॥

अनलप्रमाण ९। ३०॥ ९। २९।
३७॥

अनलप्रमाण ९। २९।

३७॥

अनलप्रमाण ३। २९॥

अनल १। २७। २९। ३१। ३२।
२०॥

अनलप्रमाण ९। २३॥

अनलप्रमाण ९। २७। २९। ३७॥

अनलप्रमाण ९। ८॥

अनलप्रमाण ९। ३०॥

अनलप्रमाण ७। २९॥

अनलप्रमाण ७। ८॥

अनलप्रमाण ७। १३॥ ९। २२। २९॥

अनलप्रमाण ९। २८॥

अनुमय ७। ९। १४॥
 अनुमयमूलक ५। ३६॥
 अनुस्सति ९। २। ८। १२॥
 अनोत्तप्य २। ४। १३॥ ७। १२॥
 अनोत्तप्यल ७। १९॥
 अग्न १। ३१॥
 अग्नरित ४। २६॥
 अपचायन ५। २५॥
 अपर ४। १॥
 अपरापरियवेदनीय ५। १९॥
 अपरिगृहित ९। ३४॥
 अपाय ५। १२॥ ९। ३९॥
 अपायपटिसंधि ५। ९। १०॥
 अपायमूमि ५। ३। ४। ८।
 १०। २७॥
 अपुष्प २। १४॥
 अप्पटिषरूप ६। ८।
 अप्पणिहित ६। ३०॥ ९। २९।
 ३७॥
 अप्पणिहितानुपस्सना ९। २९।
 ३७॥
 अप्पना ४। १३। १४। १५। १९।
 २१॥ ९। १३। ३६॥
 अप्पनाजवन ४। २१॥ ६। १२॥
 ९। ४४॥
 अप्पनाजवनवार ४। १३॥
 अप्पनाजवनावसान ४। १३॥
 अप्पनापत्त ५। २६॥
 अप्पनाभावना ९। ४॥
 अप्पनापीडि ४। १३॥ ९। ३६॥
 अप्पनाममाधि ९। १५। ३१॥

अप्पमज्जा २। ७। १५। १९।
 २१। २३। २४॥ ९। ६।
 ९। १२। २०॥
 अप्पमाणसुभ ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पमाणाम ५। ६। १५। ३१॥
 अप्पहातध्य ६। ७॥
 अप्पहोग्त ४। ९॥
 अक्कोच्छिन्न ४। २६॥ ९। ४०॥
 ६। १५॥
 अक्काकत्त ३। ८॥
 अभाव ९। २१॥
 अभिज्झा ५। २३। २४॥ ७। ६॥
 अभिज्झा ३। २२॥ ४। १९।
 २०॥ ६। १२॥ ९। २३।
 २४॥
 अभिज्झाकुसल ३। २२॥
 अभिज्झाजवन ४। १९॥
 अभिज्झापादकपञ्चमज्झान ९।
 २३॥
 अभिधम्म ७। ११॥
 अभिधम्मत्थ १। १॥
 अभिधम्मत्थसंगह १। १॥
 अभितवकरण ५। ३२॥
 अभिनिव्वत्त ८। १४॥
 अभिनीहार ४। १३॥
 अभिमुखीभूत ५। ३५॥
 अभिमैयत्त ६। ११॥
 अमोह ३। ५। ८। १५॥
 अरह ९। ४२॥
 अरहत ४। १९॥
 अरहतगुण ४। १४। १९॥
 अरहतगुणवित्त १। २६॥ ९।
 ४५॥

अरहत्फलज्ञान ७ । २२ ॥
 अरहत्तमग्ग ९ । ४२ ॥
 अरहत्तमग्गवित्त १ । २५ । ३० ॥
 अरहत्तमग्गकलपयित्त ३ । २२ ॥
 अरहन्त ९ । ४३ ॥
 अरिय ४ । २२ ॥ ५ । ८ ॥
 अरियगोत्त ९ । ३६ ॥
 अरियसत्थ ७ । ४० ॥
 अरूप ३ । १० । २४ ॥ ४ । २५ ॥
 ६ । २७ । २९ ॥ ७ । २२ ॥
 अरूपपरिस्संथिक ५ । ३८ ॥
 अरूपभूमि ५ । ७ ॥
 अरूपरागसंयोजन ७ । १० ॥
 अरूपसोक्त ३ । २४ ॥
 अरूपविषय ६ । १२ ॥
 अरूपावधर १ । २ ॥
 अरूपावधरकुल ५ । १९ । २९ ॥
 ३२ ॥
 अरूपावधरकुलजमित्त १ । २१ ॥
 अरूपावधरक्रियावित्त १ । २३ ॥
 अरूपावधरपरिस्संथि ५ । ९ ॥
 अरूपावधरभूमि ४ । २४ ॥ ५ । ३३ ॥
 अरूपावधरविषयकवित्त १ । २२ ॥
 अरुवि ८ । २५ । २९ । ३२ ॥
 अरुवि २ । ५ ॥ ३ । ५ । ८ ॥
 ७ । १५ ॥
 अरुण्ड ५ । ३९ ॥
 अरुण्डक २ । ८ ॥
 अरुण ४ । ९ । ११ । १५ ॥
 ५ । ३२ ॥
 अरुणे ८ । ९ ॥
 अरुणवध ८ । १२ । २० ।
 २८ ॥

अविज्जमान ८ । ३३ । ३५
 अविज्जमानपञ्चमत्ति ८ । ३
 ३५ ॥
 अविज्जा ८ । ४ । ६ । ७ ।
 ९ । १० ॥
 अविज्जायोग ७ । ५ ॥
 अविज्जानीयरण ७ । ८ ॥
 अविज्जानुत्तय ७ । ९ ॥
 अविज्जानुत्तयपरिक्खित ५
 ३६ ॥
 अविज्जासंयोजन ७ । १० । ११
 अविज्जामय ७ । ३ ॥
 अविज्जोय ७ । ४ ॥
 अविनिष्कमोगरूप ६ । ८ । १०
 १८ । १९ ॥
 अविमूढ ४ । ७ । ११ । १३
 अविमूढ ७ । २३ ॥
 अविमूढ ५ । ६ । १५ ॥
 अविमूढ ५ । ३१ ॥
 अविमूढा ८ । ३१ ॥
 अविमूढा ५ । ३० ॥
 अविमूढारिक्त १ । ३ । १२ । १३
 १४ ॥ २ । २५ ॥
 अविमूढभूमि ५ । ८ ॥
 अविमूढावध ४ । २४ ॥ ५ । ३३
 १४ । १५ । ३१ । ३८ ॥ ६ । २८
 अविमूढ ५ । २८ । २९ ॥
 अविमूढ ५ । ८ ॥
 अविमूढाकार ८ । ३३ ॥
 अविमूढाकार ९ । ३४ ॥
 अविमूढ १ । ९ । २ । ७ । ११
 १४ । १५ ॥

असुर ५ । ११ । १२ ॥
 असुरकाय ५ । ४ ॥
 असेक ४ । २३ ॥
 अहिरिक २ । ४ । १३ ॥ ७ ।
 १२ ॥
 महिरिकयल ७ । १९ ॥
 अहेतु ५ । ३९ ॥
 अहेतुक १ । १० ॥ २ । ११ ।
 १८ । २९ ॥ ३ । ६ । ८ ॥
 ४ । २१ ॥ ५ । २९ ॥ ६ ।
 ७ ॥ ७ । २३ ॥
 अहेतुकक्रियाचित्त १ । ९ ॥
 अहेतुकचित्त ३ । ६ ॥
 अहेतुकपटिमंधियुगल २ । २९ ॥
 अहेतुकविपाक ५ । २८ ॥
 अहोसिकम्म ५ । १९ ॥
 आ
 आकार ८ । ५ ॥
 आकारभेद ६ । ३० ॥
 आकास ६ । २१ ॥
 आकाशकसिण ९ । ६ ॥
 आकासधातु ६ । ५ । १५ ॥
 आकासवज्जितकसिण ९ । २१ ॥
 आकासान्धायतनकुसलचित्त १ ।
 २१ ॥
 आकासान्धायतनक्रियाचित्त १ ।
 २३ ॥
 आकासान्धायतनभूमि ५ । ७ ॥
 आकाशा-विपाकचित्त १ । २२ ॥
 आकासान्धायतनादि ९ । ११ ॥
 आकासान्धायतनूपग ५ । १५ ॥
 आकिञ्जमायतन ९ । ४४ ॥

भाकि-कुसलचित्त १ । २१ ॥
 भाकि-क्रियाचित्त १ । २३ ॥
 भाकि-भूमि ५ । ७ ॥
 भाकि-विपाकचित्त १ । २२ ॥
 भाकिञ्जमायतनूपग ५ । १७ ॥
 भागत ४ । ९ ॥
 भाचरिय ८ । ३ ॥
 भाचिण ५ । १९ ॥
 भाजीय ७ । १७ । ३१ ॥
 भाजीयपारिसुद्धिसील ९ । ३० ॥
 भादिकम्मिक ४ । १९ ॥ ९ । १६ ॥
 भादीनवज्जाण ९ । २८ ॥
 भानापान ९ । १२ । १४ । १५ ॥
 भानापानस्तति ९ । ८ ॥
 भापाय ४ । ८ । ९ । ११ ॥ ५ ।
 ३७ ॥ ९ । १७ ॥
 भापोकसिण ९ । ६ ॥
 भापोधातु ६ । ४ ॥
 भायन्ध ८ । १० ॥
 भाभस्तर ५ । ६ । १५ । ३१ ॥
 भायतन ६ । ८ ॥ ७ । ३८ ।
 ४१ । ४२ ॥
 भायति ८ । ८ ॥
 भायु ४ । ८ ॥
 भायुक ६ । २५ ॥
 भायुवज्ज ५ । ३४ ॥
 भायुप्पमाण ५ । १५ । २७ ॥
 भायुप्पमाणगणना ५ । १२ ॥
 भाग्गण ३ । १ । ९ । १९ । २१ ।
 २२ ॥ ४ । २ । ४ । ८ । ९ ।
 ११ । १६ । २७ । २८ ॥ ५ ।
 ३५ । ३६ । ३७ । ३८ । ४० ॥

उपेक्ष्यासहमतसंतीरण ३।१०

११।१७॥४।१७॥

उपेक्ष्येकगतासहित १।१७।

१८।१९।३०॥

उपेक्ष्यन्मिय ७।१८॥

उत्पन्नमानभय ५।३५॥

उत्पन्न ७।२६॥८।३६॥९।३६॥

उत्पाद् २।१।२७॥४।८॥

उभयवलय ५।३४॥

ए

एकगता १।१७।१८।१९।३०॥

२।२॥७।१६।२३॥

एकचित्तकलण ४।८।९॥

एकचित्तकलणिक ४।१९॥

एकजातिय ५।१८॥

एकप्रारिकयित ३।१८॥

एकनिरोध ६।१७॥

एकनिष्पन्न ६।१७॥

एकदैनिक ३।७।८॥

एकालम्बनचक्र २।१॥

एकान्तर ६।१७॥

एकान्तरनिरोध २।१॥

ओ

ओङ्गितचक्र ५।१०॥८।२७॥

ओङ्ग ७।४।१४॥

ओङ्गा ६।८।१४॥

ओङ्गाकारण ३।२५॥

ओङ्ग ५।३५॥

ओङ्ग २।५॥

ओङ्गचक्र ७।१९॥

ओङ्गचक्रमि ९।१९॥

ओङ्गचक्रमि ६।२७॥

ओभास ९।३४॥

ओमक ५।२९॥१॥

ओङ्गारिक ९।१९॥

ओङ्गारिकरूप ६।८॥

फ

फेलाधितरणविसुद्धि ९

३३॥

कदलाकर्म ५।१९॥

कदेसाकर्म ८।३०॥

कण्य ५।१५।१७॥

कथलीकार ६।४॥७।२

२५।२८॥

कर्म ३।२१॥४।३॥

१९।२०।२१।२२

२५।२७।३५।३९।

११।१६।२३।२९।

कर्मकलय ५।३४॥

कर्मचक्र ५।३३॥

कर्मज ६।८।१५॥

कर्मजकर्म ६।२६॥

कर्मजगता ६।५॥

कर्मज्ञान ९।१।९।११

१४।२०।२४।२५।

कर्मज्ञार ५।२०।२५॥

कर्मनिमित्त ४।३४५।

३३।३८॥

कर्मज ७।१३।३१॥

कर्मजकर्म ८।११।२९॥

कर्मजकर्म ५।३५॥

कर्मजकर्म ८।९॥

कर्मजकर्म ८।९॥

कर्मजकर्म ३।२५॥

कम्मसमुद्धानकलाप ६।१८।२८ ॥
 कम्मसमुद्धानरूप ६।११ ॥
 कम्मानुरूप ५।३५ ॥
 कम्माभिनिवृत्त ८।१४ ॥
 कम्मिक ४।१९ ॥
 करुणा २।७।१५।१७।२१॥९।९ ॥
 कलाप ६।२।१७।२३।२८॥९।
 ३४ ॥
 कलापमंतति ६।२५ ॥
 कलापदानि ६।२४ ॥
 कसिण ९।२।६।१२।१४।१५।
 २०।२१ ॥
 कमिणनिमित्त ८।३३ ॥
 कलेवर ६।२६ ॥
 काम १।२९॥३।२४।२३॥४।
 १५।१८।२५॥५।२१।२४॥
 ६।२९॥७।१३ ॥
 कामक्रिया ४।१५ ॥
 कामचतुर्दशीधरण ७।८ ॥
 कामतिहेतुक ५।१९ ॥
 कामपाक २।२४ ॥
 कामयोग ७।५ ॥
 कामराग ९।४१ ॥
 कामरागसंयोजन ७।१०।११ ॥
 कामरागानुसय ७।९ ॥
 कामलोक ३।२४॥५।२७।२८ ॥
 ६।२४।२५ ॥
 कामभुगति ५।११।२८ ॥
 कामभुगतिपरिणमि ५।९।११ ॥
 कामभुगतिभूमि ५।३।५ ॥
 कामावचर १।२।३।११॥३।
 ३।१५।२२॥४।१३।१७।
 १९॥६।७।११।१२ ॥

कामावचरकम्म ५।२५ ॥
 कामावचरकुसल २।१५ ॥ ३।
 २२॥५।१९।२५।२८ ॥
 कामावचरकुसलचित्त १।१२ ॥
 कामावचरचित्त २।१५ ॥
 कामावचरजघन ३।१५।१७।
 २२॥४।८।१७।१९ ॥
 कामावचरधम्म ४।१७ ॥
 कामावचरपटिभंधि ५।३७ ॥
 कामावचरभूमि ४।२४॥५।५ ॥
 कामावचरयिपाक ३।२२ ॥
 कामावचरसत्त ४।१७ ॥
 कामावचरसमाधि ९।१८ ॥
 कामावचरसोभन २।१८।२३ ॥
 ३।७ ॥
 कामावचरारम्भण ३।२२ ॥
 कामासय ७।३ ॥
 कामुपादान ७।७ ॥
 कामोष ७।४ ॥
 काय ३।३।१३।२४॥४।५।
 ६॥६।४।२४।२८॥८।
 १५।२५।२७ ॥
 कायकम्म ५।२०।२१।२५ ॥
 कायकम्मज्जता २।५ ॥
 कायगतसत्ति ९।८।१२।१४ ॥
 कायगम्य ७।६ ॥
 कायदमक ६।१८ ॥
 कायद्वार ३।१३॥५।२१।२५ ॥
 कायद्वारधीयि ४।६ ॥
 कायधानु ७।१९ ॥
 कायपस्सहि २।५ ॥
 कायपागुज्जता २।५ ॥

कायमुद्रता २।५॥
 कायलुता २।५॥
 कायविष्मृति ५।२१॥६।५।
 १९॥
 कायविष्मृताण १।७।८॥२।११॥
 ३।३॥४।५॥
 कायविष्मृताणधोनु ७।३९॥
 कायविष्मृताणयोयि ४।६॥
 कायानुपस्सनासतिपट्टान ७।
 २५॥
 कायायतन ७।३८॥
 कायिग्रिय ७।१८॥
 कायुमुद्रता २।५॥
 कारण ८।३३॥
 कारणपरिचाय ६।३०॥
 काज ३।२१॥४।१९॥५।१४॥
 ६।२४।२५।२८॥८।
 ३१।३३॥
 दिष्ट ३।१।१०-१२॥५।१९॥
 दिष्टेन ७।१२॥९।३६॥
 दिष्टेनवृ ८।९॥
 दुयुध २।४।१३।१७।२६॥
 दुमह १।२७।२८॥२।१५॥
 ३।३।१०।२५॥४।१४।
 २२॥५।११।१९।२५।२६।
 २८।२९।३१।३२॥६।
 ३३॥७।२४।२६॥८।१९॥
 दुमहचिन्ता १।१७।१८॥
 दुमहचिन्ता ४।१४॥
 दुमहचिन्ता १।८॥३।३॥
 ४।१६॥

कृप ८।३३॥
 केषल ८।४॥
 कोट्टास ९।१५॥
 कोट्टासमायना ९।१२॥
 क्रिया १।१६॥२।२४॥३।१०।
 २२।२५॥४।१४।१५।१९॥
 क्रियाचित्त १।१०।१९।२८॥
 २।२३॥
 क्रियाजयन ४।१४।१५।२१।
 २२॥
 क्रियामिष्मृताधोद्वपन ३।२२॥
 स्व
 खण ४।९॥५।१०॥६।११॥
 ८।२२।२३।२७॥९।
 ३४।३५॥
 खणत्तय ४।८॥
 खणिक ४।१९॥
 लब्ध ७।३९।४९॥८।१४।
 ३२।३३॥९।३४॥
 लय ५।३४॥
 लयद्व ९।३४॥
 लीगामय ४।२२॥९।४२॥
 लुरक ९।१२॥
 ग
 गग १।१॥
 गगन २।२७॥
 गगना ५।१२॥
 गतिनिमित्त ३।२१॥४।३॥
 ५।३५।३७॥
 गन्ध ३।१९॥६।४।८॥
 गन्धानु ७।३९॥

गन्धायतन ७।३८॥
 गन्धारम्मण ३।१९॥
 गन्ध ७।६।२४॥
 गन्धसेव्यकस्त ६।२४॥
 गरक ५।१९॥
 गरुड ८।१९।२१॥
 गदितपटिभंधिक ५।४०॥
 गुहा ८।३३॥
 गेह ८।३३॥
 गोचर ३।२३॥४।९॥
 गोचरमादिकारूप ६।८॥
 गोचरभेद ९।२४॥
 गोचररूप ६।४॥
 गोत्त ९।३६॥
 गोत्रमु ४।१३॥९।३६॥

घ

घान ३।१३।२४॥४।५।६॥
 ६।४।२४।२८॥
 घानदस्तक ६।१८॥
 घानद्वार ३।१३॥
 घानद्वारधीयि ४।६॥
 घानधातु ७।३९॥
 घानविष्माण ३।७।८४॥५॥
 घानविष्माणधातु ७।३९॥
 घानविष्माणधीयि ४।६॥
 घानादितय ६।८॥
 घानायतन ७।३८॥
 घानिग्निय ७।१८॥
 घायन ३।९।१०॥

च

चकवादिग्रह ९।८॥
 चकवायतन ७।३८॥

चकवु ३।१३।१४।२१।२४॥
 ४।५।६।८।९॥६।४।
 २४।२८॥९।१७॥
 चकवुदस्तक ६।१८।२४॥
 चकवुद्वार ३।१३॥४।९॥
 चकवुद्वारधीयि ४।६॥
 चकवुद्वारिकचित्त ३।२२॥
 चकवुधातु ७।३८॥
 चकवुग्निय ७।१८॥
 चकवुविष्माण ३।७।८॥३।
 ६।२१॥४।५।८॥३५॥
 चकवुविष्माणधातु ७।३९॥
 चकवुविष्माणधीयि ४।६॥
 चतुर्क ५।२॥
 चतुर्गुण ५।१२॥
 चतुर्थज्ञान ३।१७।१८।१९॥
 ३०॥५।३१॥
 चतुर्थज्ञानमूर्ति ५।१।१४॥
 चतुर्थज्ञानविपाक ५।१४॥
 चतुर्थज्ञानसोतापत्तिमग्नचित्त
 १।३०॥
 चतुर्थज्ञानमिकचित्त २।१९।२१॥
 चतुर्थादित्य ९।२१॥
 चतुर्थादित्यजन ४।१९॥
 चतुर्धातुचकवायतन ९।१०॥
 चतुर्पारितुलितोल ९।३०॥
 चतुर्भागमाण ६।३०॥
 चतुर्भागप्यभेद १।२७॥
 चतुस्त्येव ८।८॥
 चतुस्तय ७।४३॥
 चतुस्तमुद्धान ९।२५॥
 चन्दवतन ८।१३॥

चरित ९।१२॥
 चरितसंग्रह ९।३॥
 चलन ४।९।११॥
 चयन ५।१०।३६।४०॥
 चयनकाल ५।१४॥
 चयनमानस ५।१८॥
 चागानुस्सति ९।८॥
 चातुष्महाराजिक ५।०।१२॥
 चित्त १।१।२।२९।३०॥२।
 २७।२९॥३।१।३।६।७।
 १०।११।१५।१७।२०।
 २१।२३॥४।१।६।८।
 १०।१२।१५।१९॥५।
 ४०॥६।१०।१२।१५।
 १६।२३।२६।३२॥७।
 २३।३३।३४॥९।१७।
 १८।३३।४५॥
 चित्तकर्मप्रता २।५॥
 चित्तवैतनिक ३।१॥६।१॥८।
 १३।१५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 चित्तज ६।१५॥
 चित्तजकथ ६।२६।२८॥
 चित्तपक्षमि २।५॥
 चित्तपागुप्पना २।५॥
 चित्तपवति ४।१।१४।२६॥
 चित्तमुद्रा २।५॥
 चित्तमृदा २।५॥
 चित्तविमुद्रि ९।२५।३१॥
 चित्तवर्तन ५।४१॥९।४४॥
 चित्तवर्तन ५।३५॥
 चित्तमृदा ६।२५॥८।३०॥

चित्तसमुद्धानकलाप ६।१९॥
 चित्तसमुद्धानरूप ६।१२॥
 चित्ताधिपति ७।२०॥
 चित्तानुपस्मनासतिपट्टान ७।२५॥
 चित्तिद्विपाद ७।२७॥
 चित्तुज्जुक्का २।५॥
 चित्तुत्पाद २।९।३०॥३।१।
 १२॥४।१।९।१०।१२॥
 ५।२४।२५।४०॥८।३३॥
 चित्तोत्तुगमुद्धान ६।२८॥
 चुति ३।९-११।१६।२१॥५।
 १।१४।१६।३९।४१॥
 चुतिचित्त ५।३६।४०॥६।२६॥
 चुतिपटिमधिकम ५।३९॥
 चेतना २।२॥८।१४॥
 चेतनिक १।०॥२।१॥३।१।
 २०॥६।१।३२॥७।४२॥
 ८।३।५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 चेतोत्तुग २।१॥

छ

छद्माधिकचित्तपवति ४।२६॥
 छद्म २।३।११।२७।२९॥७।
 ३३।३४॥
 छद्माधिपति ७।२०॥
 छद्मिद्विपाद ७।२७॥
 छद्मिमुद्रि ७।३५॥९।३९॥
 छद्मगु ३।२६॥
 छद्ममिच्छ ८।३५॥

ज

जगत्थ ५।११॥
 जगत्थ ५।१९।३५॥

जरता ६।५।२९॥

जरामरण ८।४।६।७।१०॥

जयन ३।९-११।१६।१७।२२॥

४।८।९।११।१३।१४।

१६।१८।२२॥५।३७॥६।

१२॥७।२३॥८।१३॥९।

४४॥

जाति ८।४।६-८॥

जातिरूप ६।५॥

जायमानादिरूप ६।१५॥

जाय ६।२५॥

जिह्वा ३।२४॥४।५।६।६।

४।२४।२८॥

जिह्वादमक ६।१८॥

जिह्वाहार ३।१३॥

जिह्वाहारयोधि ४।६॥

जिह्वाधानु ७।३९॥

जिह्वाधनन ७।३८॥

जिह्वाविष्माण १।७।८॥४।

५॥

जिह्वाविष्माणधानु ७।३९॥

जिह्वाविष्माणधायि ४।६॥

जिह्विग्रिय ७।१८॥

जीयित २।२॥६।६।८।१८॥

८।२६॥

जीवितनवक ५।३८॥६।१८।

२८॥

जीवितरूप ६।४॥

जीवितिग्रिय २।२॥६।४॥

७।१८।२२॥

ज्ञ

ज्ञान १।३१॥२।२४॥३।३

२२॥५।१४।३१॥९

२३।४५॥

ज्ञानं १।३१॥५।२६॥७।

१५।२३।२४॥८।१४॥

ज्ञानपथ ८।११॥

ज्ञानिक २।१९॥९।१४॥

ज

जान २।२३।२४॥३।७।२२॥

६।३०॥७।२२॥९।३४-

३६।४५॥

जानदस्तनधिसुद्धि ९।२५।३६॥

जानविष्णुत्त १।१२-१४॥३।

७।२२॥४।२१॥

जानमपयुत्त १।१२-१४॥२॥

१५॥३।७।२२॥४।१३।

२१॥

ठ

ठान ३।९॥६।१४।२८॥

ठिति ४।८॥६।१३॥८।३॥

ठितिकाल ६।२५।२६॥

त

तण्डा ६।३०॥७।१३।४३॥

८।४।७-९॥

तण्डानुसय ५।३६॥

तण्डापणिधि ९।३७॥

ततिरज्ञान १।१७।१८।३०॥

२।२१॥५।११॥

ततियज्ञानभूमि ५।६।१४॥

धरित ९।१२॥
 धरितसंगद ९।३॥
 धलन ४।९।११॥
 धवन ५।१०।३६।४०॥
 धवनशाल ५।१४॥
 धवनमानस ५।१८॥
 धागानुस्मति ९।८॥
 धातुम्महाराजिक ५।०।१२॥
 धित १।१।२।२९।३०॥२।
 २७।२९॥३।१।३।३।७।
 १०।११।१५।१७।२०।
 २१।२३॥४।१।६।८।
 १०।१२।१५।१९॥५।
 ४०॥६।१०।१०।१५।
 १६।२३।२६।३२॥७।
 २३।३३।३४॥९।१७।
 १८।३३।४५॥
 धितद्वयमन्त्रणा २।५॥
 धितमेतमिक ३।१॥६।१५८।
 १३।१५।१९।२-२४।
 २७।३१॥
 धितन ६।१५॥
 धितनद्वय ६।२९।४८॥
 धितनद्वयद्वि २।५॥
 धितनागुप्त्रणा २।५॥
 धितनगति ४।९।४।२६॥
 धितमुद्रणा २।५॥
 धितमुद्रणा २।५॥
 धितनिमुद्रि ९।२५।३१॥
 धितनीमति ५।४०॥९।४४॥
 धितनीमति ५।३५॥
 धितनमुद्रण ६।२५॥८।३०॥

धितनमुद्रणकलाप ६।१९॥
 धितनमुद्रणरूप ६।१२॥
 धितनाधिपति ७।२०॥
 धितानुपस्मनासतिपद्धान ७।२५॥
 धितद्विपाद ७।२७॥
 धितमुद्रणा २।५॥
 धितमुद्रणा २।९।३०॥३।१।
 १२॥४।१।९।१०।१२॥
 ५।२४।२५।४०॥८।३३॥
 धितानुपस्मना ६।२८॥
 धित ३।९-११।१६।२१॥५।
 ११।१४।१६।३९।४१॥
 धितनित ५।३६।४०॥६।२९॥
 धितनितधितम ५।३९॥
 धितना २।२॥८।१४॥
 धितनिक १।०॥२।११।३।१।
 २०॥६।१।३२।७।४१॥
 ८।०३।५।१९।२२-२४।
 २७।३२॥
 धितानुप २।१॥

८

धितानुपनितनगति ४।२९॥
 धितन २।३।१८।२७।२९॥७।
 ३३।३४॥
 धितानुपनित ७।२०॥
 धितद्विपाद ७।२७॥
 धितनित ७।३५॥९।३९॥
 धितन ३।२९॥
 धितनित ८।३५॥
 धितन ५।११॥
 धितन ५।१९।३५॥

करता ६।५।२९॥
 करामरण ८।४।६।७।२०॥
 जयन ३।९-११।६।१७।२२॥
 ४।८।९।११।१३।१४।
 १६।१८ २२॥५।३७॥६।
 १२॥७।२३॥८।१३॥९॥
 ४४॥
 ज्ञानि ८।४।६-८॥
 ज्ञानिरूप ६।५॥
 ज्ञापमानादिरूप ६।१५॥
 ज्ञान ६।२५॥
 जिह्वा ३।२४॥४।५।६।६।
 ४।२४।२८॥
 जिह्वाग्रमय ६।१८॥
 जिह्वाद्वार ३।१३॥
 जिह्वाद्वारपीथि ४।६॥
 जिह्वाधामु ७।३९॥
 जिह्वायमन ७।३८॥
 जिह्वाविष्मज्जा १।७।८॥४।
 ५॥
 जिह्वाविष्मज्जाधामु ७।३९॥
 जिह्वाविष्मज्जापीथि ४।६॥
 जिह्वमिन्द्रिय ७।१८॥
 जीविन २।२॥६।६।८।१८॥
 ८।२६॥
 जीवितनयक ५।३८॥६।१८।
 २८॥
 जीवितरूप ६।४॥
 जीवितमिन्द्रिय २।२॥६।४॥
 ७।१८।२२॥

ज्ञ

ज्ञान १।३१॥२।२४॥
 २२॥५।१४।३३॥
 २३।४५॥
 ज्ञानेन १।३१॥५।२४॥
 १५।२३।२४॥८।
 ज्ञानपथय ८।११॥
 ज्ञानिक २।१९॥९।१४॥

ज्य

ज्योति २।२३।२४॥३।५॥
 ६।३०॥७।२२॥९॥
 ३६।४५॥
 ज्योतिस्तनविमुद्धि ९।२०॥
 ज्योतिष्पथय १।१२-१३॥
 ७।२२॥४।२१॥
 ज्योतिष्पथय १।१२-१४॥
 १५॥२।७।२२॥४॥
 २१॥

ठ

ठान ३।९॥६।१४।२८॥
 ठिति ४।८॥६।१३॥८॥
 ठितिकाल ६।२५।२६॥

त

तण्डा ६।३०॥७।१३।
 ८।४।७-९॥
 तण्डानुसय ५।३६॥
 तण्डापनिधि ९।३७॥
 ततिष्मज्जा १।१७।१८॥
 २।२१॥५।११॥
 ततियज्जामभूमि ५।६।३॥

ततियम्मानसोतापुत्तिमग्गचित्त

१।३०॥

ततियम्मानिकचित्त २।२९॥

ततियादण ९।२१॥

तयमग्गसत्ता २।५॥

तयागत ६।३२॥

तशरम्मग ३।१०।२१।२५॥

४।८।१।११।१३।१५-१८।

२८॥

तनुकरत्त ९।४०॥

तण्णदिभाण ९।१८॥

तण्णयुक्त ७।१३॥

तम्मानमाविभाणकारमलोपण-

चित्त ८।३॥

तापविम ५।५॥

तिरणाटानयोनि ५।४॥

तिष्ठकण ९।३५॥

तिष्ठणु ३।२९॥

तिरोधि ८।८॥

तिरोधु ४।१५॥

तिरोधुक्त ३।७।८॥४।२२॥

५।२०।३०॥७।२३॥

तुमिण ५।५।२२॥

तेज्जादिष्ट ८।३१॥

तेज्जाद्विज ९।११॥

तेज्जाणु २।४।१३॥

तेज्जुमत्त ७।४२।४३॥८।१०॥

९।३४॥

त

तोन २।७।१३।२७।२९॥७।

१२॥

यीनमिद्धनीवरण ७।८॥

द

दमक ६।२८॥

दस्सन ३।९।१०॥९।३५

दान ५।२५॥

दिट्ठधम्मवेदनीय ५।१९॥

दिट्ठानुसय ७।९॥

दिट्ठासय ७।३॥

दिट्ठि २।८।१३।२५

५।२३।२४॥७।२२

१७।३१।३३॥९।३९

दिट्ठिगत ७।१३॥

दिट्ठिगतविण्णयुक्त ३।३॥

दिट्ठिगतमंणयुक्त १।३॥४।२

दिट्ठिगुक्कम्म ५।२५॥

दिट्ठिगोण ७।५॥

दिट्ठिविपुट्ठि ९।२५।३२

दिट्ठिमैयोत्तम ७।१०।११॥

दिट्ठदुगादान ७।७॥

दिट्ठोप ७।४॥

दिट्ठय ५।१२॥

दिट्ठयवणु ९।२४॥

दिट्ठयमोण ९।२४॥

दिग्गा ८।३३॥

दीपजाता ५।२५॥

दुक्ख ३।२।४॥७।४०।४।

८।४।१९॥९।३४॥

दुक्खमितीपतामितीपदिग्गा

७।४०॥

दुक्खमस ९।३६॥

दुक्खमवणु ९।२९॥

दुक्खममुदय ७।३०॥

दुषसप्तद्वय १ । ७ ॥
 दुषानुपस्सना ९ । २७ । ३७ ॥
 दुषिमाग्नय ७ । १८ ॥
 दुग्गति ४ । २१ ॥
 दुत्तियचित्त ६ । २५ ॥
 दुत्तियज्झान १ । १७ । १८ ।
 ३० ॥ २ । ११ ॥ ५ । ३१ ॥
 दुत्तियज्झानभूमि ५ । ६ । १४ ॥
 दुत्तियज्झानविपाक ५ । १४ ॥
 दुत्तियज्झानसोतापत्तिमगगचित्त
 १ । ३० ॥
 दुत्तियज्झानिकचित्त २ । १९ ।
 २१ ॥
 दुत्तियारुण्य ९ । २१ ॥
 दुहेतुक ३ । ७ । ८ ॥ ४ । २१ ॥
 दुरेक्य ६ । ८ ॥
 देव ५ । १२ । १५ । १७ ॥
 देवतानुस्सति ९ । ८ ॥
 दोमनस्स २ । ११ ॥ ३ । २-
 ४ ॥ ७ । १६ ॥ ८ । ४ ॥
 दोमनस्ससहगत १ । ४ ॥ ३ ।
 ३ ॥ ४ । १७ ॥
 दोमनस्सिग्गिय ७ । १८ ॥
 दोस ५ । ४ । १३ । २६ ॥ ३ ।
 ५ । ८ ॥ ७ । १२ । १५ ॥ ९ ।
 ४० ॥
 दोसमूल १ । ६ ॥ २ । १४ ॥
 ५ । २४ ॥
 दोसकरित ९ । ३ । १२ ॥
 दार २ । ११ ॥ ३ । १ । १३ ।
 १४ ॥ ४ । २ । ४ । ६-९ ।
 ११ । १५ ॥ ५ । २० । २१ ।
 २५ । ३५ ॥ ७ । ४२ ॥

दारक्य ६ । ८ ॥
 दारसंगह ३ । १३ ॥
 दारिक ३ । १७ ॥ ४ । २४ । १६ ॥
 दिपधविज्झाण २ । ११ ॥ ३ ।
 ६ । ११ ॥ ६ । १८ ॥
 मिहेतुक ५ । ९ ॥ ७ । २३ ॥

घ

धम्म २ । १ । १६ । १८ । १९ ।
 २१ । २३-२७ । २९ ॥ ३ ।
 १ । १९ । २० ॥ ४ । १७ ॥ ७ ।
 १ । २४ । २६ । ३४ । ४१ ॥
 ८ । १३ । १५ । १९ । २२-
 २४ । २७ । ३१ । ३२ ॥ ९ ।
 ४४ ॥

धम्मदेसना ५ । २५ ॥
 धम्मधानु ७ । ३९ । ४१ ॥
 धम्मविषयसंघोसोग ७ । ३० ॥
 धम्मसवन ५ । २५ ॥
 धम्मनुपस्सनासत्तिपट्टान ७ ।
 २५ ॥

धम्मनुस्सति ९ । ८ ॥
 धम्मायतन ७ । ३८ । ४१ ॥
 धम्मारम्भण ३ । १९ ॥
 धरन्त ५ । ३७ ॥

धातु ३ । २५ । २६ ॥ ६ । ४ ।
 ५ । १३ । १५ । ३० ॥ ७ ।
 ३८ । ४१ । ४२ ॥ ८ । १६ ।
 २४ । २७ ॥

न

नय ८ । २-४ ॥ ९ । २४ । ३४ ।
 ३८ । ४५ ॥

नन्विषय ८ । ११ । १३ ॥
 नदीमोत ५ । ४० ॥ ६ । २५ ॥
 नानाव्ययिक ८ । १४ ॥
 नाम ८ । १२ । १ । १६ । २० ।
 २१ । ३१ । ३४ । ३७ । ३८ ॥
 नामरूप ८ । ४ । ७ । १४ । १७ ।
 २५ । २६ ॥ ९ । ३२ । ३३ ॥
 निष्कन्तस्त ६ । ३० ॥
 निष्कन्त ९ । १८ ॥
 निष्कन्तरूप ६ । ४ ॥
 निश्चयान १ । १ ॥ ३ । २० ॥ ६ ।
 ३० । ३१ ॥ ७ । ४२-४३ ॥
 ८ । ३२ ॥ ९ । ३६ ॥
 निश्चयानगोचर ३ । २३ ॥
 निश्चयानारम्भण ३ । २२ ॥
 निष्ठिषदात्राण ९ । २८ ॥
 निमित्त ५ । ३५ । ३७ । ३८ ॥
 ८ । ३३ । ३६ ॥ ९ । ५ ।
 १५-२० । २२ । ३७ ॥
 निम्मानरति ५ । ५ । १२ ॥
 नियतयोगि २ । १७ ॥
 नियम ४ । १८-२० ॥ ५ । १२ ॥
 निरय ५ । ४ ॥
 निरुद्ध ४ । १९ ॥ ५ । ३६ ॥ ८ ।
 १९ ॥
 निरोध २ । १ ॥ ४ । ९ । १९ ॥
 ५ । ४० ॥ ७ । ४० । ४३ ॥
 ८ । १० ॥
 निरोधस्तव ९ । ३६ ॥
 निरोधसमापन ९ । ४४ ॥
 निरोधसमापत्ति ४ । १९ ॥ ९ ।
 ४३ ॥

निम्सट ७ । ४२ ॥
 निम्सन्दकननिम्सन ८ । ७ ॥
 निम्सयपचय ८ । ११ । २० । ३४ ॥
 नीलकमिण ९ । ६ ॥
 नीलादि ९ । १२ ॥
 नीषरण ७ । ८ । १४ ।
 नेयमप्रज्ञानामप्रज्ञायनन १ । २१ ।
 २३ ॥ ५ । ७ । ९ । ४४ ॥
 नेयमप्रज्ञानामप्रज्ञायतनूपग ५ ।
 १० ॥

प

पक्षनूपनिम्सय ८ । १८ । १९ ॥
 पक्षानित ६ । १६ ॥
 पक्षिणक २ । ३ । ९ । १२ । २९ ॥
 पक्षिह ९ । ३४ ॥
 पक्षय ८ । १ । ४ । ११ । २१-
 २९ । ३१ । ३४ ॥
 पक्षयवृत्ति ८ । ३ ॥
 पक्षयपरिगृह ९ । ३३ ॥
 पक्षयसंग्रह ८ । २ ॥
 पक्षयनेनिस्मितमोड ९ । ३० ।
 पक्षवेकव्यग्राण ९ । ३६ । ४५ ॥
 पक्षवेकव्यगा ९ । १९ ॥
 पक्षसन्नमरण ५ । ३६ ॥
 पक्षुपट्टान ९ । ३२ ॥
 पक्षुपट्ट ५ । ३६ । ३७ ॥ ८ । ६ ॥
 पक्षुजात ८ । १५ । २७ । २८ ॥
 पक्षुजातपक्षय ८ । ११ ॥
 पक्षकिच ३ । ११ ॥
 पक्षकवन्ध ७ । ३६ ॥
 पक्षज्ञार ४ । ७ । ९ । १० ॥
 पक्षज्ञारापञ्चन १ । ९ ॥ २ । ११ ॥
 ३ । ६ । १५ । २५ ॥ ४ । ८ ॥

पद्यमहात्म्य १। १७-१९। ३० ॥
 २। १५। २१ ॥ ५। १४ ॥
 पद्यमहात्म्यमोक्षापत्तिमग्नयित
 १। ३० ॥
 पद्यमहात्म्यमग्नयित २। १९। २१ ॥
 पद्यविप्रमय ४। १६ ॥
 पद्यप्रस ८। ३३ ॥
 पद्यप्रसारम्भज ५। २८ ॥
 पद्यप्रति ३। २०-२२ ॥ ५। ३८ ॥
 ८। ३१-३६ ॥ ९। १८। २० ॥
 पद्य २। १६ ॥ ७। ३४ ॥
 पद्यप्रस ७। १९। २९ ॥
 पद्यप्रसिद्धि २। ७ ॥ ७। १८। २८ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। १० ॥
 पद्य १। ४ ॥ १। १३। २६ ॥ ३।
 ३। २५ ॥
 पद्यप्रसिद्धि १। ४ ॥ ३। ३३ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ४। २२। २३ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ७। १०। ११ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ७। ९ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ८। १० ॥
 पद्यप्रसिद्धि ८। २-४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९।
 २५। ३५ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। १८ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ५। १५।
 १८-२० ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। २८ ॥
 पद्यप्रसिद्धि २। २९ ॥ ३। ९-१२।
 १६। २१ ॥ ४। १ ॥ ५। २।
 ९-११। १५। १६। १८। २७-
 २९। ३२। ३५-४१ ॥ ६। ११।

२४। २५। २७। २८ ॥ ८। २६।
 २३। ३० ॥
 पद्यप्रसिद्धि ४। १७ ॥ ५। ४० ॥
 पद्यप्रसिद्धि ८। ३१ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ८। २। ३। ११ ॥
 पद्यप्रसिद्धि २। १७। १८। ३० ॥
 ५। ३। ९। १९। ४४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। ६। १४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। १४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि २। ३० ॥
 पद्यप्रसिद्धि २। १९। २१ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ३। १२ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ३। २५ ॥ ४। २४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। १६ ॥ ९। २१ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ६। २० ॥
 पद्यप्रसिद्धि ६। ४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। १६ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। ३२ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ३६ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। २५ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ६। ३१ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ३२ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। २४ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ५। ५। १२ ॥
 पद्यप्रसिद्धि १। ११ ॥ ६। ३२ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ४। १३ ॥ ९। २१-२३ ॥
 ९। ३६ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ५। १५। १६ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। ४। १३। १६ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ९। १८ ॥
 पद्यप्रसिद्धि ६। ६। २३ ॥

परिच्छेदरूप ६।५॥
 परित २।२४॥ ४।७।९।१२।
 १७।१९।२०॥ ५।३१।३७॥
 परित्तजवनवार ४।१२॥
 परित्तजवनयोपि ४।१९॥
 परित्तमुभ ५।६।१५।३१॥
 परित्ताभ ५।६।१५।३१॥
 परित्सारम्भण ४।१७॥
 परित्तेन ८।४॥
 परिपाक ९।३६॥
 परिबन्ध ९।३४।३५॥
 परिपाय ५।१९॥ ६।३०॥ ७।
 ४२॥ ९।१५॥
 परियोगान् ५।१०।४०॥
 परिरुद्ध ५।३५॥
 पयस ५।३५।३७॥ ६।२९॥ ७।
 १३॥ ८।३०।३६॥
 यवनि ४।१।१५।१९॥ ५।१४॥
 ६।२४।२८॥ ७।३५॥ ८।
 १५।२७॥
 यवनिज ६।१॥
 यवनिज्ज ६।२॥
 यवनिज्ज ४।१॥ ५।१॥
 यमाद् ३।३०।३५॥ ४।२४॥ ६।
 १।३।८॥ ८।२९॥
 यमादय ६।४॥
 यमादय ३।३५॥
 यम्य ३।३३।३४॥ ४।३७॥
 यम्य ३।३३।३४॥ ४।३७॥
 यमा ३।३९।४३।४७॥
 यमा ३।३९॥
 यमा ३।३९।४३।४७॥

३।२६॥ ४।८।११॥ ५।
 १९।२७।३०।३३॥
 पादिकंयित्त ५।३७॥
 पादिहारिय ४।१९॥
 पाणातिपात ५।२१।२४॥
 पानिमोक्षसंवरणो ९।३०॥
 पापक ७।२६॥
 पापभंग ७।१४॥
 पापाहेतुकमुत्त १।११॥
 पिमुगवाया ५।२२॥
 पीनकनि ९।६॥
 पीति १।१७।१८।३०॥ २।३।
 ११।१९।२१।२३-२७।२९॥
 ७।१६।३३-३५॥ ९।३४॥
 पीतिमोक्षो ७।३०॥
 पीडित ८।१०॥
 पुग्ग ४।१।२३॥ ५।८४८।
 १९।३३॥ ९।४२॥
 पुग्ग १।१७।१९।२०।२४।
 ३१॥ २।२४॥ ४।१५॥
 ५।३३॥
 पुग्ग ४।१५।२२॥ ५।८४॥
 पुग्ग ९।३९॥
 पुग्ग ९।१२॥
 पुग्ग ९।४४॥
 पुग्ग ५।३२॥
 पुग्ग ४।१२॥
 पुग्ग ९।४४॥
 पुग्ग ९।१८॥
 पुग्ग ८।१३॥
 पुग्ग ६।४४॥
 पुग्ग ८।३३॥

पुरितिग्नित ७।१८॥
 पुरेकान ८।१५।१७।२८॥
 पुरेकानपद्य ८।११।१६।०७॥
 पुष्ट ९।७॥
 पतिवित्त ५।४॥

फ

फमसकावा ५।२२।२४॥
 फल १।१७॥३।१०।२२।
 २३॥४।१९॥६।३०॥७।
 ४३॥९।३७।४५॥
 फलवित्त १।३०॥४।१९॥९।
 ३६॥
 फलतय ४।१४॥
 फलपद्य ८।८॥
 फलसमापति ९।३८।४३॥
 फल २।२॥७।२१॥८।४।
 ७॥

फुल्ल ३।९।१०॥
 फोहृष्व ३।१९॥६।४॥
 फोहृष्वधातु ७।३९॥
 फोहृष्वायतन ७।३८॥
 फोहृष्वारम्भ ३।१९॥

ब

बल ७।१९।२३।२४।२९॥
 बहिष्ठा ६।२२॥
 बहुवित्तवर्णन ४।८॥
 बाहिर ६।७।८॥
 बाहुल्य ५।३५॥
 बाहुल्यवृत्ति ५।२१-२३॥
 बुद्धगुण ९।२२॥
 बुद्धानुवृत्ति ९।८।१२।१३॥
 बुद्धिचरित ९।३।१२॥

बुध १।३१॥५।४१॥
 बोजांग ७।३०॥
 बोधिपक्षिगणसंग्रह ७।२।२५॥
 ब्यापाद ५।२३।२४॥७।६॥
 ९।४१॥

ब्यापादनीवरण ७।८॥
 ब्रह्मपात्रिस्त ५।६।१५।३१॥
 ब्रह्म पुरोहित ५।६।१५।३१॥
 ब्रह्मबहाव ९।९॥

भ

भगवा ४।१९॥
 भोगप्राण ९।२८॥
 भयप्राण ९।२८॥
 भयद्व ९।३४॥
 भय ५।३५।३६।४०।४१॥
 ७।१३॥८।४।७-९॥
 भयग ३।९-११।१४।१६।२१॥
 ४।८।९।११।१३।१७॥
 ५।१०।११।१४।१६।१८।
 ३७।४१॥६।१२॥९।३६॥
 भयंगवर्णन ५।३६॥
 भयंगवल्लन ४।९।११॥
 भयंगतरित ४।२६॥
 भयंगपात ४।८।९।११।१३।
 १७।१९॥९।३६।४५॥
 भयंगसंतति २।४०॥
 भयंगसोत ४।८।१९॥
 भयंतर ५।३५।३६॥६।२७॥
 भययोग ७।५॥
 भयरागसंयोजन ७।११॥
 भयरागानुसंध ७।९॥
 भवात् १।७।३॥

मयोध ७।४॥
 मात ५।१५॥
 माय ६।६।८।२४॥
 मायश्मक ६।२८॥
 मायना ५।२५।२६॥ ८।३३॥
 ९।१।४।१२-१४।१६-१८
 ।३६॥

मायश्म ६।४॥
 भित्तोभा ७।२६॥
 भृमनिमित्त ५।११॥
 भृ ६।४।६।८०८।३३॥
 भृम ६।४॥
 भृमि ४।१।२४।२५॥ ५।२-
 ४।८।१०।१४।१६।२०॥
 ८।३३।३५॥
 भृ ६।३०॥ ३।४।९॥ ५।
 २६॥ ६।३।९॥ ७।४०॥
 भृम ८।३०॥

म
 मात २।३०॥ ३।२५।२३।
 २५॥ ४।१०।२०।३।३०।
 ३।३०।३३।३३१०।३४।
 ३६।३०।३९॥ ४०॥
 मात ३।३०।२३।२४।३३॥
 ८।३४॥
 मात ८।१३॥
 मात ९।३६॥
 मात १०।३६॥
 मात ११।३६॥
 मात १२।३६॥
 मात १३।३६॥
 मात १४।३६॥
 मात १५।३६॥
 मात १६।३६॥
 मात १७।३६॥
 मात १८।३६॥
 मात १९।३६॥
 मात २०।३६॥
 मात २१।३६॥
 मात २२।३६॥
 मात २३।३६॥
 मात २४।३६॥
 मात २५।३६॥
 मात २६।३६॥
 मात २७।३६॥
 मात २८।३६॥
 मात २९।३६॥
 मात ३०।३६॥

मात ८।६॥
 मात २।२४॥ ५।३१॥
 मात ९।१६॥
 मात ६।२०॥
 मात ६।२६॥
 मात २।२४॥ ३।१३।१४।२१॥
 ४।५-७।११।१२॥ ५।
 २३॥
 मात २।२॥
 मात ३।३८।४१॥
 मात ७।१८॥
 मात ५।५।११।१२॥
 मात ५।२०।२३।२५।
 २६॥
 मात ३।१३।१६॥ ४।७।
 ११।१२॥ ५।२५।३३॥
 ८।३६॥ ९।१०।३९॥
 मात ४।६॥
 मात १।९॥ ३।
 १०।१३॥
 मात ३।२०॥ ७।३९॥
 मात २।२९॥ ३।
 ११।१२।२२॥
 मात ४।५॥
 मात ३।२५॥ ७।
 ३९॥
 मात ४।६॥
 मात ३।२१॥
 मात ६।१३॥
 मात ४।३९॥
 मात ५।३६।३७।३८।
 ८।४।५।६।७।८।९।१०।११।१२।१३।१४।१५।१६।१७।१८।१९।२०।२१।२२।२३।२४।२५।२६।२७।२८।२९।३०।३१।३२।३३।३४।३५।३६।३७।३८।३९।४०।४१।४२।४३।४४।४५।४६।४७।४८।४९।५०।५१।५२।५३।५४।५५।५६।५७।५८।५९।६०।६१।६२।६३।६४।६५।६६।६७।६८।६९।७०।७१।७२।७३।७४।७५।७६।७७।७८।७९।८०।८१।८२।८३।८४।८५।८६।८७।८८।८९।९०।९१।९२।९३।९४।९५।९६।९७।९८।९९।१००॥

रणशान ४ । १९ ॥ ५ । ३५ ॥
 ६ । २६ ॥
 रणानुगति ९ । ८ ॥
 रणासन्नपीथि ५ । ३७ ॥
 रणुपपत्ति ५ । २ । ३४ ॥
 रम्गत २ । १५ । १८ । २१ । २२ ॥
 ३ । ३ । ७ । १७ । २२ ।
 २३ ॥ ४ । १३ ॥ ५ । ३३ ।
 ३८ ॥
 रत्नमज्जवन ४ । १९ ॥
 रत्नतविपाक ३ । ११ ॥
 रत्नमममापत्ति ९ । ४४ ॥
 रत्नारम्भण ३ । २२ ॥
 रत्न ४ । ७ ॥
 राघव ५ । ६ । १५ । ३१ ॥
 राभूत ६ । ३ ॥ ८ । २२-२४ ॥
 रामुनि ८ । १० ॥
 राविपाक ३ । १० । २५ ॥
 ४ । २१ ॥ ५ । ११ । २८ ॥
 रत्ति ६ । ३१ ॥
 रत्न २ । ४ । १३ । १७ । २५ ॥
 ७ । १२ ॥
 रत्नम १ । २९ ॥ ५ । १८ । ३६ ।
 ४० ॥
 रत्नसंयोजन ७ । १० । ११ ॥
 रत्नानुमय ७ । ९ ॥
 रत्नधार ५ । २१ ॥
 रत्नदिष्टि ५ । २३ । २४ ॥
 ७ । १७ ॥
 रत्नधारायाम ७ । १७ ॥
 रत्नसंकेत ७ । १७ ॥
 रत्नममाधि ७ । १७ ॥
 रत्न २ । ४ । १३ । १७ । २६ ॥

मिस्तकसेगह ७ । २ । १५ ।
 २४ ॥
 मुन ९ । २९ ॥
 मुशिनुकम्पताम्राण ९ । २८ ॥
 मुदिता २ । १५ । २१ ॥ ९ । ९ ॥
 मुदुता ६ । ५ ॥
 मुस्तापाद ५ । २२ ॥
 मुज ५ । २४ ॥ ८ । ५ । ९ । १० ॥
 मिता ९ । ९ । १४ ॥
 मोषधार ४ । ९ ॥
 मोमूद १ । ५ ॥ २ । ११ ॥ ३ । ७ ।
 मोह २ । ४ । १३ ॥ ३ । ५ । ८ ॥
 ७ । १२ । १५ ॥ ९ । ४० ॥
 मोहधरित ९ । ३ । १२ ॥
 मोहमूल १ । ६ ॥
 य
 यथासंभव २ । १८ ॥
 यमकपाटिहारिय ४ । १९ ॥
 याम ५ । ५ । १२ ॥
 यावतायुक्त ४ । २६ ॥
 योग २ । १८ ॥ ७ । ५ । १४ ॥
 योजना ६ । २३ ॥
 योनि ५ । ४ ॥
 र
 रय ८ । ३३ ॥
 रयवर्क ५ । ४० ॥
 रत्न ३ । १९ ॥ ६ । ४ । ८ ॥ ९ ।
 ३२ ॥
 रत्नधानु ७ । ३९ ॥
 रत्नायतन ७ । ३८ ॥
 रत्नारम्भण ३ । १९ ॥
 रत्न ८ । १९ ॥ ९ । ४० ॥

रागचरित ९ । ३ । १२ ॥
 राजपुत ८ । ३५ ॥
 रूप १ । १ । २९ ॥ ३ । १० ।
 १९-२२ । २६ ॥ ४ । ८ ।
 २५ ॥ ५ । १४ । ३५ ॥ ६ ।
 १ । ३-८ । १३ । १४ । २४-
 २६ । २८ । ३२ ॥ ७ । २२ ।
 ४२ ॥ ८ । १२ । १४-१७ ।
 २०-२२ । २४ । २५ । २७ ।
 ३० । ३१ । ३५ ॥ ९ । २३ ।
 ३२ । ३३ ॥
 रूपकलाप ६ । १७ ॥
 रूपकखण्ड ७ । ३६ ॥ ८ । ३२ ॥
 रूपजीवित ८ । २८ ॥
 रूपजीवितिन्द्रिय ८ । २६ ॥
 रूपधम्म ४ । ८ ॥ ८ । ३२ ॥
 रूपधातु ७ । ३९ ॥
 रूपवटिसंधि ५ । ३८ ॥
 रूपपरंपरा ६ । २६ ॥
 रूपव्यवृत्ति ६ । २८ । २२ ॥
 रूपरागसंयोजन ७ । १० ॥
 रूपरूप ६ । ४ ॥
 रूपलोक ३ । २४ ॥ ५ । २७ ।
 २८ ॥ ६ । २८ ॥
 रूपविभाग ६ । ९ ॥
 रूपसमुद्धान ६ । १० ॥
 रूपसमुद्धानवय ६ । १६ ॥
 रूपसमुद्देश ६ । ६ ॥
 रूपायतन ६ । ८ ॥ ७ । ३८ ॥
 रूपारम्भ ३ । १९ ॥ ४ । ८ ॥
 रूपव्यवृत्ति १ । २ । १७-२० ।
 ३१ ॥ ३ । २५ ॥ ४ । २४ ॥

५ । १९ । २५ । ३१ । ३९ ॥
 ६ । ११ ॥ ९ । १४ । १९ ।
 २३ ॥
 रूपव्यवृत्तिवटिसंधि ५ । ९ । १४ ।
 ३७ ॥
 रूपव्यवृत्तिमूर्ति ४ । २४ ॥ ५ । ३ ।
 ६ ॥
 रूपि ६ । २९ ॥
 रूपपादानकखण्ड ७ । ३७ ॥
 ल
 लक्षण ६ । ६ । १६ । २३ ॥
 ७ । १ ॥ ९ । २६ । ३२ । ३६ ॥
 लक्षणतय ९ । ३४ ॥
 लक्षणरूप ६ । ५ । १५ ॥
 लक्षणवय ४ । ८ ॥
 लघुकल्पवृत्ति ४ । १९ ॥
 लघुता ६ । ५ । १५ । १९-२१ ॥
 लोक ३ । २४ ॥ ५ । २७ ।
 २८ ॥ ६ । २४ । २५ । २८ ॥
 ८ । ३६ ॥ ९ । ४० ॥
 लोकिय २ । १५ ॥ ६ । ७ ॥
 लोकुत्तर १ । २ । २५ । ३० ॥ २ ।
 १५ । १९ ॥ ३ । ३ । ७ । १७ ।
 २२ ॥ ४ । १३ ॥ ६ । ३० ॥
 ७ । ३५ । ४३ ॥
 लोकुत्तरव्यवृत्ति ४ । २२ ॥
 लोकुत्तरविपाकवित १ । २६ ॥
 लोम २ । ४ । १३ । २५ ॥ ३ । ३ ।
 ५ । ८ ॥ ७ । १२ । १५ ॥
 लोममूल १ । ६ ॥ २ । १४ ॥ ५ ।
 ५४ ॥
 लोमसङ्गत १ । ३ ॥

लोहितक ९।७॥

लोहितकसिण ९।६॥

य

बबोकम्म ५।२०।२२।२५॥

बबोघोस ८।३६॥

बबोद्वार ५।२२।२५॥

बबोविज्रसि ५।२२॥६।

५।१९॥

बह ७।४३॥८।५।९।१०॥

बण ६।८॥

बभू ३।१।२४-२६॥४।२।

४॥६।४।२८॥७।१४॥

८।१६।२२-२४।२७॥

बभुवसक ६।१८।२४॥

बभुधम्म ७।१॥९।१८॥

बभुरूप ६।८॥

बभुसगह ३।२४॥

बभत्यान ९।२।१०।१२।१३॥

बाबा ५।२२।२४॥७।१७।

३१॥

बाग ६।३०।३१॥

बापाम ७।१७।२६।३१-३३॥

बापोकसिण ९।६॥

बापोधानु ६।४॥

बिघार ६।६।२९॥

बिघारक ६।५॥

बिघावितक ९।७॥

बिबिगलक ९।७॥

बिगतपण ८।११।१३॥

बिगलजण १।२९॥९।९।२३॥

बिघार १।१७।१८।३०॥२।

३।११।१९।२१॥७।१६।

९।१९॥

बिबिकिच्छा १।५॥२।४।११।

१३।१७॥४।२२॥७।१२।

२३॥९।३९॥

बिबिकिच्छानीवरण ७।८॥

बिबिकिच्छानुसय ७।९॥

बिबिकिच्छामंयोजन ७।१०।

११॥

बिबिच्छक ९।७॥

बिज्रमानपज्रसि ८।३४।३५॥

विज्रसि ५।२१-२३॥६।५।

६।८।१२।१५।१९॥

विज्रसिरूप ६।५॥

विज्रजान २।११।२९॥३।३।

६।९।१७।२२।२५॥४।

२।५।३।८॥७।२१।

२३।३९।४२॥८।४।७।

८।१६।२६।२७।३६।

९।२१॥

विज्रमाणबलम ७।३६॥

विज्रमाणभावतन १।२१।२२।

२३॥५।७।१७॥

विज्रमाणधानु ३।२५॥७।४१॥

८।१६।२४॥

विज्रमाणपादानबलम ७।३७॥

वितक १।१७।१८।३०॥२।

३।११।१९।२१॥७।१६॥

९।१९॥

वितकचरित ९।३।१२॥

वित्थार २।३०॥४।१०॥

विनिपातिवासुर ५।११।१२॥

विनिष्क्रीडक ६।८॥
 विनीलक ९।७॥
 विपल्लासनिमित्त ९।३७॥
 विपस्सना ९।१।२८।३४-३८॥
 विपस्सनाकम्महान ९।२५।४५॥
 विपस्सन्त ९।३८।४४॥
 विपाक १।१८।२८॥२।२३॥
 ३।३।१०।११।१७।२२।
 २५॥४।१६।२१॥५।१०।
 ११।१४।१६।२८-३०॥६।
 १२॥८।१९।२२।२३।२७॥
 विपाककषण्ण ८।१४॥
 विपाकपमय ८।११॥
 विपाकवट्ट ८।९॥
 विपुण्ड्रक ९।७॥
 विप्ययुत्तपमय ८।११।२०।२७॥
 विभाग ४।२५॥६।२।९॥
 ८।१॥
 विमूल ४।७।११।१३।१८॥
 विमोक्ष ९।३८॥
 विमोक्षमुखा २।२९।३७॥
 विरति २।६।१५।१७।२३।
 २४॥
 विरतिस्त २।२१॥७।३३।
 ३४॥
 विरिय २।३।११।२९॥७।३४॥
 विरियवत् ७।१९।२९॥
 विरियसंशोभन ७।३०॥
 विरियाधिपति ७।२०॥
 विरिविद्विपाद ७।२७॥
 विरिविद्विषय ७।१८।२८॥
 ६।६।८॥

विसयव्यवृत्ति ४।२।३।९॥
 विसुद्धि ९।२५।३०-३३।३५।
 ३६॥
 वित्तसक २।२४॥
 वीतराम ४।१५॥
 वीथि ४।२।६।९।१०।१५।
 १९॥५।३७।४१॥८।
 १६।३६॥९।३६॥
 वीथिविस्त ४।९।१०।१२।१५।
 २४।२५॥५।१।३६।४०॥
 वीथिमुत्त ४।३॥
 वीथिमुत्तमंगद ५।२॥
 वीमेत्ताधिपति ७।२०॥
 वीमेत्तद्विपाद ७।२७॥
 वीमेत्ताकार ८।८॥
 वुट्ठान ४।१९॥९।३७।४५॥
 युत्त ७।१।१४॥
 येदना १।१५॥२।२॥३।१।
 २।४॥७।४२॥८।४।७।
 ३५॥
 येदनाकषण्ण ७।३६॥
 येदनानुपस्सनामतिपट्टान ७।
 २५॥
 येदनुपादानकषण्ण ७।३७॥
 येत्थायस ५।२५॥
 येहण्ण ५।६।१५।३१॥
 योद्धपन ८।२९॥३।६।९-११।
 १५।१७।२२॥४।८।९५॥
 ६।१२॥
 योमिस्सक ८।३५॥
 योहार ३।२३॥

स

- सवपादितेसनिष्पानधानु ६।३०॥
 संयोजन ७।१०।११।१४॥
 संसेदन ६।२४॥
 ससट ८।३३॥
 सकदागामि ५।८॥९।४०॥
 सकदागामिकल १।२६॥
 सकदागामिमग १।२५।३०॥
 ९।४०॥
 संकल्प ७।१७।३१।३३-३५॥
 संकेत ८।३६॥
 संसत ६।७॥८।१।३१॥
 संसा ५।२५॥
 संसार ५।३०।३६॥८।४।
 २-९॥९।३४।४४॥
 संसारकल ७।३६॥
 संसारपादानकल ७।३७॥
 संसारपेवला ९।२८।३६॥
 संखेप ८।५॥
 संगह २।१७-१९।२९॥३।९॥
 ४।१॥६।२-४॥७।२।
 १४।१५।२४।२५।३३॥
 ९।२॥
 संयानुस्तति २।८॥
 संयान २।२॥७।४२॥९।२।
 १०।१२।१३॥
 संयानकल ७।३६॥
 संयानविराग ५।३१॥
 संयानपादानकल ७।३७॥
 सति २।५॥७।१७।३१।३३॥
 सतिमित्र ७।१८।२८॥
 सतिपट्टन ७।२५।३२॥

- सतिपल ७।१९।२९॥
 सतिसंयोजन ७।३०॥
 सत (साव) ७।१७।१८॥५।
 १४॥६।२४॥
 सतपञ्चति ९।२९॥
 सतकलपुत्रम ९।३९॥
 सदित ५।३३॥
 सद ३।१९।२०॥६।४।१५।
 १९।२०।२२।२८।२९॥
 साधानु ७।३९॥
 साधनक ६।२०॥
 साधयतन ७।३८॥
 साधारमण ३।१९॥
 सधम्म १।१॥
 सदा २।५॥७।३३।३४॥८।
 १९॥
 सदायति ९।३।१२॥
 सदावत ७।१९।२९॥
 सदिग्धिय ७।१८।२८॥
 सतिवस्तनरूप ६।८॥
 संतति ५।४०।४१॥३।५॥९।
 ३४।४४॥
 संतान ६।११॥
 संतिकेरूप ६।८॥
 संतीरण १।७।८॥२।११॥३।
 ६।९-११।१५।२५॥४।
 ८।१६।१७॥५।१०।११॥
 संधि ५।१।४१॥
 सत्यय ६।७॥९।३४॥
 सत्यद्विरूप ६।८॥
 सत्पाय ९।१२॥
 सत्यवितसाधारण २।२॥

विनिर्दिष्टमौल्यरूप ६।८॥
 विनीतक ९।७॥
 विपद्भासनिमित्त ९।३७॥
 विपस्तना ९।१।२८।३४-३८॥
 विपस्तनाकम्महान ९।२५।४५॥
 विपस्नग्न ९।३८।४४॥
 विराक १।१८।२८॥ २।२३॥
 ३।३।१०।११।१७।२२।
 २५॥ ४।१६।२१॥ ५।१०।
 ११।१४।१६।२८-३०॥ ६।
 १२॥ ८।१९।२२।२३।२७॥
 विपाककथय ८।१४॥
 विपाकपथ ८।११॥
 विपाकवट्ट ८।९॥
 विपुत्रक ९।७॥
 विजयुत्तपथ ८।११।२०।२७॥
 विवाग ४।२५॥ ६।२।९॥
 ८।१॥
 विभूत ४।७।११।१३।१८॥
 विमोक्त ९।२८॥
 विमोक्तमुल ९।२९।३७॥
 विरति २।६।१५।१७।२३।
 २४॥
 विरतिन २।२१॥ ७।३२।
 ३४॥
 विरिच २।३।११।२९॥ ७।३४॥
 विरियवट ७।१९।२९॥
 विरिचमोक्तम ७।३०॥
 विरियाधिवि ७।२०॥
 विरिविदिपाद ७।२७॥
 विरिविदिपाद ७।१८।२८॥
 विनय ६।९।८॥

विसयव्यति ७।२।३।९॥
 विस्तृष्टि ९।२५।३०-३३।३५।
 ३६॥
 वित्तक २।२४॥
 चोतराग ४।१५॥
 घोषि ४।२।६।९।१०।१५।
 १९॥ ५।३७।४१॥ ६।
 १६।३६॥ ९।३६॥
 घोषिचित ४।९।१०।१२।१५।
 २४।२५॥ ५।१।३६।४०॥
 घोषिमुत्त ४।३॥
 घोषिमुत्तमंग ५।२॥
 घोर्मनाधिपति ७।२०॥
 घोर्मतिदिपाद ७।२७॥
 घोमनाकार ८।८॥
 गुह्य ४।१९॥ ९।३७।४५॥
 गुत्त ७।१।१४॥
 घटना १।१५॥ २।२७३।१।
 २।४५७।४७८।४।७।
 ३९॥
 वेदनाकथय ७।३६॥
 वेदनामुपपन्नगानिपट्टन ७।
 २५॥
 वेदमुगाशनकथय ७।३७॥
 वेद्यावट ५।२५॥
 वेदनाकथय ५।१५।१६।१७॥
 वेदना ५।२९॥ ६।१५-१७।
 १८।१७।२२५॥ ८।९॥
 ६।१२॥
 वीरिच ८।१५॥
 वाहार ३।२३॥

स

सवपादिसेसनिष्ठानपातु ६।३०॥
 संयोजन ७।१०।११।१४॥
 संसेदज ६।२४॥
 सफट ८।३३॥
 सकशागामि ६।८०९।४०॥
 सकशागामिकल १।२६॥
 सकशागामिमग १।२५।३०॥
 ९।४०॥
 संशय ७।१७।३१।३३-३५॥
 संवेत ८।३६॥
 संजन ६।७॥८।१।३१॥
 संया ६।२५॥
 संयार ६।३०।३६॥८।४।
 १-९॥९।३४।४४॥
 संयारकसम्भ ७।३६॥
 संयारपादातकसम्भ ७।३७॥
 संयारपेकया ९।२८।३६॥
 संखेप ८।५॥
 संगह २।१७-१९।२९॥३।९॥
 ४।१॥६।२-४॥७।२।
 १४।१५।२४।२५।३३॥
 ९।११॥
 संपानुस्सति ९।८॥
 संज्या ९।११॥७।४१॥९।२।
 १०।१२।१३॥
 संज्याकसम्भ ७।३६॥
 संज्याविराम ६।३१॥
 संज्यापादातकसम्भ ७।३७॥
 सति २।५॥७।१७।३१।३३॥
 सतिगिरय ७।१८।२८॥
 सतिपदान ७।२५।३२॥

सतियल ७।१९।२९॥
 सतिसंयोजन ७।३०॥
 सत (साय) ४।१७।१८॥५।
 १४॥६।२४॥
 सतपञ्जति ९।२९॥
 सतपञ्जतुपदम ९।३९॥
 सतिस ६।३३॥
 सह ३।१९।२०॥६।४।१५॥
 १९।२०।२२।२८।२९॥
 सहपातु ७।३९॥
 सहनवक ६।२०॥
 सहायतन ७।३८॥
 सहारम्भण ३।१९॥
 सद्गम १।१॥
 सदा २।५॥७।३३।३४॥८।
 १९॥
 सदापरित ९।३।१२॥
 सदायल ७।१९।२९॥
 सदिगिरय ७।१८।२८॥
 सतिदस्समक ६।८॥
 संतति ६।४०।४३॥५।५॥९।
 ३४।४४॥
 संतान ६।११॥
 संतिकेरुप ६।८॥
 संतीरण १।७।८॥२।३३॥३।
 ६।९-११।१५।२५॥४।
 ८।१५।१७॥६।१०।१२॥
 संधि ६।१।४१॥
 सपय ६।७॥९।३४॥
 सपयिरुप ६।८॥
 सपय ९।१९॥
 सम्भवितसाधारण २।२।

सम्यक्संग्रह ७।२।४३ ॥
 समाय ३।१॥६।३० ॥
 समायत्त ६।१६ ॥
 समायरूप ६।४ ॥
 समय ९।१।२।११ ॥
 समयकम्मट्ठान ९।२।२४ ॥
 समनन्तरपद्य ८।११।१३ ॥
 समाधि ७।३१।३३।३४ ॥९।
 १५।१८।१९।३१ ॥
 समाधिन्द्रिय ७।१८।२८ ॥
 समाधियुक्त ७।१९।२९ ॥
 समाधिसंयोज्झंग ७।३० ॥
 समापन्न ९।१९।४३ ॥
 समापत्ति ४।१९ ॥ ९।३८।
 ४३।४५ ॥
 समाप्त ४।१ ॥
 समुगादित ९।१७ ॥
 समुद्य ७।१ ॥
 समुद्यसंग्रह ७।२ ॥
 समुद्धान ६।२।१०-१२।१६।
 १८-२३।२५।२६।२८ ॥
 ८।३० ॥
 समुद्य ७।४०।४३ ॥ ८।४ ॥
 समुद्यसद्य ९।३६ ॥
 समुत्त ६।२।६ ॥
 समुत्पाद ८।१० ॥
 समोधान ८।२९ ॥
 संपटिच्छन १।७।८ ॥ २।११ ॥
 ३।६।९।१०।१५।२५ ॥
 ४।८।१६ ॥
 संपुत्तपद्य ८।११।१३ ॥
 संपयोग २।९।१५।३० ॥

संकल्पलाप ५।२२ ॥
 संयोज्झंग ७।३० ॥
 संमय ४।१७।२३ ॥ ८।३१ ॥
 संभारसंनियेसाकार ८।३३ ॥
 सम्मन्पधान ७।२६।३२ ॥
 सम्मत्तनत्राण ९।२८।३४ ॥
 सम्मत्तरूप ६।४ ॥
 सम्माभाजीय २।६ ॥ ७।१७।
 ३१ ॥
 सम्माकम्मन्त २।६ ॥ ७।१७।
 ३१ ॥
 सम्मादिट्ठि ७।१७।३१।३३ ॥
 सम्मावाचा २।६ ॥ ७।१७।३१ ॥
 सम्मायायाम ७।१७।३१।३२ ॥
 सम्मासंकल्प ७।१७।३१ ॥
 सम्मासत्ति ७।१७।३१।३३ ॥
 सम्मासमाधि ७।१७।३१ ॥
 सम्मासंबुद्ध १।१ ॥
 सरत्त ९।३८ ॥
 सल्लक्षणरूप ६।४ ॥
 सयन ३।९।१० ॥
 ससंघार २।१४ ॥
 ससंघारिक १।३।४।१२-१४ ॥
 २।१३।२६ ॥
 सहजात ५।३६ ॥ ८।१४।२५।
 २६।२८ ॥
 सहजातपद्य ८।११।२०।२२ ॥
 सहजातरूप ८।२२।२४।२७।
 ३० ॥
 सहजानाधिपति ८।२१ ॥
 सहेतुक १।१३-१५ ॥ २।१५।
 २४ ॥ ३।६ ॥

सोमनस्त ३।२।४।११॥-४।
१७॥६।१२॥७।१६॥

सोमनस्तसद्वगत १।३।८।९।
१२।१४॥३।३।४।१३।
१४।१६॥

सोमनस्तपटिसंधिक ४।१७॥

सोमनस्तिसन्निध ७।१८॥

इ

हतपिक्वितक ९।७॥

ददय ३।२४।२५॥६।६।८।१५॥

ददय ३।२४॥

ददय ३।२४॥

दमन २।२९॥३।३।६।२२।

२५॥४।२४॥६।१२॥

दमितुपादचित १।९॥

दानि ६।२४॥

दिरि २।५॥

दिरिय ७।१९॥

दीन ९।३६॥

देहिम ४।१४।२४॥५।३९॥

देतु ३।१।५।८॥७।१५।२४॥

८।८।१४॥

देतुपद्य ८।१२।१४॥

गाथानुक्रमो

अ-

तिस्रं सत्तिस २ । २४ ॥
या लोभमूलानि १ । ६ ॥
योसति कामेसु ६ । २९ ॥
सद्धिं तथा द्वे च ३ । १२ ॥
रस पद्मरस ६ । १६ ॥

ते हेतवो पञ्च ८ । ८ ॥
या यस्तानुसारेण ८ । ३६ ॥
तरे ज्ञानधम्मा २ । २४ ॥
रया नोपलम्भन्ति ५ । ८ ॥
तीति धीयिचित्तानि ४ । २५ ॥
नेवखानं चतुष्पत्ता ४ । २३ ॥
तसारं सत्तसार ५ । ३० ॥
देतुकद्वारसेक ३ । ८ ॥
देतुकेसु सत्तारथ २ । ३० ॥

आ

यत्पचुतिया होमि ५ । ३९ ॥
लम्बनपपभेदेन १ । २४ ॥
सत्तानं समुत्पादा ८ । १० ॥
सत्तयोपाययोगा ७ । १४ ॥

इ

येवमट्टधीस ६ । ९ ॥
येवे मतसत्तानं ६ । २७ ॥
ति चित्तं चेतसिकं ६ । ३२ ॥
ति तेकालिका धम्मा ८ । ३१ ॥
त्यमेवमनवुत्ति १ । २९ ॥
त्यं विस्तारिवुत्तानं २ । ३० ॥
त्यं महम्मत्तं पुञ्जं ५ । ३३ ॥
द्विधिं दिव्यसोतं ९ । २४ ॥
इत्ता-मच्छेद-बुवकुत्ता २ । १७ ॥

ए

यत्तारिकचित्तानि ३ । १८ ॥
यत्तारिकचित्तानि ३ । ३१ ॥
यत्तारिकचित्तानि ३ । ३१ ॥

पकूनवीसद्वारस २ । २८ ॥

पकूनवीसति धम्मा २ । १६ ॥

पत्तावता विभत्ता द्वि ६ । ११ ॥

ओ

ओभासो पीति पत्तसिद्धिं ९ । १४ ॥

फ

कम्मचित्तोत्तुकाद्वार ० ६ । २३ ॥

कलापानं परिच्छेद ० ६ । २३ ॥

कामे जवनसत्तार ० ४ । १८ ॥

कामे सेवीस पादानि १ । १६ ॥

च

चतुष्पञ्चासथा कामे १ । २९ ॥

चतुष्पञ्चासथा कामे १ । २९ ॥

चत्तारोधिपत्तो बुत्ता ७ । २४ ॥

चित्तुत्पादानमिच्छेव ४ । १३ ॥

छ

छत्तिसति तथा तीणि ३ । १८ ॥

छत्तिस पद्धतिसाय २ । २० ॥

छत्तिसानुत्तरे धम्मा २ । १८ ॥

छद्दा नामं तु नामस्स ८ । १२ ॥

छन्दो चित्तमुपेक्खा ७ । ३३ ॥

छम्बिसुद्धिकमेनेवे ९ । ३६ ॥

छवत्थु निस्सिता कामे ३ । २६ ॥

छत्तद्धिं पञ्चपञ्चास २ । १२ ॥

छ हेतु पञ्च सान्ना ७ । २४ ॥

छत्तेवानुसया होमि ७ । १४ ॥

ज

जायमानादिद्वारानं ६ । १६ ॥

झ

ज्ञानंनयोनभेदेन १ । ३१ ॥

ट

तत्त्व-बुत्ताभिधम्मत्ता १७ २ ॥

सोमनस्त ३।२।४।११॥४।

१७॥६।१२॥७।१६॥

सोमनस्तसहमत १।३।८।९।

१२।१४॥३।३॥४।१३।

१४।१६॥

सोमनस्तपटिसंधिक ४।१७॥

सोमनस्तिन्द्रिय ७।१८॥

ह

हतयिक्रितक ९।७॥

हृदय ३।२४।२५॥६।६।१५॥

हृदयरूप ६।४॥

हृदययत्तु ६।४॥

हसन २।२९॥३।३।६।२२।

२५॥४।२४॥६।१२॥

हसितुष्पादचित्त १।९॥

हानि ६।२४॥

हिरि २।५॥

हिरियल ७।१९॥

हीन ९।३६॥

हेडिम ४।१४।२४॥५।३९॥

हेतु ३।१।५।८॥७।१५।२४॥

८।८।१४॥

हेतुपथय ८।११।१४॥

गायानुक्रमो

अ-

अद्वितिते सत्तितित २ । २४ ॥
 अद्वधा लोभमूयाति १ । ६ ॥
 अद्वधोसति कामेसु ६ । २९ ॥
 अद्वसद्वि तथा द्वे च ३ । १२ ॥
 अद्वारस पसरस ६ । १६ ॥
 अतोते हेतुं चो पञ्च ८ । ८ ॥
 अरथा यस्तानुसारेण ८ । ३६ ॥
 अनुसारे ज्ञानधम्मा २ । २४ ॥
 अरिया भोपलम्भति ५ । ८ ॥
 असोति धोचिचित्तानि ४ । २५ ॥
 असेकपानं वतुचला ० ४ । २३ ॥
 असंसार ससंसार ० ५ । ३० ॥
 अहेनुकद्वारसेक ० ३ । ८ ॥
 अहेनुपेसु सवसर २ । ३० ॥

आ-

आदप्पपुतिया होमि ५ । ३९ ॥
 आलम्बनप्पभेदेन १ । २४ ॥
 आसवानं समुत्पादा ८ । १० ॥
 आसथोपा च योगा च ७ । १४ ॥

इ-

इधेयमद्वधीस ० ६ । ९ ॥
 इधेये मतसत्तानं ६ । २७ ॥
 इति चित्तं चेतसिकं ६ । ३२ ॥
 इति तेकालिका धम्मा ८ । ३१ ॥
 इत्यमेव सननुनि ० १ । २९ ॥
 इत्ये वित्ताविपुत्तानं २ । ३० ॥
 इत्ये महम्मते पुज्य ५ । ३३ ॥
 इद्विधिं दिव्यसोते ९ । २४ ॥
 इस्ता-मच्छेर-कुक्कुष्ठ २ । १७ ॥

ए-

एवमारिचिचित्तानि ३ । १८ ॥
 एवाएसविधे तस्मा २ । ३१ ॥
 एकुप्पादनिरोधा च २ । ३१ ॥

पकूनधीसद्वारस २ । २८ ॥

पकूनधीसति धम्मा २ । १६ ॥

पत्तावता विभक्ता द्वि ६ । १ ॥

ओ

ओभासो पीति पस्तदि ९ । १४ ॥

क

कम्मचित्तोत्तुकाहार ० ६ । २३ ॥

कलापानं परिच्छेद ० ६ । २३ ॥

कामे जयनससार ० ४ । १८ ॥

कामे सेवीस पाकानि १ । १६ ॥

च

चनुपप्प्यासथा कामे १ । २९ ॥

चनुमगाप्पभेदेन १ । २७ ॥

चत्तारीधिपती बुत्ता ७ । २४ ॥

चित्तुप्पादानमिधेयं ४ । २ ॥

छ-

छत्तिसति तथा तीणि ३ । १८ ॥

छत्तिस पञ्चतिसाय २ । २० ॥

छत्तिसानुसारे धम्मा २ । १८ ॥

छदा नामं तु नामस्त ८ । १२ ॥

छन्दो चित्तमुपेक्षा च ७ । ३३ ॥

छम्पिसुद्धिफमेनेवे ९ । ३६ ॥

छवरधु निस्सिता कामे ३ । २६ ॥

छसद्वि पञ्चपप्प्यास २ । १२ ॥

छ हेतु पञ्च सानंगा ७ । २४ ॥

छत्तेवानुसया होमि ७ । १४ ॥

ज-

जायमानाविष्णुपानं ६ । १६ ॥

ज्ञ-

ज्ञानंयोगभेदेन १ । ३१ ॥

त

तत्त्वबुत्ताविष्णुपानं १७ २ ॥

तेचत्तालीस निरुमाय ३।२६ ॥
 तेत्तिस पाके वसिम २।२४ ॥
 तेरसप्रममाना च २।८ ॥
 तेसमेव च मूलानं ८।१० ॥
 तेसं चित्तायियुत्तानं २।९ ॥
 तेसं द्वादस पाकानि ५।३० ॥

द

दुष्यं तेमूमकं घटं ७।४३ ॥
 दत्तिस सुषपुञ्जम्दा ४।१५ ॥
 द्वादसाकुसलानेवं १।२८ ॥
 द्वादसेकादस दस २।३० ॥
 द्वारालयनभेदेन ७।४२ ॥
 द्वास्तत्तिविधा युत्ता ७।१ ॥

न

नयसतं चैकवीस ५।१३ ॥
 न विज्जन्तेत्य विरती २।२४ ॥

प

पञ्चतिष्ठ चतुत्तिष्ठ २।२२ ॥
 पञ्चधा ज्ञानभेदेन १।२० ॥
 पञ्चपञ्चास छसद्धि २।१२ ॥
 पञ्चयीस परितम्भि ३।२३ ॥
 पञ्चुपादानकसन्धा ति ७।४२ ॥
 पञ्चसि नामरूपानं ८।३७ ॥
 पञ्चसि नामरूपानि ८।१२ ॥
 पञ्चा पकासिता सत्त० २।१६ ॥
 पनेनमखुवं ५।४१ ॥
 नाम ३।१२ ॥
 ५।४१ ॥
 पटिसंधि भयं ५।१८ ॥
 पदमच्युतमद्यन्तं ६।३१ ॥
 परिच्छेदो च विज्जति ६।६ ॥

पयत्तिर्मगदं नाम ४।१ ॥
 पापाहेतुकमुत्तानि १।११ ॥
 पुयुञ्जना न लम्भन्ति ५।८ ॥
 पुयुञ्जनानं सेक्खानं ४।१५ ॥

म

मायेतस्यं पनिघेयं ९।४६ ॥
 मूनप्पसादविसया ६।६ ॥

म

मग्गयुत्ता फला येव ७।४१ ॥
 मगं फलं च निव्यानं ९।३६ ॥

य

यया च रूपायचरं १।३१ ॥
 यया युत्तानुसारेण २।१७ ॥
 येस संखतधम्मनं ८।१ ॥

र

रूपायचरचुतिया ५।३९ ॥
 रूपं च वेदना सञ्जा ७।४२ ॥

ल

लोमो दोसो च मोहो च ३।८ ॥

व

वचीपोसानुसारेण ८।३६ ॥
 विचिकिञ्छा विचिकिं २।१४ ॥
 वीयिचित्तयसेनेवं ५।१ ॥
 वीयिचित्तानि तीणेष ४।१२ ॥
 वीयिचित्तानि सत्तेय ४।१० ॥
 वीसानुत्तरमुत्तम्मि ३।२३ ॥
 वेदनाप्राणसंसारं १।१५ ॥
 वेदनाहेतुतो द्विच ३।१ ॥

स

संकल्पपत्सद्भि च पीतुपेक्षा
७।३४॥
सत्तक्यत्तुं परित्तानि ४।२०॥
सत्तत्तिसविधं पुञ्जं १।३१॥
सत्तवीसत्यपुञ्जम्भि २।१८॥
सत्त सम्यत्य युञ्जति २।९॥
सत्ताकुसलपाकानि १।१०॥
सहो विकारो जरता ६।२९॥
सम्बापुञ्जेसु चत्तारो २।१४॥

सम्ये लोकुत्तरे दोग्धि ७।३५॥
समयविपस्तनान् ९।१॥
समुद्देशा विभागा च ६।२॥
संपयुक्ता ययायोन ३।१॥
सम्मासति समाधीति ७।३३॥
सम्मासंदुद्धमतुलं १।१॥
सहजातं पुरेजातं ८।२८॥
साधारणा च चत्तारो २।२८॥
सुखमेकार्य दुक्खं च ३।४॥
सुखं दुक्खं उपेक्खाति ३।४॥

